

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

REGION BENEŠOVSKA VE VÝUCE NA 2. STUPNI ZŠ

AUTOR PRÁCE: Iva Heřmánková

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Jiří Ryppl

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2012

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své diplomové práce, panu Mgr. Jiřímu Ryplovi, za odborné vedení, konzultace a cenné rady, které mi při zpracování poskytl. Dále bych chtěla poděkovat všem ředitelům a učitelům základních škol a Gymnázia, kteří mi umožnili provést výzkum potřebný k diplomové práci.

HEŘMÁNKOVÁ, I. (2012): Region Benešovska ve výuce na 2. stupni ZŠ. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Katedra geografie, České Budějovice, 102 s.

KLÍČOVÁ SLOVA

vzdělávací programy, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, výuka místního regionu, pracovní učebnice, Benešovsko, školní geografický projekt, školní exkurze, metodická příručka

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá postavením výuky místního regionu ve vzdělávacích programech. Na základě empirického šetření shrnuje poznatky o výuce místního regionu na základních školách a nižším ročníku víceletého gymnázia na Benešovsku. Na základě výsledků dotazníkového šetření porovnává vědomosti žáků o regionu Benešovska a následně hledá souvislosti mezi úrovní vědomostí žáků a způsobech výuky tohoto tématu. Druhá část práce je zaměřena na vlastní návrh koncepce výuky místního regionu. Obsahuje ucelený učební materiál v podobě pracovní učebnice, návrh školního geografického projektu, školní exkurze a metodickou příručku zahrnující časovou dotaci a obsah učiva, vybrané formy a metody výuky a integrované pojetí výuky. Koncepce vychází z platného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

HEŘMÁNKOVÁ, I. (2012): Benešovsko Region in the Second Grade of Primary School Education. Diploma Thesis. University of South Bohemia, Department of Geography, České Budějovice, 102 p.

KEY WORDS

educational programmes, Framework Education Programme for Primary Education, teaching the local region, working textbook, Benešovsko region, school geographical project, school excursion, methodological manual

SUMMARY

The diploma thesis deals with the position of teaching the local region in the educational programmes. On the basis of empirical research, it summarises the findings of teaching the local region in primary schools and the lower grade of grammar school in the Benešovsko region. Based on the results of worksheet research, it compares the pupils' knowledge about Benešovsko region and then it tries to find the connection between the level of the pupils' knowledge and the ways of teaching this topic. The second part of the thesis is focused on the actual suggestion of teaching the local region concept. It contains a complete teaching material in the form of working textbook, suggestion of school geographical project, school excursion and methodological manual including time devotion and curriculum content, chosen teaching forms and methods and integral approach to education. The conception is based on the actual Framework Education Programme for Primary Education.

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY	9
3	ROZBOR LITERATURY	10
4	POSTAVENÍ VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU VE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH.....	16
4.1	RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ..	16
4.2	ZÁKLADNÍ ŠKOLA	20
4.3	OBEČNÁ (OBČANSKÁ) ŠKOLA	22
4.4	NÁRODNÍ ŠKOLA.....	22
5	METODIKA PRÁCE	24
5.1	METODIKA VÝZKUMU NA ŠKOLÁCH BENEŠOVSKA.....	24
5.2	METODIKA NÁVRHU KONCEPCE VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU BENEŠOVSKA	26
6	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH BENEŠOVSKA A NIŽŠÍM ROČNÍKU GYMNÁZIA BENEŠOV	29
6.1	CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH ŠKOL A VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU	29
6.1.1	Gymnázium Benešov	29
6.1.2	ZŠ Karlov.....	30
6.1.3	ZŠ Dukelská.....	30
6.1.4	ZŠ Jiráskova.....	31
6.1.5	ZŠ Bystřice	32
6.1.6	ZŠ Poříčí	33
6.2	VÝSLEDKY PRACOVNÍCH LISTŮ.....	34
6.3	ZÁVĚREČNÉ HODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	42
7	NÁVRH KONCEPCE VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU	44
7.1	UČEBNÍ MATERIÁL.....	45
7.2	ŠKOLNÍ GEOGRAFICKÝ PROJEKT.....	73
7.3	NÁVRH ŠKOLNÍ EXKURZE.....	77
8	METODICKÁ PŘÍRUČKA	86
8.1	ČASOVÁ DOTACE A OBSAH UČIVA O MÍSTNÍM REGIONU	86

8.2	VYBRANÉ FORMY A METODY VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU	88
8.3	INTEGROVANÉ POJETÍ VÝUKY O MÍSTNÍM REGIONU	91
9	ZÁVĚR A DISKUZE	95
10	SEZNAM LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ INFORMACÍ.....	97
11	SEZNAM PŘÍLOH.....	102

1 ÚVOD

Regionální geografie je jednou z nejdůležitějších částí výuky zeměpisu na základních školách a víceletých gymnáziích. Její důležitý úsek tvoří tematika místního regionu, která je bohužel často z nejrůznějších důvodů opomíjena. Přestože se jedná o látku velice zajímavou a žáky i učiteli poměrně oblíbenou, obvykle ustupuje do pozadí ve prospěch jiného učiva a je jí věnováno jen minimum času. Tento fakt byl jedním z důvodů, proč jsem si vybrala problematiku výuky místního regionu jako námět pro svou diplomovou práci. Žáci se s touto problematikou setkávají ve svém každodenním životě a informace o místním regionu jim nejsou vůbec vzdálené. Samotné učivo se tak stává význačným podnětem ke spolupráci žáků s učitelem. Jeho praktická povaha vede k všeobecnému rozhledu a celkovému osobnostnímu rozvoji žáka. Dále mě motivovala skutečnost, že výsledky mé práce lze využít v reálném vyučování a mohou tak obohatit kvalitu výuky zeměpisu v oblasti Benešovska. Je mi dána příležitost vytvořit ucelený vzdělávací materiál o Benešovsku, který lze uplatnit v každodenní praxi vzdělávacího procesu. K celkovému rozhodnutí v neposlední řadě přispěl i můj zájem o místo, ve kterém žiji, a všechna témata, jež se k němu vztahují. Žáci by měli mít základní poznatky o světě, ale znalost informací o svém regionu by měla být samozřejmostí. Doufám, že se tato diplomová práce stane zdrojem poznatků a inspirací nejen pro mě, ale i pro ostatní učitele zeměpisu v benešovském regionu.

2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

Jedním z cílů diplomové práce je zabývat se postavením a významem učiva o místním regionu v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, z pohledu oboru zeměpis. Dalším cílem je zmapování situace ve výuce problematiky místního regionu na školách v oblasti Benešovska. Na základě empirického šetření zjistit časovou dotaci učiva, jeho obsahovou náplň, používané zdroje informací, metody a formy výuky a následně provést syntézu získaných skutečností. Posledním cílem je navržení vlastní koncepce učiva o místním regionu na 2. stupni ZŠ a jeho aplikace na region Benešovska, včetně příkladů výuky konkrétních témat. Při tvorbě koncepce je kladen důraz na praktický význam tohoto učiva, zejména z hlediska naplňování tzv. klíčových kompetencí. Dále je zde využita jeho mezipředmětová povaha, především v podobě integrovaného pojetí výuky a ve vazbě na tzv. průřezová témata. Zásadní náplní práce je také aplikace aktivizujících metod a forem výuky, jako např. skupinové práce, školního geografického projektu, apod.

Dle všeobecného předpokladu o kvalitě vzdělávání na výběrových školách se danému tématu budou nejvíce věnovat na gymnáziu. Tento fakt spolu s inteligenčními schopnostmi žáků bude mít vliv na výsledky v testu znalosti Benešovska, kde nejlepší úroveň znalostí prokáže Gymnázium Benešov. Naopak nejhůře pravděpodobně dopadnou školy mimo středisko oblasti, tedy ZŠ Bystřice a ZŠ Poříčí. V centrálních městských oblastech obvykle bývá výraznější koncentrace kvalifikovaných učitelů, rodiče žáků mívají vyšší úroveň dosaženého vzdělání a kladou větší nároky na vzdělanost svých dětí. Na základě výzkumu výuky místního regionu provedeného na školách Benešovska se lze domnívat, že se nejhorší výsledky projeví u ZŠ Bystřice, kde se tématem místního regionu příliš nezabývají a výuku úzce specializují jen na oblast Bystřicka. Na základě výzkumu uvedeného v diplomových pracích Kovaříková, J (2010) a Pyšnová, L. (2008) lze předpokládat, že rozdíly v úspěšnosti ve fyzicko-geografické a socioekonomické části nebudou nijak markantní. Největší potíže budou žákům činit otázky zaměřené na průmysl, nejmenší problémy budou mít s otázkami týkajícími se turistických atraktivit regionu. Z důvodu stejné osoby učitele a tudíž i velmi podobného způsobu výuky budou žáci paralelních tříd v rámci jedné školy dosahovat podobných výsledků.

3 ROZBOR LITERATURY

Při tvorbě diplomové práce byla studována především literatura didaktická a regionální. Didaktická literatura byla využita při nástinu postavení výuky místního regionu ve vzdělávacích programech a dokumentech a při vypracování metodické části návrhu koncepce výuky místního regionu na základních školách a nižších gymnáziích. Informace z regionální literatury byly použity zejména při zpracování tematického obsahu pracovní učebnice.

Pro vlastní návrh koncepce výuky místního regionu jsem studovala současné vzdělávací programy. Mezi ně patří **KOL. (1996)** - vzdělávací program Základní škola, **KOL. (1997)** - Národní škola, **KOL. (2006)** - Obecná škola a **KOL. (2010)** - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, aktuální znění k 1.9. 2010. Zásady posledně jmenovaného programu jsem respektovala při vytváření vlastní koncepce výuky. Podrobnější informace o klíčových kompetencích mi poskytla publikace **KOL. (2007)**. Platnými vzdělávacími programy se blíže zabývám v kapitole „Postavení výuky místního regionu ve vzdělávacích programech“ (viz kap.4).

Z obecně geograficko-didaktické literatury mi byla nápomocná publikace **ŠUPKA, J., HOFMANN, E., MATOUŠEK, A., (1994)**. Tato publikace rozlišuje tři základní přístupy studia regionů ve školní praxi. V prvním jde o analýzu regionálních komplexů podle jednotlivých složek krajinné sféry. Problémem zde ovšem bývá často izolovaný popis složek bez patřičné syntézy. Druhý přístup se snaží vyjádřit dominantní rysy regionálního komplexu. Není třeba popisovat a hodnotit všechny složky geokomplexu, ale jen ty, které jsou pro daný region specifické. Třetí přístup klade důraz na vzájemné srovnávání georegionů vedoucího ke zjištění obecných rysů a následné typologizaci regionu. Vychází z názoru, že každý region má kromě rysů jedinečných i rysy společné. Uvedené přístupy mají různé varianty a jejich využití závisí na konkrétních potřebách a cílech výuky. Publikace se dále zabývá didaktickým systémem vyučování na ZŠ, v němž ovšem není zmíněn žádný vzdělávací program, z něhož by vycházel. Jelikož ve své práci postupuji podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, dané poznatky pro mne byly málo využitelné. Na druhou stranu, zásadním bodem je zde kladení důrazu na „vlastní oblast“, která by se měla probírat podrobněji.

Při tvorbě a členění obsahové náplně učiva místního regionu jsem použila informace z knihy **ŠUPKA, HOFMANN (1990)**, která poskytuje poměrně podrobnou složkovou osnovu této problematiky. V publikaci je uplatněn tzv. regionální princip, který

lze chápat jako „cílevědomé a soustavné využívání místní krajiny pro výchovnou a vzdělávací činnost“. Zvláštní kapitola je pak vyčleněna motivaci vyučování regionálního zeměpisu. Některé učivo může být svou povahou motivačním prostředkem již samo o sobě. Toto tvrzení přesně vystihuje charakter učiva o místním regionu.

Cenným zdrojem informací pro mne byla i publikace **KALHOUS, Z., OBST, O., (2003)**. Využila jsem poznatků týkajících se forem a metod výuky, jež jsou zde zpracovány velmi srozumitelně a přehledně. Je zde patrný v současné době aktuální a prosazovaný odklon od tradičního způsobu frontální výuky. Naopak do popředí se dostávají metody, které žáky aktivizují, rozvíjí jejich obecnější dovednosti a nutí je k samostatnému myšlení. Dále pozitivně hodnotím kapitolu věnující se učebnicím, která mi poskytla údaje o didaktickém zpracování učiva. Popisuje strukturní komponenty učebnic zahrnující „aparát prezentace učiva“, „aparát řídicí učení“ a „aparát orientační“, v nichž vyčleňuje komponenty verbální a obrazové.

Didaktická publikace **HÁJEK, J. (1999)** mi byla méně významným zdrojem, přesto jsem z ní nějaké obecně-didaktické údaje získala.

Největší množství informací a podnětů mi ovšem poskytly rozmanité publikace od H. Kühnlové. Při tvorbě teoretické i praktické části školního geografického projektu jsem čerpala převážně z knihy **KÜHNLOVÁ, H. (1997)**. Kniha nejprve přibližuje podstatu projektové metody a následně charakterizuje její realizaci, kde vymezuje cíle projektu a pět základních kroků. Následují náměty a příklady vhodných témat zaměřených na místní region nebo obec. Součástí této kapitoly je i několik konkrétních příkladů projektů, které považuji za nesmírně inspirující. Projekty jsou zároveň patřičně rozdělené podle vhodnosti pro základní školy, gymnázia či zájmové kroužky. Kromě informací o školním geografickém projektu jsem z této publikace využila i některých netradičních metod a forem výuky, které jsem zahrnula do své didaktické části koncepce v podobě metodické příručky. Většina z uvedených metod je zajímavá a současně užitečná, vyskytují se zde, ale i metody zbytečně časově náročné a podle mého názoru nepřilíš efektivní (např. metoda „modelování v písku“). Některé metody ovšem mají výrazně společné rysy a výsledně jsou si poměrně podobné („studio“ a „tisková kancelář“, „školní geografický scénář“ a „studentská geografická konference“). U každé metody je zmíněna náročnost a potřebná úroveň žáků. V neposlední řadě je v publikaci zmapována tematika integrovaného pojetí výuky, které ve své práci vyčleňuji samostatnou kapitolu. Integrovaný přístup k výuce zeměpisu je zde rozebrán z hlediska méně tradiční provázanosti předmětů zahrnujících např. výtvarné umění, český jazyk a literaturu, dějiny apod. V rámci charakteristiky

jednotlivých oborů je téměř pokaždé uvedena tematika místního regionu, což pokládám za velice přínosné. V závěru jsou ještě uvedeny metody a formy uplatňování integrovaného přístupu, které didakticky doplňují celou problematiku.

Částečně jsem se inspirovala i obecnou didaktickou publikací o koncepci a tvorbě učebnic **VALENTA, M. (1997)**, jejíž obsah je ovšem velmi odborný a teoretický. Podobnou strukturu má také učebnice **PRŮCHA, J. (1998)**.

Důležité poznatky o tvorbě didaktického testu mi poskytla kniha **HNILÍČKOVÁ, J., JOSÍFKO, M., TUČEK, A. (1972)**.

Kromě knižních publikací jsem využila i několika článků z časopisu Geografické rozhledy. Při sestavování pracovního listu použitého při výzkumu na školách Benešovska jsem upotřebila informace z článku **ŘEZNÍČKOVÁ, D. (1995)** obsahujícího metodické poznámky ke skládání zeměpisných testů. **KÜHNLOVÁ, H. (1993)** a **KÜHNLOVÁ, H. (2000)** mi poskytly podrobnější informace o školním geografickém projektu. **KÜHNLOVÁ, H. (1997)** přehledně zpracovává problematiku výuky místního regionu do kompaktního celku.

Během vytváření metodické i praktické části koncepce výuky místního regionu mi byly velmi nápomocné metodické příručky **KÜHNLOVÁ, H. (1998b, 2007b)** k učebnicím „Tady jsem doma, aneb poznej dobře svoje bydliště“ a „Život v našem regionu“. Obě publikace zdůrazňují výchovný aspekt tohoto učiva. Jedná se především o pěstování šetrného vztahu k životnímu prostředí, kde nejúčinnějšími metodami jsou činnosti žáků, jejich vlastní návrhy a vážně vedené diskuze o stavu a problémech životního prostředí v místě bydliště. Autorka dále zmiňuje proklamativní výzvu „globálně myslet, lokálně jednat“. Připomíná, že řada globálních problémů má svou příčinu v lokálním chování lidstva. Navazuje tak na globální výchovu spočívající v poznávání globálních problémů lidstva na příkladech z místního regionu a obce. Kühnlová (1998b, 2007b) nezapomíná ani na výchovu vlasteneckou, která by měla vést k vyspělému vztahu k vlasti, cizincům a k toleranci vůči názorovým, náboženským, rasovým a jiným odlišnostem. V neposlední řadě předkládá i výchovu estetickou ve smyslu vnímání kvalit a estetických hodnot okolní krajiny směřující k obecnějšímu porozumění jejích krás. Obě příručky nabízejí přehledné vyjádření ke koncepci a doporučenému didaktickému ztvárnění jednotlivých kapitol a podkapitol. Text ke každé podkapitole začíná stručným vyjádřením autorčina záměru, následuje přehled hlavních cílů výuky, které jsou formulovány jako předpokládané výstupy.

V rámci tvorby praktické realizace koncepce výuky místního regionu v podobě pracovní učebnice jsem se inspirovala učebnicemi nakladatelství Fortuna a Moby Dick. Nejvíce mi byla nápomocná učebnice **KÜHNLOVÁ, H. (2007a)**. Problematika výuky zeměpisu místní oblasti je zde pojata integrovaně, tedy v propojení s výukou dějepisu, přírodopisu, občanské výchovy a dalších předmětů. Žáci se učí řešit problémové otázky, jsou odkazováni na skupinovou činnost v terénu (pozorování, mapování, fotografování apod.), vedeni k diskuzím o problémech ve svém okolí a návrhům jejich řešení a poznávání nových zdrojů informací. Učebnice obsahuje velké množství samostatných tvůrčích úkolů. Žáci se dozvídají o minulosti regionu, učí se porozumět jeho přítomnosti a zamýšlet se nad budoucností. Učebnice klade důraz na kulturu a tradice regionu, životní prostředí a kvalitu života a objevování problémů, jejich řešení a nezávislé rozhodování.

Učebnice **KÜHNLOVÁ, H. (1998a)** je strukturně i obsahově velmi podobná. Základem výuky s touto knihou jsou činnosti žáků, nikoli reprodukce textu. Většinu textu tvoří otázky a úkoly určené skupinám i jednotlivcům. Didaktický koncept učebnice směřuje k méně tradičním formám vyučování (projekt, debata, skupina, individuální úkoly atd.), které učitelé umožňují realizovat výuku zajímavou, blízkou k životu a výchově účinnou. Integrované pojetí učebnice je prostředkem k propojování zeměpisných, dějepisných, přírodopisných, lingvistických a uměleckých poznatků se zaměřením na kulturu a životní prostředí. Text učebnice doplňuje množství barevných fotografií, vybraná data jsou zachycena v grafech, mapkách a schématech. Pro zdůraznění návaznosti tradic a historie na pochopení současnosti jsou zde zařazeny i kresby většinou znázorňující život v minulosti. Tyto kresby by měli podnítit zájem žáků o historii a kulturu. V učebnici je kromě otázek týkajících se životního prostředí poněkud opomíjena fyzicko-geografická stránka regionu, která je shrnuta na čtyřech stranách.

Velké množství regionální literatury mi poskytla Městská knihovna a infocentrum v Benešově. Jedním z hlavních zdrojů informací byla kniha **PROCHÁZKOVÁ, E., CHROMÝ, M., VAŠÁK, P. (1998)**. Z přírodovědného hlediska se tato publikace zabývá městem Benešov a jeho okolím do 15-20 km. Stručně charakterizuje přírodní poměry oblasti (geologie, geomorfologie, vodstvo, půdy), podrobněji se zaměřuje na rostlinstvo a zvířenu a zvláště kapitola věnuje významným parkům a památným stromům. Zcela chybí údaje o klimatu. Naopak vyčerpávající informace podává o historii Benešovska od pravěku po současnost. Poslední časové období je doplněno o poznatky týkající se hospodářství, dopravy a služeb. Kniha je uzavřena popisem nejvýznamnějších držitelů Benešova a jejich erbů. Publikaci dotváří četnost obrazového materiálu, většinou kreseb a fotografií.

Detailní údaje o fyzicko-geografických poměrech regionu jsem získala z publikace **PETRÁŇ, J., DURDÍK, T., HANEL, L. (1985)**. Kniha nabízí vyčerpávající informace o geologických poměrech a vývoji, důkladně popisuje i ostatní složky fyzicko-geografické sféry (povrch, půdy, vodstvo, klima, apod.). Narozdíl od výše jmenované publikace se věnuje i ochraně životního prostředí. Území Benešovska je charakterizováno do rozsahu okresu. Přibližně polovina knihy se pak zabývá historií Benešovska. Zbývající část je zaměřena na současnost oblasti a zahrnuje obyvatelstvo, sídla, hospodářství, služby, kulturu atd. Bohužel vzhledem ke stáří publikace nejsou tyto údaje aktuální. Text je obohacen o různé grafy, kresby a fotografie, historické i soudobé. V neposlední řadě publikace obsahuje značné množství map, plánek, kartogramů a kartodiagramů.

Částečně jsem čerpala i z publikace **DOLEŽAL, I., DOLEŽAL, J. (1982)**, která se převážně zabývá turistickými atraktivitami Posázaví.

Hlavní informace o obcích Benešovska a významných regionálních osobnostech jsem získala z atlasu **KOCOUREK, J. (2005)**. Atlas je založen na podrobném popisném textu a neobyčejně bohaté obrazové dokumentaci. Představuje všechny známé i méně známé kulturní a historické pamětihodnosti, stejně jako přírodní pozoruhodnosti středočeské oblasti. Přehledně členěné kapitoly atlasu seznamují s jednotlivými regiony, městy a turisticky atraktivními cíli. Součástí atlasu jsou vedle mnoha fotografií a podrobného popisu zajímavých míst také četné mapy a plánky, kresby významných památek a znaky měst a šlechtických rodů. Dalším zdrojem informací o městech a vesnicích Benešovska byla publikace **KOL. (2000)**, zahrnující jejich popis a představující nejvýznamnější turistické atraktivity. Detailní poznatky o městu Benešov jsem získala z průvodce **PROCHÁZKOVÁ, E. (1988)**. Kniha **KOL. (2005)** mi kromě aktuálních údajů o městech Benešovska poskytla cenné poznatky o hudebních událostech a zajímavých turistických místech, včetně zevrubné charakteristiky zámku a areálu Konopiště.

V rámci tvorby školního exkurze jsem využila knih **LUDVÍK, M. (1980)**, **PODHORSKÝ, M. (1999)** a **PLCH, M. (2008)**. Všechny tři publikace nabízejí rozmanité turistické trasy se stručným popisem jednotlivých zastávek, bohaté ilustrace a mapy.

Kromě knižních publikací jsem čerpala i z internetových zdrojů. Důležité didaktické poznatky jsem našla především na www.rvp.cz a www.msmt.cz. Zásadní data pro zpracování faktografických údajů jsem získala ze stránek českého statistického úřadu (www.czso.cz). Základní informace o školách Benešovska jsem vyhledala na oficiálních stránkách jednotlivých škol (www.zsben.cz, www.gbn.cz apod.). Velké množství

informací o Benešovsku obsahují regionální webové stránky, zejména www.benesov-city.cz, www.benesovsko.info a www.posazavi.com.

Několik informací, týkajících se především cestovního ruchu, jsem získala i z několika prospektů pro turisty z infocentra v Benešově.

4 POSTAVENÍ VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU VE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH

V této kapitole se věnuji postavení tematiky místního regionu ve vzdělávacích programech. Studium současných platných vzdělávacích programů je jedním z východisek pro následnou tvorbu vlastní koncepce výuky místního regionu.

Vzdělávací programy jsou základním pedagogickým dokumentem pro poskytování vzdělávání, obsahují závazné požadavky státu na obsah vzdělávání, jehož dosažení stát osvědčuje. (Kalhoust, Obst 2003) Většina základních škol v současné době přešla na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV). Z tohoto důvodu mu vyčleňuji více prostoru a zabývám se jím mnohem podrobněji než ostatními programy. Dále charakterizuji starší, ale stále platný vzdělávací program Základní škola, který byl v minulosti hojně využíván, a také vzdělávací program Obecná škola, na jehož základě funguje jedna z dotazovaných škol v mém výzkumu, a proto ho vymezuji opět samostatně. Posledním vzdělávacím programem je Národní škola, která už se téměř nepoužívá, a tudíž ho zmiňuji jen okrajově. Kromě těchto základních programů existují ještě tzv. alternativní programy (škola hrou, waldorfská škola, komunikativní škola apod.), jejichž výskyt je poměrně ojedinělý, a proto se jim zde nevěnuji.

4.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

System kurikulárních dokumentů je vytvářen na dvou úrovních - státní a školní. Státní úroveň představují Národní program vzdělávání a Rámcové vzdělávací programy (RVP). Národní program vzdělávání vymezuje vzdělávání jako celek, RVP jeho jednotlivé etapy - předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle nichž se vyučuje na jednotlivých školách.

Podle kolektivu autorů vycházejí Rámcové vzdělávací programy z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Vycházejí z koncepce celoživotního učení a formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

Principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

RVP ZV navazuje svým pojetím na RVP PV a je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání. Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol. Specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání. Vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo. Zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi. Podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků. Umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání.

RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.

Klíčové kompetence

Kolektiv autorů představuje klíčové kompetence jako souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

Klíčové kompetence se různými způsoby prolínají, mají nadpředmětový charakter a můžeme je získat pouze jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Je zásadní, aby k jejich utváření a rozvíjení směřoval veškerý obsah vzdělávání i činnosti, které ve škole probíhají. Učivo je ve vzdělávacím obsahu RVP ZV chápáno jako prostředek k dosažení klíčových kompetencí.

V etapě základního vzdělávání za klíčové kompetence považujeme:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální

- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní

Vzdělávací oblasti

Kolektiv autorů rozděluje vzdělávací obsah základního vzdělávání do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním *vzdělávacím oborem* nebo více obsahově blízkými *vzdělávacími obory*:

- Jazyk a jazyková komunikace (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- Matematika a její aplikace (*Matematika a její aplikace*)
- Informační a komunikační technologie (*Informační a komunikační technologie*)
- Člověk a jeho svět (*Člověk a jeho svět*)
- Člověk a společnost (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- Člověk a příroda (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- Umění a kultura (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- Člověk a zdraví (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- Člověk a svět práce (*Člověk a svět práce*)

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou vymezeny Charakteristikou vzdělávací oblasti, která vyjadřuje její postavení a význam ve vzdělávání a obsah jednotlivých vzdělávacích oborů. Na ní navazuje Cílové zaměření vzdělávací oblasti a Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů, který je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Očekávané výstupy jsou prakticky zaměřené a předpokládají využití učiva v běžném životě. Učivo je chápáno jako prostředek k osvojení očekávaných výstupů, které pak vytvářejí předpoklady k využívání schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí. RVP ZV umožňuje propojení vzdělávacího obsahu. Jeho záměrem je integrace vhodných témat společných jednotlivým vzdělávacím oborům a posilovat nadpředmětový přístup ke vzdělávání.

Učivo místního regionu

S učivem o místním regionu se žáci setkávají již na 1. stupni ZŠ, kdy je podle RVP ZV součástí vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*. Zejména v rámci tematických okruhů *Místo, kde žijeme* a *Rozmanitost přírody* žáci názorně poznávají hlavní rysy obce a jejího nejbližšího okolí a učí se chápat v elementární rovině základní vazby mezi přírodou a společností v místní krajině. Na 2. stupni je vzdělávací obsah vzdělávacího oboru zeměpis v zájmu zachování celistvosti celý umístěn ve vzdělávací oblasti *Člověk a příroda*. Avšak jeho charakter je jak přírodovědný, tak společenskovední. Učivo místního regionu patří do

vzdělávacího obsahu *Česká republika*. Zahrnuje poznatky o zeměpisné poloze, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům a základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj (potenciály x bariéry). Očekávané výstupy žáka jsou v tomto případě: vymezení a lokalizace místního regionu podle bydliště nebo školy, hodnocení jeho přírodních, hospodářských a kulturních poměrů, možností dalšího rozvoje a přiměřená analýza vazeb místního regionu k vyšším územním celkům.

V souladu s jeho praktickým charakterem je učivo místního regionu taktéž součástí učiva cvičení a pozorování v terénu místní krajiny, geografické exkurze v rámci vzdělávacího obsahu terénní geografická výuka, praxe a aplikace. Týká se stanovování orientačních bodů, určování světových stran, pohybu podle mapy a azimutu, odhadu vzdáleností a výšek objektů v terénu, jednoduchých panoramatických náčrtů krajiny, situačních plánů, hodnocení přírodních jevů a ukazatelů apod.

Průřezová témata

Podle kolektivu autorů reprezentují průřezová témata v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků.

V etapě základního vzdělávání vymezujeme tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Problematika místního regionu má velmi komplexní charakter, obsahově široký záběr a lze ho zařadit téměř do všech průřezových témat. Nejvíce se ovšem nabízí spojitost s tématy Výchova demokratického občana, Environmentální výchova a Multikulturní výchova. Výchovu demokratického občana je možné využít v tématech zaměřených na

vztah k domovu a vlasti, participaci v politickém a společenském životě a pochopení principů demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování. Environmentální výchovu uplatňujeme především v oblasti vztahu člověka k prostředí své obce (přírodní zdroje, odpadové hospodářství, příroda a kultura obce, ochrana životního prostředí), hodnocení životního stylu, řešení aktuálních ekologických problémů obce a vlivu prostředí na zdraví. Potřeba Multikulturní výchovy nabývá v současné době čím dál tím větší důležitost. Proto je nutné, aby jí bylo využíváno všude, kde je to možné. Zásadními tematickými okruhy jsou zde lidské vztahy („právo všech lidí žít společně a podílet se na spolupráci“) a etnický původ („rovnocennost všech etnických skupin a kultur“).

4.2 ZÁKLADNÍ ŠKOLA

Podle kolektivu autorů usiluje vzdělávací program Základní škola o to, aby žáci v průběhu devítileté školní docházky získali kvalitní základy moderního všeobecného vzdělání. Odpovídá na otázku, co by měli žáci poznat z hlavních oblastí lidské kultury a jakými dovednostmi by měli být vybaveni, aby mohli dále pokračovat ve svém vzdělávání, dorozumívat se s lidmi a uplatnit se v životě. Vzdělávací program chápe obsah základního vzdělání jako prostředek rozvoje osobnosti žáka, jako nástroj jeho orientace v kulturních a civilizačních výtvorech i jako klíč k pochopení společenských a technických přeměn současnosti. Program zdůrazňuje pevné osvojení podstatných poznatků v jejich těsném spojení s funkčními dovednostmi a se schopností aplikovat je při řešení úkolů, učebních i běžných životních situací. Jde o způsobilosti (kompetence), které si žák trvale osvojí a je připraven je uplatňovat v dalším vzdělávání i v životě mimo školu. Program sleduje jak vytváření elementárních a specifických dovedností a kompetencí, spjatých bezprostředně s obsahem jednotlivých oblastí a oborů, tak i rozvíjení průřezových kompetencí, propojujících navzájem více vzdělávacích oblastí a oborů a tvořících základ celkové vzdělanosti žáků. Za důležité považuje program rozvíjení kompetencí sociálních a komunikativních.

Obsahové a organizační podmínky pro realizaci záměrů vzdělávacího programu vytváří učební plán 1. - 9. ročníku ZŠ. Jeho zásadním rysem je kontinuita a návaznost vzdělávání žáků po dobu jejich školní docházky, ale přihlíží i k pedagogickým a psychologickým zvláštnostem 1. a 2. stupně ZŠ. Geografické učivo je na 1. stupni zahrnuto do předmětu vlastivěda a na 2. stupni do předmětu zeměpis.

S tematikou místního regionu se žáci setkávají již v 1. - 3. ročníku v rámci učiva prvouky *Domov, Naše obec a Krajina kolem nás*. Žák by se měl naučit rozdíly mezi vesnickým a městským prostředím, poznat a zhodnotit okolí svého bydliště a posléze obec jako celek, osvojit si základy ochrany životního prostředí, orientovat se v obci a nejbližším okolí a všimnout si jejích významných míst. *Krajina kolem nás* rozšiřuje učivo o poznatky z fyzicko-geografické sféry; charakterizuje povrch krajiny v okolí obce, vodní toky a plochy, rostlinstvo a živočišstvo a využití půdy. Dále popisuje osídlení, dopravu, průmyslové stavby, rekreační oblasti, chráněné oblasti apod.

S učivem místního regionu na prvouku navazuje vlastivěda ve 4. - 5. ročníku v tematickém okruhu *Místo, v němž žijeme*. Obec je zde postupně zařazena do vyššího územního celku; místní krajina, místní oblast, okres, region. Žáci se učí určovat zeměpisnou polohu a shrnují a rozšiřují předchozí poznatky z oblasti přírodních poměrů místního regionu. Poznávají významné obce a města v regionu a důležité objekty v krajině. Dále se zabývají hospodářskými aktivitami, životním prostředím a jeho ochranou a v neposlední řadě také historickým vývojem, kulturou regionu a jeho zvláštnostmi.

Na druhém stupni je učivo místního regionu zařazeno do tématu *Zeměpis České republiky*, kapitola *Můj domov*. Učivo je určeno 8. - 9. ročníku. Žák by se měl naučit vymezit a konkretizovat území místní krajiny a regionu místní oblasti a charakterizovat přírodní, sídelní, hospodářské, kulturní a ekologické poměry těchto území. V rámci *Praktického zeměpisu* jsou doporučena zeměpisná cvičení a pozorování v krajině a zeměpisné exkurze. To zahrnuje práci s mapami, určování světových stran a orientaci v terénu, zásady pohybu v přírodě, určování a odhad vzdáleností apod. Celodenní exkurze doporučuje vzdělávací program Základní škola na konec každého školního roku. Exkurze mohou mít speciální zaměření týkající se fyzicko-geografické nebo socioekonomické problematiky místního regionu nebo mohou být komplexního charakteru. Takovou exkurzi lze realizovat i ve spojení s ostatními přírodovědnými předměty, zejména s ohledem na problematiku životního prostředí místní krajiny, ale i s dějepisem a občanskou výchovou a vytvořit tak celkový kulturní obraz místního regionu.

4.3 OBECNÁ (OBČANSKÁ) ŠKOLA

Idea Občanské školy je dle kolektivu autorů vysoký stupeň obecného vzdělání s prvními náznaky rozvinutí individuálních vloh a zájmů. Absolventi by měli zodpovědně zaujmout své místo ve společnosti. Velký důraz je kladen na výchovný moment, který má být vůdčím principem pedagogické snahy. Zásadou programu je tedy rozvoj osobnosti každého žáka prostřednictvím vzdělávání. Učební plán školy není pevně stanoven, ale je pouze rámcově vymezen. Metody vyučování mají být tvořivé, komplexní a strategické a vést žáky k rozvíjení svých poznávacích dovedností, uvědomění si hodnoty vzdělání a uvažování o své životní cestě.

Základním úkolem zeměpisu na občanské škole je dát žákům potřebné základní informace o prostoru, v němž se odehrává náš život. Větší důraz je přitom položen na oblasti žákům bližší. Dalším úkolem je naučit žáky orientovat se v prostoru, používat mapy a plány a uvědomit si tak prostorové vztahy. Místnímu regionu se vzdělávací program věnuje v 9. ročníku v rámci okruhu učiva *Zeměpis České republiky*, kapitola *Můj domov*. Obsahově navazuje na učivo prvouky a její kapitoly *Region*. Zabývá se přírodou, společností a kulturou místní krajiny a hledá podrobnější informace o místním regionu. Výuka zahrnuje i zeměpisnou exkurzi v místním regionu.

4.4 NÁRODNÍ ŠKOLA

Kolektiv autorů vymezuje základními principy, o které se projekt Národní škola opírá. Těmito principy jsou diferenciací učebních plánů uvnitř školy, směřování k praktickému životu v moderní společnosti, odstranění samoučelnosti učiva, globální pohled na svět, zásada vzdělávacích cílů a volnost pro zohlednění místních podmínek každé školy. Učební plán je závazný v celkovém počtu hodin pro třídu, v předmětech základní části a jejich hodinové dotaci.

S učivem místního regionu se žáci opět setkávají již na 1. stupni v předmětech vlastivěda a přírodověda. V 6. - 7. ročníku se pořádají zeměpisné vycházky a žáci se učí praktické činnosti s mapou místní krajiny. V kapitole *Přírodní sféra a její složky* se dozvídají o typech krajín v místním regionu. Hlavním tématem učiva 8. ročníku je Česká republika, v jejímž závěru se nachází kapitola *Okres (region), ve kterém žijeme*. 9. ročník tuto problematiku završuje praktickým zeměpisem, kde žáci sbírají, třídí a vyhodnocují informace při řešení určitého problému místní oblasti.

Většina výše jmenovaných vzdělávacích programů se učivem místního regionu zabývá v 8. ročníku základní školy, popřípadě v tercií nižšího ročníku gymnázia. pouze Národní škola se mu věnuje až v 9. ročníku. Ve všech programech se učivo vyskytuje v rámci vyššího tematického celku *Česká republika* a je umístěno na jeho závěr. Problematika je vždy zmíněna již na 1. stupni v obecnějších souvislostech, na 2.stupni pak získává ucelenější podobu. Programy souhrnně zdůrazňují praktický charakter učiva a doporučují metody terénního cvičení, školní geografické exkurze a jiné využití reálného prostředí. Mnohé činnosti a úkoly jsou doprovázeny prací s mapou místního regionu, plánkem města, leteckými snímky apod. Jednotlivé programy se vzájemně liší především rozdílnými prioritami (důraz na klíčové kompetence, strategii učení, výchovu a rozvoj osobnosti žáka a jiné). Pojetí učiva místního regionu je v zásadě velmi podobné.

Po prostudování všech platných vzdělávacích programů jsem zvolila Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, na jehož základě vytvářím vlastní návrh koncepce výuky místního regionu. Principy RVP ZV fungují v souladu s moderním pojetím vzdělávání, jsou založeny na vnímání nových poznatků v souvislostech a jejich propojování s již získanými vědomostmi a kladou důraz na využití vzdělání v praktickém životě. Tyto důvody pro mě byly zásadní při volbě RVP ZV jako teoretické báze vlastní koncepce výuky.

5 METODIKA PRÁCE

V této kapitole se zabývám metodikou výzkumu způsobu výuky a znalostí místního regionu na školách Benešovska. Poté se zaměřuji na metodiku vlastního návrhu koncepce výuky místního regionu.

5.1 METODIKA VÝZKUMU NA ŠKOLÁCH BENEŠOVSKA

Primární data použitá při zpracování diplomové práce pocházejí z výzkumu výuky místního regionu na školách Benešovska. Vymezení regionu jsem volila na základě hranic obce s rozšířenou působností Benešov.

Výzkum byl proveden na ZŠ Dukelská, ZŠ Karlov, ZŠ Jiráskova a gymnáziu sídlících ve městě Benešov a ZŠ Poříčí a ZŠ Bystřice. Jednalo se o žáky 8. tříd základních škol a tercie víceletého gymnázia. Do výzkumu bylo zapojeno 9 tříd o celkovém počtu 195 žáků. Paralelní třídy jsem hodnotila na ZŠ Dukelská, ZŠ Karlov a ZŠ Jiráskova. Na ostatních školách se vyskytuje pouze 1 třída v daném ročníku. Do škol jsem docházela během května a června roku 2011.

Nejprve jsem zjišťovala informace o výuce místního regionu od učitelů na základě předem připraveného dotazníku. (viz příloha č. 1) Jejich odpovědi mi pomohly k ucelení lepší představy o daném tématu a inspirovaly mě při vytváření mé vlastní koncepce výuky. Úvodní otázky se týkaly osoby učitele a zahrnovaly počet let jeho praxe a aprobaci. Následně jsem zjišťovala, v jakém ročníku se probírá problematika místního regionu a jaká je jeho časová dotace. Zajímala mě také obsahová stránka učiva a metody a formy výuky používané učiteli. Dále jsem se ptala, odkud čerpají potřebné informace a zda-li pořádají nějaké přednášky, exkurze či výlety spojené s oblastí Benešovska. Nakonec jsem se ještě snažila dozvědět oblíbenost, případné vyskytující se problémy a způsoby hodnocení tohoto tématu.

Po dohodě s učiteli byly žákům rozdány pracovní listy zkoumající úroveň jejich znalostí o místním regionu. (viz příloha č. 2) Dotazník obsahoval 15 otázek týkajících se jak fyzicko-geografické, tak socioekonomické stránky Benešovska. Z důvodu interdisciplinární povahy tématu, některé otázky zasahovaly i do jiných předmětů, například do dějepisu, literatury, občanské či hudební výchovy. Město Benešov je centrum regionu, proto jsem několik otázek věnovala pouze jemu. Při tvorbě dotazníku jsem se

inspirovala místními publikacemi o Benešovsku, učebnicemi regionálního zeměpisu a vlastními zkušenostmi z výuky.

Na většině škol jsem byla přítomna, tudíž jsem měla příležitost testy zadat a regulovat jejich průběh. Pouze na ZŠ Bystřice a Gymnáziu Benešov mě učitelé požádali, aby si mohli dotazníky zadat sami v době, kdy jim to bude nejvíce vyhovovat. S jejich návrhem jsem souhlasila a podrobně je seznámila s důležitými pokyny a zásadami, jež by měli během testování dodržovat. Časovou dotaci jsem stanovila na 15-20 min, pomalejší žáci mohli pracovat i déle, většinou byl ale určený limit dostačující.

S každou správně zodpovězenou otázkou žák obdržel 1 bod, pokud bylo vyžadováno více odpovědí, například „jmenuj alespoň 3 hrady/zámky na Benešovsku“, „jak se jmenuje benešovský pivovar a kdo ho založil“ apod., bylo možné získat tolik bodů, kolik otázka obsahovala položek. V případě, že množství položek nebylo uvedeno, například „jmenuj historické památky v Benešově“, měli žáci za úkol napsat co nejvíce odpovědí, minimálně ale tři. Otázka č. 12 zaměřující se na průmysl regionu zahrnovala dvě části. Za průmyslové podniky žáci dostávali po jednom bodu a za odvětví, na něž se zaměřují 0,5 bodu. Za předpokladu, že odpovědi nebyly zcela přesné, jsem udělovala 0,5 bodu.

Maximální možný počet bodů činil 27,5, z nichž 4 body se týkaly fyzicko-geografické a 23,5 bodu socioekonomické části. Nejprve jsem výsledky sečetla a převedla je na procenta. Poté jsem se zaměřila na celkovou úspěšnost žáků jednotlivých škol v celém dotazníku a jeho fyzicko-geografické a socioekonomické části. Dále mě zajímala úspěšnost všech škol v jednotlivých otázkách a konečně i rozdíly úspěšnosti mezi paralelními třídami. Pro přehlednost jsem vše zaznamenala do tabulek a graficky vyjádřila.

Na všech školách mi s mým výzkumem vyšli vstříc a nezaznamenala jsem žádné větší problémy. V některých školách jsem na žádost učitelů s žáky probrala i správné odpovědi a účelně jsme tak hodinu využili. Často jsem se setkala i se zájmem dozvědět se konečné výsledky testování, zejména ZŠ Poříčí velmi záleželo na tom, jak dopadne v porovnání s městskými školami.

5.2 METODIKA NÁVRHU KONCEPCE VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU BENEŠOVSKA

Při tvorbě vlastního návrhu koncepce výuky místního regionu jsem vycházela zejména z poznatků získaných při výzkumu na základních školách a nižším ročníku gymnázia a z informací obsažených v didaktické a regionální literatuře. Zároveň jsem prostudovala obsah současných vzdělávacích dokumentů a pro svou koncepci zvolila RVP ZV, který se zaměřuje na rozvíjení klíčových kompetencí, utváření mezipředmětových vztahů, komplexní vzdělanost a celkovou aktivizaci žáka. Tyto zásady jsem aplikovala na konkrétní koncepci výuky místního regionu Benešovska.

Celou koncepci jsem rozdělila do několika základních částí. První část se zabývá konkrétní realizací obsahu učiva místního regionu Benešovska a má podobu ucelené pracovní učebnice. Praktický díl koncepce je doplněn školním geografickým projektem a školní exkurzí. Následující kapitola koncepci metodicky dotváří. Představuje metodickou příručku obsahující časovou dotaci a obsah učiva, vybrané formy a metody výuky a integrované pojetí tématu.

V první části jsem vytvořila pracovní učebnici nesoucí jméno „Náš region Benešovsko“. Učebnici jsem koncipovala tak, aby žáky zaujala, aktivovala je a zároveň jim podala komplexní pohled na oblast Benešovska. Učebnice zohledňuje mezioborové vztahy, tudíž její dílčí kapitoly lze použít i v jiných předmětech, například v přírodopisu nebo občanské výchově.

Učební materiál jsem rozdělila do sedmi hlavních kapitol. „Poloha našeho regionu“ má žáky seznámit s vymezením SO ORP Benešov v rámci České republiky, Středočeského kraje a okresu Benešov a se základními údaji o správním obvodu. Další kapitola se věnuje přírodním poměrům Benešovska. Jednotlivé podkapitoly se zabývají geologickými poměry, geomorfologickými poměry, podnebím, vodstvím, rostlinstvem a zvířenou a ochranou životního prostředí. Socioekonomickou část otevírá kapitola „Obyvatelstvo“, v níž se nachází i díl o slavných místních rodácích. Následují kapitoly „Sídla“, „Hospodářství“, které je tradičně rozděleno na „Těžbu nerostných surovin“, „Průmysl“ a „Zemědělství“. Poslední kapitoly jsou zaměřeny na dopravu a cestovní ruch.

Pro účely pracovní učebnice jsem použila různé styly písma a zarovnání. Pro základní text pracovní učebnice jsem zvolila styl Times New Roman velikosti 12. Nadpisy jsou psány stylem Verdana, z toho hlavní nadpisy velikostí 14 a podnadpisy velikostí 12. Pro lepší orientaci v textu jsou všechny nadpisy ztučněny. Důležité informace jsem

zdůraznila tučným písmem, doplňkové učivo je rozlišeno písmem Calibri s kurzívou velikosti 11. Na začátek základních kapitol jsem umístila krátké motivační texty, které by měli uvést dané téma a probudit v žácích zájem. Tyto texty jsou označeny opět písmem Verdana velikosti 10. Na konci každé kapitoly se nachází opakování, procvičování či reflexe nad právě probraným tématem. Mezi nejčastější formy úkolů patří otevřené otázky, práce s tabulkou, práce s grafem, přiřazování obrázků, praktické úkoly, diskuze a jiné. Veškeré otázky a úkoly jsou změněny kurzívou. Pro lepší znázornění jsou označeny speciálními symboly, které jsou vysvětleny v úvodu učebnice. Text pracovní učebnice je doplněn o množství obrázků, map a grafů získaných převážně z internetových zdrojů.

Informace do učebního materiálu jsem čerpala z rozličných regionálních publikací shrnutých v kapitole Rozbor literatury a citovaných v Seznamu literatury. Jsou koncipovány tak, aby navazovaly na poznatky z různých předmětů získaných během studia na prvním a druhém stupni a zejména na učivo o České republice. Učebnice pracuje i se zkušenostmi z reálného života žáků.

Během tvorby učebnice jsem kladla důraz především na praktické poznávání, samostatné přemýšlení o problémech a aktivní přístup k učivu. Zároveň jsem se snažila zapůsobit na fotografickou paměť žáků přehledným zpracováním textu s obrazovým materiálem.

Podrobněji jsem se věnovala i školnímu geografickému projektu. Na základě prostudované literatury jsem popsala základní rysy projektu a jeho hlavní fáze. Tyto poznatky jsem použila při sestavování vlastního návrhu projektu a s názvem „CK Region“, jehož koncepce směřuje k utváření mezipředmětových vztahů a rozvoji klíčových kompetencí.

Návrhem školní exkurze jsem uzavřela praktickou část koncepce výuky. Exkurze se jmenuje „Konopištěm a Měsíčním údolím a udává podrobné informace o postupu a průběhu její realizace. Návrh zahrnuje popis a organizaci exkurze a charakteristiku jednotlivých zastávek včetně otázek a úkolů pro žáky. Ucelený obraz dotváří mapa trasy exkurze.

Metodická příručka se nejprve zabývá časovou dotací a obsahem učiva o místním regionu. Při určování časové dotace jsem vycházela především ze svých poznatků z výzkumu na školách, z charakteru a důležitosti učiva a z pravidel zakotvených v RVP ZV. Při sestavování obsahové části jsem postupovala podle obecných zákonitostí posloupnosti témat výuky regionálního zeměpisu a podle několika dostupných učebnic výuky místního regionu. Všechna navrhovaná témata jsem rozdělila do jednotlivých

vyučovacích hodin a v každém z nich jsem zdůraznila, na jaké tematické podcelky je třeba se zaměřit a jakým směrem by se vyučování mělo ubírat.

V další kapitole jsem charakterizovala vybrané formy a metody výuky, které jsou vhodné při realizaci vyučování problematiky místního regionu. Každé z metod jsem vyčlenila samostatný odstavec týkající se jejich popisu a konkrétní aplikace na dané téma. Kromě tradiční forem jsem zahrнула i tzv. „Tiskovou kancelář“, která k nim může být zajímavou alternativou.

Následně jsem se zabývala integrovaným pojetím výuky o místním regionu. Nejprve jsem zařadila několik teoretických informací o mezioborových vztazích a jejich prohlubování. Poté jsem navrhla učivo o Benešovsku do různých vyučovacích předmětů. Pokusila jsem se využít i méně obvyklých předmětů jako například tělesné výchovy nebo informační techniky.

Při tvorbě metodické příručky jsem se inspirovala publikacemi Hany Kühnlové, která se výukou místního regionu zabývá dlouhodobě a její poznatky jsou jedním z nejvýznamnějších zdrojů informací v této oblasti.

6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH BENEŠOVSKA A NIŽŠÍM ROČNÍKU GYMNÁZIA BENEŠOV

Kapitola 6 se zabývá výsledky dotazníkového šetření zaměřeného na výzkum výuky místního regionu na základních školách a nižším ročníku gymnázia v oblasti Benešovska. Nejprve charakterizují jednotlivé školy a jejich způsob výuky místního regionu. Poté se zabývám výsledky pracovních listů. Nejdůležitější poznatky z výzkumu na školách Benešovska jsou shrnuty v závěrečném hodnocení dotazníkového šetření.

6.1 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH ŠKOL A VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU

6.1.1 Gymnázium Benešov

Jediné gymnázium v ORP Benešov je školou s 300letou tradicí. Poskytuje všeobecné střední vzdělání s maturitní zkouškou ve dvou typech studia - čtyřletém a osmiletém. V současné době zde studuje 537 žáků v 18 třídách, z toho 10 tříd ve studiu osmiletém. Školní vzdělávací program lze charakterizovat jako všeobecný, k větší profilaci dochází až v průběhu studia na vyšším stupni. (www.gbn.cz)

Problematikou místního regionu se zde zabývají v tercii (tzn. osmý ročník). Pan učitel s aprobací občanská výchova/dějepis/zeměpis má třináctiletou praxi a přiklání se spíše k tradičním formám a metodám výuky. Region Benešovska probírá jednak současně s učivem o České republice, například, když se učí o těžbě nerostných surovin v ČR, zmíní se, co se těží na Benešovsku. Samostatně se mu pak věnuje na konci školního roku. Obsah učiva je poměrně podrobný a velmi komplexní. Během cca 3-4 hodin jim přiblíží všechna důležitá témata místního regionu: přírodní poměry, historie, obyvatelstvo, zemědělství, průmysl, ochranu životního prostředí, cestovní ruch apod. Celou problematiku místního regionu pak zakončí exkurzí do CHKO Bláník nebo do nedalekého města Vlašim. Žáci by poté měli mít ucelený obraz o okrese Benešov, jeho zvláštностech a charakteristikách, ale i srovnání s jinými regiony a celou Českou republikou.

6.1.2 ZŠ Karlov

Základní a mateřská škola Karlov je nejstarší ze tří základních škol v Benešově. V současnosti je zde 18 tříd s celkovým počtem 428 žáků. Od školního roku 2007/2008 se postupně zavádí do školy vlastní školní vzdělávací plán nazvaný *Barevná a harmonická cesta*. Tento název odráží zaměření školy na výtvarnou a hudební výchovu. Od 1.2. 2010 realizuje škola projekt *Držíme krok s dobou*, který se zabývá tvorbou a implementací nových kurikulárních dokumentů a vzdělávacích modulů do výuky. Dále se účastní dotačního programu MŠMT *Pojďme žít lépe*. (www.zsbnkarlov.cz)

Paní učitelka s aprobací matematika/zeměpis má jedenáctiletou praxi a mezi žáky je velmi oblíbená. Učivo místního regionu probírá v 8. třídě a věnuje mu cca 3 hodiny. Základem je vytvoření prezentace ve skupinkách po 2-3 žácích na vybrané téma týkající se regionu Benešovska. Může být například o významné místní osobnosti, průmyslu, škole, čtvrti, kde bydlí apod. Prezentace může být buď v programu Microsoft Office Powerpoint nebo jen na papíře, ale důležité je, aby žáci svou práci aktivně představili z paměti a ne jen pasivně přečetli. Nakonec jsou vyhodnoceny nejlepší prezentace a ty jsou odměněny jedničkou.

Tematika místního regionu je následně završena jednodenní exkurzí do okolí. Chodí se například na zámek Konopiště, do Černého lesa nebo na zříceninu hradu Kožlí. Paní učitelka zde využívá svého druhého oboru a vytváří tzv. matematicko-zeměpisné cvičení. Po celou cestu žáci plní předem zadané úkoly a odpovídají na nejrůznější otázky týkající se prostředí, kudy procházejí. Všimají si například zakázaných skládek, přírodních zvláštností, kulturně-historických památek, dopravní infrastruktury atd. Zároveň si měří čas, krokují, zakreslují si významné objekty a propočítávají vzdálenosti. Po návratu dají ve skupinkách dohromady všechny získané informace a vytvoří podrobnou mapu.

Žáky toto učivo většinou baví a těší se především na terénní cvičení v přírodě.

6.1.3 ZŠ Dukelská

ZŠ Dukelská je největší školou v Benešově. Na prvním stupni jsou většinou 3 paralelní třídy, na druhém stupni výjimečně i 4 paralelní třídy. Kapacita školy činí 900 žáků. Škola je zapojena do projektů; *Tvořivá škola* - vzdělávací program pro inovaci základního školství, *M.R.K.E.V* - environmentální vzdělávání a *Czechkid* – multikulturní výchova aneb učit multikulturně. ZŠ Dukelská pracuje na základě školního vzdělávacího

programu *Škola pro všechny*. Pro tento program jsou zásadní výchovné a vzdělávací strategie směřující k naplnění klíčových kompetencí žáků. Prioritami školního vzdělávacího programu jsou poskytování kvalitního základního vzdělání, podpora schopností sportovně nadaných žáků a rozvíjení komunikačních dovedností žáků v mateřském i cizím jazyce a v informačních a komunikačních technologiích. (www.zsben.cz)

Pro momentální nedostatek učitelů zeměpisu zde dočasně vyučuje tatáž paní učitelka jako na ZŠ Karlov. Místnímu regionu se věnují v 8. třídě a výuka probíhá téměř identicky jako na karlovské škole, pouze s přihlédnutím na individuální možnosti a potřeby žáků. Časová dotace je také stejná.

6.1.4 ZŠ Jiráskova

Základní škola Jiráskova se nachází v blízkosti benešovského gymnázia. V současné době zde studuje 642 dětí v 28 třídách. Škola nabízí množství zájmových činností, například výuku anglického jazyka, kroužek keramiky, pěvecký sbor, florbal, gymnastiku, házenou atd. Věnuje zvýšenou pozornost prospěchově slabším žákům, žákům s vývojovou poruchou učení, sociálně znevýhodněným a zdravotně postiženým. Některé dny jsou každoročně věnovány zdraví a zdravému životnímu stylu, ochraně člověka za mimořádných situací, první pomoci a dopravní výchově. V rámci ekologické výchovy škola spolupracuje s místními ekocentry. ZŠ Jiráskova funguje v souladu se školním vzdělávacím programem *Pojďte s námi*, který vede žáky k celoživotnímu vzdělávání a klade důraz na rozvoj osobnosti každého žáka. (www.zsjiraskova.cz)

Základní škola vychází z osnov vzdělávacího programu *Obecná škola*, takže problematiku místního regionu probírají až v deváté třídě v rámci učiva o České republice, kapitoly *můj domov*. Paní učitelka zde učí pouze zeměpis a má přibližně pětaticetiletou praxi. Tematicke místního regionu se příliš nevěnuje, pouze když zbývá na konci roku čas. Výuka spočívá v práci žáků ve skupinkách a využívá jejich předchozích kartografických znalostí. Paní učitelka jim rozdává mapy Benešovska, kompas nebo buzolu a zadá nejrůznější úkoly. Zabývají se především podobou terénu, zkoumají vrstevnice, vodní toky, rozložení sídel apod. Typickým úkolem je popsat cestu z bodu A do bodu B a sledovat při tom, jestli se terén zvedá či svažuje. Poté vyrazí do přírody, na Sladovku, kopec nedaleko školy, nebo do rozlehlého parku u zámku Konopiště, a zkoumají přírodní zákonitosti v reálu. Sledují

mapu, všímají si světových stran a odpovídají na otázky, které jim paní učitelka cestou pokládá.

ZŠ Jiráskova patří mezi největší základní školy Benešovska, a tak i její třídy jsou poměrně početné. To shledává paní učitelka jako největší problém při realizaci výuky místního regionu, především při práci v terénu. Většina dětí považuje tuto exkurzi pouze za uvolnění z hodiny a svým úkolům se příliš nevěnuje a ti, které to zajímá jsou vyrušováni ostatními. V tak početné skupině je těžké udržet kázeň, natož pak pozornost všech žáků.

Nakonec jsou žákům rozdány referáty o Benešově, které se následně předčítají před třídou. Vše mohou mít napsané na papíře, samostatný přednes by byl podle paní učitelky příliš náročný. Nejlepší výkony jsou ohodnoceny známkou za 1.

6.1.5 ZŠ Bystřice

ZŠ Bystřice pro 420 žáků se nachází v malém městě, 6 km jižně od Benešova. V současnosti ji navštěvuje 325 žáků, kteří jsou rozmístěni do 16 tříd. Výuka je zabezpečena podle školního vzdělávacího programu s názvem *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání* a vzdělávacího programu Základní škola. Vedení školy se snaží, aby byly při výuce uplatňovány převážně takové formy a metody práce s žáky, při nichž dochází k přirozenému rozvoji osobnosti a k podpoře získávání klíčových kompetencí. Tradičně výborných výsledků dosahují žáci především ve sportovních a cyklistických soutěžích, lukostřelbě, recitaci a talentové soutěži v psaní na počítači. (www.zs.bystrice.indos.cz)

Výuka místního regionu probíhá na konci 8. třídy a završuje tak učivo o České republice. Částečně se mu věnují, kromě zeměpisu, i v předmětu výchova ke zdraví, především v souvislosti se životním prostředím a sociálně patologickými jevy v oblasti, kde žáci žijí. Paní učitelka s aprobací přírodopis/zeměpis má šestiletou praxi a dané problematice věnuje přibližně 2-3 hodiny. První hodina se zabývá teoretickými poznatky o regionu, následující hodiny se zaměřují na praktické poznávání oblasti v terénu. Obsah učiva se úzce specializuje na město Bystřici a její nejbližší okolí. Probíraná témata zahrnují přírodní poměry, obyvatelstvo a sídla, zemědělství, průmysl, kulturu, životní prostředí a jeho ochranu. Pokud je před prázdninami více času, dostávají žáci kratší referáty o nějaké zajímavé aktuální události z kulturního, společenského či politického dění v regionu. Terénní cvičení většinou probíhají formou kratších vycházek do bezprostřední blízkosti

školy. Během školního roku bývá také uspořádána celodenní exkurze do Benešova nebo na zámek Konopiště.

6.1.6 ZŠ Poříčí

Základní a mateřská škola Poříčí nad Sázavou je venkovská škola pro 350 žáků, v současnosti je zde 16 tříd. Přestože se jedná o malou školu, její úroveň je velmi dobrá a každoročně je poměrně velké množství žáků přijímáno na gymnázia. Školní vzdělávací program se zaměřuje na utváření klíčových kompetencí žáků a uplatnění vědomostí v praktickém životě a snaží se o vytváření optimálního prostředí pro každého žáka, podnětného prostředí pro nadané žáky a povzbuzujícího pro žáky slabší. (www.zsporicins.wz.cz)

Na ZŠ Poříčí probírají místní region jako většina ostatních škol v 8. třídě. Paní učitelka s aprobační přírodopis/zeměpis a sedmiletou praxí nejprve podrobněji probírá Středočeský kraj. Věnuje se jeho přírodním poměrům, obyvatelstvu, zemědělství, průmyslu a významným firmám v kraji a v neposlední řadě ochraně životního prostředí s důrazem na CHKO Blaník. Poté se zabývá vlastním okresem a rozděluje ho na Benešovsko, Voticko a Vlašimsko. Časová dotace tohoto tématu jsou průměrně 2 hodiny.

V rámci poznávání místního regionu jsou také pořádány různé exkurze, například do Benešova, Jílového u Prahy, ekocentra ve Vlašimi nebo na hrad Český Šternberk a zámky Konopiště a Jemniště. V rámci exkurze do Benešova navštíví žáci kromě místních kulturně-historických památek i úřad práce a vyslechnou si přednášku v městské knihovně. Dále škola pořádá turistické pěší výlety zaměřené na poznávání přírody blízkého okolí obce Poříčí n. Sáz. Nejčastěji se vydávají do Měsíčního údolí, které se rozprostírá podél Konopišťského potoka mezi zámkem Konopiště a samotným Poříčím n. Sáz., nebo ke zřícenině hradu Zbořený Kostelec nedaleko Týnce n. Sáz.

Poslední částí výuky místního regionu je samostatná práce žáků; vytvoření velkého plakátu s množstvím obrázků, obsahujícího všechny důležité informace a zajímavosti o daném regionu. Jako informační zdroj mohou využít místní infocentrum, publikace, turistického průvodce, internet atd. Žáci pracují většinou ve skupinkách po 2-3, ale mohou i sami. Výsledné práce pak paní učitelka po přednesu zhodnotí a oznámkuje. Toto učivo je velmi oblíbené, jak mezi žáky, tak u paní učitelky a zatím se s ním nevyskytují žádné problémy.

6.2 VÝSLEDKY PRACOVNÍCH LISTŮ

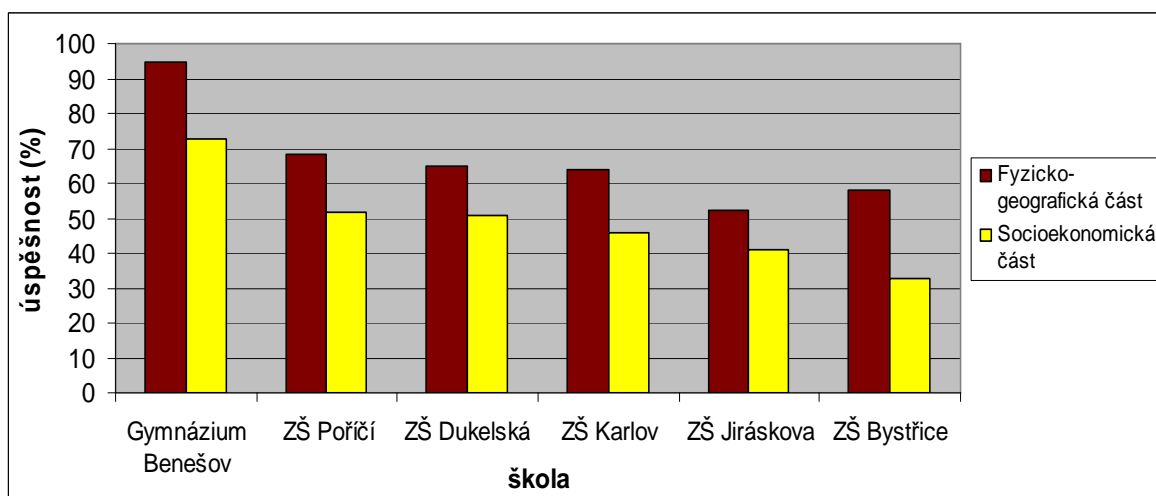
V této kapitole porovnávám na základě výsledků z pracovních listů celkové znalosti místního regionu žáků jednotlivých škol, zabývám se úspěšností ve fyzicko-geografické a socioekonomické části a zkoumám obtížnost dílčích otázek testu. Nakonec se zaměřuji i na rozdíly v úspěšnosti paralelních tříd v rámci jedné školy. Pro přehlednost je vše zapsáno v tabulkách nebo znázorněno graficky.

Tabulka č. 1: Úspěšnost žáků jednotlivých škol Benešovska v testu znalosti místního regionu

Škola	Celková úspěšnost (%)	Fyzicko-geografická část (%)	Socioekonomická část (%)
Gymnázium Benešov	76,0	94,8	72,7
ZŠ Poříčí	54,2	68,3	51,9
ZŠ Dukelská	52,7	65,0	50,7
ZŠ Karlov	48,7	64,0	45,9
ZŠ Jiráskova	42,9	52,3	41,1
ZŠ Bystřice	36,4	58,0	32,8

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 1: Úspěšnost ve fyzicko-geografické a socioekonomické části dotazníku

Zdroj: vlastní výzkum

Gymnázium Benešov se s výrazným odstupem od ostatních škol umístilo na 1. místě. Celková úspěšnost v otázkách činila 76 %. Výborných výsledků dosahovali žáci především ve fyzicko-geografické části, kde na veškeré otázky správně odpověděli téměř všichni a podařilo se jim tak dosáhnout 94,8 % úspěšnosti. V socioekonomické části se žákům dařilo o něco méně, přesto byl výsledek 72,7 % nejlepší i v této části. Celkového počtu 25 bodů z maximálních 27,5 dosáhl jeden žák, nejméně bylo získáno také jedním žákem, a to 11,5 bodu. Průměrný počet bodů na jednoho žáka činil 20,9.

ZŠ Poříčí se umístila na 2. místě s celkovou úspěšností 54,2 %. Ačkoli je ZŠ Poříčí venkovská škola, ukázala, že kvalitou dokáže přesáhnout všechny základní školy ve středisku oblasti, alespoň co se týče znalostí místního regionu. Ve fyzicko-geografické části dosáhli úspěšnosti 68,3 %, v socioekonomické 51,9 %. 20,5 bodu byl nejlepší výsledek a získal ho jeden žák, nejméně dosáhl také jeden žák s 8,5 body. Průměrně měli žáci 14,9 bodů.

ZŠ Dukelská se zařadila na 3. místo za ZŠ Poříčí s odstupem 1,5 %. Celková úspěšnost tedy činila 52,7 %. Fyzicko-geografickou část se žákům podařilo splnit na 65 %, socioekonomická část byla téměř srovnatelná se ZŠ Poříčí, 50,7 %. Třem žákům se podařilo dosáhnout 23 bodů, které pro srovnání nezískal ani jeden žák na výsledně lepší ZŠ Poříčí. Naopak nejhůře dopadl jeden žák s 5-ti body. Průměrný počet bodů činil 14,5.

ZŠ Karlov se umístila na 4. místě s celkovou úspěšností 48,7 %. Ve fyzicko-geografické části byli žáci s výsledkem 64 % přibližně na stejné úrovni jako na ZŠ Dukelská. V socioekonomické části se jim už tolik nedařilo a získali jen 45,9 %. Maximální dosažený počet bodů činil 19,5 a ukázal se pouze jednou, minimální 5,5 a objevil se u třech žáků. Průměrně měli žáci 13,4 bodů.

ZŠ Jiráskova se dostala s celkovým výsledkem 42,9 % na 5. místo. Fyzicko-geografická část byla splněna na 52,3 %, socioekonomická na 41,1 %. Nejvyšší dosažený počet bodů byl 20,5 stejně jako na ZŠ Poříčí a získal ho jeden žák. Nejméně bodů měl jeden žák, a to 2,5. Průměrně bylo dosahováno 11,8 bodů. Pro srovnání nejhorší výsledek na Gymnáziu byl 11,5 bodů.

ZŠ Bystřice nebyla příliš úspěšná a zůstala tak s výsledkem 36,4 % na posledním, 6. místě. Ve fyzicko-geografické části se žákům podařilo získat 58 %, takže zde byli lepší i než předchozí ZŠ Jiráskova. Socioekonomická část ovšem dopadla nejhůře v porovnání s ostatními školami, žáci ji splnili na 32,8 %. Maximální dosažený počet bodů byl 16, minimální 2 body. Oba extrémy se objevily pouze jednou. Průměrný počet bodů činil 10.

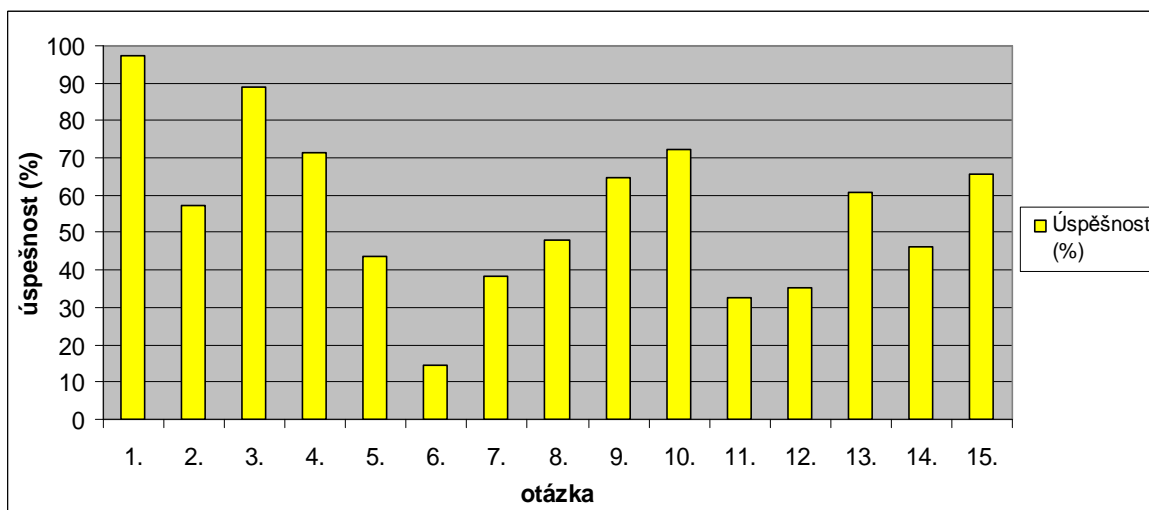
Průměrná úspěšnost žáků v dotazníku činila 51,8 %. V otázkách zaměřených na fyzicko-geografickou sféru se jim dařilo lépe a dosáhli 67 %. Socioekonomická část se ukázala jako náročnější a skončila u průměrného výsledku 49,2 %.

Tabulka č. 2: Úspěšnost v dílčích otázkách dotazníku na jednotlivých školách

Otázka	Úspěšnost (%)						Celkem
	<i>Gymnázium Benešov</i>	<i>ZŠ Poříčí</i>	<i>ZŠ Dukelská</i>	<i>ZŠ Karlov</i>	<i>ZŠ Jiráskova</i>	<i>ZŠ Bystřice</i>	
1.	100,0	100,0	97,7	92,3	97,5	100,0	97,4
2.	96,6	73,3	50,0	43,6	40,0	64,3	57,4
3.	96,6	93,3	88,6	89,7	83,8	85,7	89,0
4.	96,6	53,3	79,5	74,4	57,5	57,1	71,3
5.	58,6	50,0	38,6	65,4	21,3	35,7	43,8
6.	32,8	0,0	21,6	6,4	17,5	0,0	14,6
7.	62,1	46,7	43,2	33,3	30,0	21,4	38,5
8.	59,2	30,0	62,9	53,0	43,3	22,6	48,0
9.	100,0	20,0	50,0	92,3	80,0	16,1	64,9
10.	93,7	66,7	67,8	71,8	74,2	57,7	72,2
11.	70,7	28,3	33,0	17,6	24,0	27,2	32,5
12.	65,1	71,9	39,1	26,2	20,0	14,3	35,4
13.	82,8	66,7	66,5	59,6	46,9	47,3	60,8
14.	89,7	53,3	44,3	48,7	27,5	25,0	46,4
15.	100,0	86,7	65,9	39,7	63,8	57,1	65,6

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 2: Celková úspěšnost v jednotlivých otázkách dotazníku na všech školách

Zdroj: vlastní výzkum

Ukázalo se, že největší problém činila žákům otázka č. 6 („V jakém století byl založen Benešov?“). Celková úspěšnost zde byla pouze 14,6 % a z toho žáci ze dvou škol neodpověděli ani jednou správně a získali tak 0 %. Nejjednodušší byla pro žáky otázka č. 1 („Do jakého kraje patří region Benešovska?“), kde průměrná úspěšnost dosahovala 97,4 %. Polovina ze zkoumaných škol měla 100 % výsledek.

Jak jsem se již zmínila, **otázka č. 1** dopadla nejlépe. I když to vypadá na výborný výsledek (97,4 %), předpokládala jsem, že by měl být 100 %. Ptala jsem se, do jakého kraje patří region Benešovska a domnívala jsem se, že na konci osmé třídy to bude vědět každý. Jak se ukázalo například na ZŠ Karlov, správnou odpověď nevědělo hned několik dětí.

Otázky č. 2 a 3 se zabývaly povrchem benešovského regionu. U 2. otázky („Jaká pahorkatina tvoří povrch Benešovska?“) si žáci nejčastěji vybavili Středočeskou pahorkatinu, jen malé procento dětí si vzpomnělo na konkrétnější Benešovskou pahorkatinu. Ovšem v konečném hodnocení byly obě varianty vyhovující. Poměrně dobře si zde vedla celkově nejhorší ZŠ Bystřice a zařadila se na 3. pozici. Následně jsem chtěla vědět nejdelší a zároveň nejznámější řeku v našem regionu. Většině žáků nedělala tato otázka žádné problémy a 89 % správnost odpovědí to dokazuje.

Otázka č. 4 se věnovala klimatickým poměrům dané oblasti. Žákům byly nabídnuty 3 varianty s různým popisem a hodnotami teplot a srážek a jejich úkolem bylo vybrat tu nejvhodnější. Celková úspěšnost se ustálila na 71,3 %, ovšem mohla být mnohem větší, kdyby se někteří žáci pokusili alespoň odhadnout.

Za **otázku č. 5** („Jmenuj alespoň 2 obce se statutem města (kromě Benešova), které náleží do Benešovského regionu?“) bylo možné získat 2 body, 1 bod za každou správnou obec se statutem města. Očekávala jsem, že se vyskytnou menší potíže s pojmem „statut města“, takže jsem žáků podávala objasňující informace, buď bezprostředně po zadání testu, nebo jakmile se k inkriminované otázce dostali. Většinou se podařilo vymyslet pouze jedno město, čemuž přibližně odpovídá i celková úspěšnost 43,8 %. Překvapivého výsledku dosáhla ZŠ Karlov (65,4 %), která zde výrazně předběhla i výsledně mnohem lepší Gymnázium Benešov (58,6 %). Jelikož jsem nemohla být přítomna zadávání dotazníků na gymnáziu, lze předpokládat, že žáci plně neporozuměli danému pojmu a zbytečně pak v otázce chybovali. Značné potíže činilo žákům rozeznat mezi městem a vesnicí. Často považovali například Čerčany nebo Český Šternberk za město a naopak se divili, že jsou Bystřice či Pyšely městem.

Otázky č. 6, 7, 8 a 9 jsou zaměřeny na centrum zkoumaného regionu, město Benešov.

Otázka č. 6 měla mezipředmětový charakter, tudíž žáci mohli čerpat své znalosti z hodin dějepisu. Avšak tato otázka se ukázala jako nejobtížnější z celého dotazníku a odpovědět na ni dokázalo jen malé množství žáků. Nejhorší dopadly ZŠ Poříčí a ZŠ Bystřice, které získaly 0 %. Příčinu neúspěchu můžeme hledat ve faktu, že se jedná o školy mimo Benešov a učitelé se o našem okresním městě zmiňují méně podrobně. Nejvíce se dařilo gymnáziu, neboť získalo 32,8 %. Následovaly ho ZŠ Dukelská s 21,6 % a ZŠ Jiráskova se 17,5 %.

Obsahem **otázky č. 7** byl přibližný počet obyvatel Benešova. Opět jsme zde měli výběr ze tří možných odpovědí, z nichž pouze jedna byla správná. Na základě celkové úspěšnosti 38,5 % lze usoudit, že patřila k otázkám obtížnějším. Nejlepších výsledků dosáhlo gymnázium (62,1 %), naopak ZŠ Bystřice získala pouhých 21,4%. V neposlední řadě musím vyzdvihnout ZŠ Poříčí, která se umístila na 2. pozici se 46,7 %, i když není benešovskou školou.

Otázky č. 8 a 9 byly pojaty interdisciplinárně a správné odpovědi mohli žáci znát i z výuky dějepisu. Otázku č. 8 („Jmenuj historické památky v Benešově.“) jsem ohodnotila 3 body, 1 bod za každou vhodnou odpověď. Žáci byli upozorněni, aby napsali co nejvíce památek, minimálně ovšem 3. Celková úspěšnost 48 % naznačuje její střední náročnost. Výrazný rozdíl je patrný v úspěšnosti mezi jednotlivými školami. Nejvíce znalostí prokázala ZŠ Dukelská s 62,9 %. Gymnázium Benešov se s 59,2 % zařadilo až na 2. místo a ZŠ Bystřice s 22,6 % dopadla opět nejhorší. Dále bych ještě chtěla zmínit, že ačkoli bylo

možné čerpat z následující otázky, ne všichni si na minoritský klášter Na Karlově vzpomněli. Otázka č. 9 („Kým byl vypálen minoritský klášter Na Karlově?“) vykazuje ještě větší odlišnosti mezi školami. Gymnázium, ZŠ Karlov a ZŠ Jiráskova dosahují perfektních výsledků, ZŠ Dukelská má přesně 50 % a ZŠ Poříčí a ZŠ Bystřice se umísťují na nejnižších pozicích s velmi malým počtem procent. U posledně jmenovaných se to dalo vzhledem k zaměření otázky očekávat, ale u ZŠ Dukelské jsou výsledné hodnoty nepředvídatelné vezmeme-li v úvahu, že problematiku místního regionu vyučuje tatáž osoba jako na ZŠ Karlov, která získala 92,3 %. Můžeme se tedy domnívat, že žáci dokázali zužitkovat informace z jiných předmětů.

V **otázce č. 10** jsem chtěla jmenovat 3 hrady nebo zámky na Benešovsku, takže zde bylo možné získat maximálně 3 body. Tato tematika nedělala žákům větší potíže a odpovídali se 72,2 % správností. Absolutním vítězem se stalo gymnázium, které obdrželo 93,7 %, nejméně se dařilo ZŠ Bystřice (57,7 %). Ostatní školy prokázaly podobné vědomosti a získaly kolem 70 %. Žáci dokázali vymyslet opravdu pestrou škálu historických památek.

Otázka č. 11 byla pojata celkově obsáhleji a komplexněji. Jednalo se o rozpoznání čtyř regionálních osobností na základě uvedeného popisu. Každá osobnost byla ohodnocena 1. bodem, maximálně tedy bylo možné získat 4 body. Z výsledku 32,5 % je zřejmé, že žáci postrádají hlubší znalosti o důležitých postavách z místní historie a kulturní sféry. Nejlepších výsledků dosáhlo gymnázium (70,7 %), naopak nejhorších ZŠ Karlov (17,6 %). ZŠ Bystřice se dostala na 4. místo.

Za **otázkou č. 12** mohli žáci obdržet nejvíce bodů. Dotazovala jsem se na významné průmyslové podniky v Benešově a okolí a na co se zaměřují. Obdobně jako u otázky č. 8 jsem je upozornila, aby napsali co nejvíce podniků, co znají, minimálně ale 3. Maximum možných bodů bylo tedy 4,5, 1 bod za každý správný podnik a 0,5 bodu za obsah jeho činnosti. Většina žáků si na nějaký průmyslový podnik vzpomněla, avšak oblast jejich působení již nezapsali a zbytečně tak ztráceli body. Celková úspěšnost se ustálila na 35,4 %. ZŠ Poříčí zde prokázalo mimořádné znalosti a se 71,9 % se umístilo na 1. místě. Následovalo ho gymnázium (65,1 %) a ostatní školy snad s výjimkou ZŠ Dukelská (39,1 %) projevily silné nedostatky v daném tématu. Nejčastěji žáci jmenovali Danone a.s. a Pivovar FERDINAND a.s. Překvapilo mě, že nikdo ze ZŠ Bystřice si nevzpomněl na NAREX BYSTRICE s.r.o. nebo na společnost ALPLA s.r.o., která se nachází v těsné blízkosti města. Často si také žáci pletli průmysl se službami a výskyt Kauflandu či Lidlu nebyl ojedinělý.

V **otázce č. 13** jsem požadovala podrobnější informace o benešovském pivovaru („Jak se jmenuje benešovský pivovar a kdo ho založil“). Celková úspěšnost 60,8 % ukazuje, že žáků není tato problematika zcela cizí. Otázka měla 2 části a byla ohodnocena 2 body. Většina bohužel zodpověděla pouze první část a druhou ponechala nevyplněnou. Největšího počtu bodů dosáhlo Gymnázium Benešov (82,8 %), nejméně se dařilo ZŠ Bystřice (47,3 %).

Otázka č. 14 se zabývala zdroji pitné vody pro Benešov a okolí („Odkud bere Benešov a okolní obce pitnou vodu?“). V závěrečném vyhodnocení byla zařazena do fyzicko-geografické části dotazníku. Celkově žáci získali 46,4 %, ovšem rozdíly mezi školami byly značné. Na 1. místo se dostalo gymnázium s výsledkem 89,7 %. S výrazným odstupem za ním se objevila ZŠ Poříčí (53,3 %), následovaná ZŠ Karlov (48,7 %). Největší nedostatky projevila opět ZŠ Bystřice, které se podařilo získat pouze 25 %.

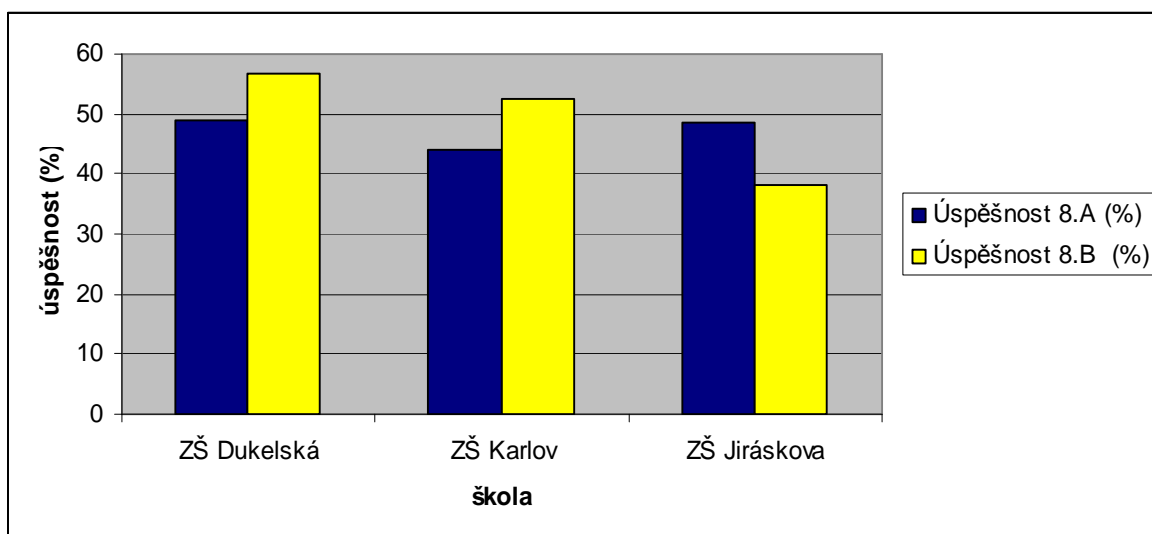
Poslední **15. otázka** se věnovala těžbě nerostných surovin na Benešovsku („Co se těží na Benešovsku?“). Žáci měli zakroužkovat 1 možnost z 5-ti nabídnutých variant. Ačkoli jsem je důrazně upozornila, že odpověď je správná pouze jedna, výskyt více označených možností nebyl ojedinělý. Na gymnáziu nezachyboval nikdo, naopak na ZŠ Karlov bylo úspěšných jen 39,7 % žáků.

Tabulka č. 3: Úspěšnost paralelních tříd v testu znalostí místního regionu

Škola	Celková úspěšnost (%)	Úspěšnost 8.A (%)	Úspěšnost 8.B (%)
ZŠ Dukelská	52,7	49	56,7
ZŠ Karlov	48,7	44	52,4
ZŠ Jiráskova	42,9	48,7	38,2

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 3: Úspěšnost paralelních tříd v testu znalostí místního regionu

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledky pracovních listů v rámci paralelních tříd se většinou ukázaly jako velmi podobné. Největší diference mezi třídami se objevily na ZŠ Jiráskova. Úspěšnost se lišila v průměru o 2,9 bodu (10,5%). Nejvíce podobné znalosti prokázali žáci na ZŠ Dukelská, kteří se odchylojí o 2,1 bodu (7,7%). Rozdíl bodů na ZŠ Karlov činil 2,3 (8,4%). Po porovnání výsledků všech tříd mezi školami lze zjistit zajímavé hodnoty u ZŠ Jiráskova a ZŠ Karlov. Třída 8.A na ZŠ Jiráskova dosáhla lepších výsledků než třída 8.A na ZŠ Karlov, která byla celkově úspěšnější.

6.3 ZÁVĚREČNÉ HODNOCENÍ DOTAZNÍHOVÉHO ŠETŘENÍ

V každé ze škol jsem strávila pouze několik hodin, tudíž všechny mé informace pocházejí z výpovědí učitelů a z výsledků dotazníků. Pro objektivnější posouzení kvality výuky místního regionu na školách by bylo třeba hlubšího a trvalejšího zkoumání a osobní přítomnosti ve vyučování. Kvůli časové náročnosti to ale nebylo možné uskutečnit. Pokusila jsem se alespoň maximálně zúročit všechny dostupné zdroje a vytvořit co nejspolehlivější náhled.

Všechny dotazované školy kromě ZŠ Jiráskova probírají tematiku místního regionu na konci 8. ročníku (gymnázium v tercii) v rámci učiva o České republice. Nejdříve se věnují Středočeskému kraji jako celku a poté se podrobněji zabývají Benešovskem. Vymezení rozebírané oblasti odpovídá hranicím okresu. Na ZŠ Jiráskova se daná problematika na základě konceptu Obecné školy vyučuje až v 9. třídě. Časová dotace obvykle bývá 2-4 hodiny. Často se ale stává, že v závěru roku již není čas a vše se odbude jen procházkou v blízkosti školy. Nejpodrobněji se místnímu regionu věnují na gymnáziu, kde je výuka přehledně rozfázovaná do dílčích celků a ty jsou pak konkrétně probírány. Učitelé se snaží používat takové formy a metody výuky, aby žáky co nejvíce aktivizovali a přinutili je nad problémem individuálně přemýšlet nebo kreativně spolupracovat ve skupinkách. Nejčastěji využívají různých projektů, které žáci vytvářejí na základě samostatně získaných informací. Následuje prezentace výsledné práce a konečné zhodnocení. Dále se pořádá variabilní množství exkurzí nebo jen kratších výletů do okolí školy. V obou případech jsou žáci povinováni plnit učitelem připravené úkoly a odpovídat na položené otázky. Nejnavštěvovanějšími místy exkurzí jsou CHKO Blaník a zámek Konopiště. Oblíbenost tohoto učiva u žáků je poměrně vysoká, učitelé se mu rovněž rádi věnují. Největší problém shledávají v nekáznosti žáků během cvičení v terénu. Překvapivě nikdo si neztěžoval na nedostatek studijních materiálů. Učebnici na danou problematiku nepoužívají žádnou a veškeré informace čerpají z různých publikací o Benešovsku, materiálů z infocenter a z internetu. Závěrečné hodnocení vyplývá především z práce na projektech a z aktivity během terénních činností, jen málokdy se využívá písemného či ústního zkoušení. Na všech školách vyučují různě aprobovaní učitelé s délkou praxe od 6 do 35 let. Jak jsem se přesvědčila, krátká praxe kvalitu výuky nijak nesnižuje a naopak dlouhá praxe nepřináší záruku úspěchu.

Dle očekávání dopadlo nejlépe Gymnázium Benešov, což není nijak překvapivé zjištění. Co bych ale chtěla vyzdvihnout je jeho opravdu výrazný odstup od ostatních škol. Rozdíly v úspěchu ostatních škol nebyly větší než 6,5 %, ovšem gymnázium uteklo druhé nejlepší ZŠ Poříčí o 21,8 %. Je třeba zdůraznit, že ačkoli žáci z gymnázia nereagovali na dotazy vždy správně, nikdy zcela nesmyslně. Na druhou stranu žáci ze základních škol se neostýchali napsat naprosto scestnou odpověď. Například někteří se domnívali, že se na našem území rozprostírají Alpy nebo že minoritský klášter na Karlově nechal vypálit arcivévoda František Ferdinand d'Este. Ačkoli jsem se snažila žáky během testu hlídat a mnohokrát jim opakovala, že k opisování není důvod, přesto jich několik neodolalo a mírně tak snížilo celkovou objektivitu výzkumu. Několikrát jsem dokonce musela upozornit i paní učitelku ze ZŠ Jiráskova, která měla tendenci svým žákům napovídat. Z výsledků pracovních listů je patrné, že kvalita výuky nezáleží ani na velikosti školy, ani na jejím umístění ve městě či na vesnici. Venkovská a zároveň nejmenší ZŠ Poříčí se umístila na 2. pozici a byla následována největší školou v Benešově ZŠ Dukelská. Nejhůře se dařilo ZŠ Bystřice. Z výpovědí vedoucí učitelky lze usoudit důvod tohoto neúspěchu. Obsah probíraného učiva se zaměřuje především na město Bystřice a nejbližší okolí a širšímu regionu se podrobně nevěnuje. Zvláště pak otázky zaměřené na centrum regionu, město Benešov, se ukázaly jako nesmírně obtížné. Na druhou stranu některé informace nemusely nutně pocházet z vědomostí získaných ve vyučování, ale spíše ze všeobecného povědomí o místě, kde žijeme. Navíc množství dotazů bylo koncipováno volněji a žáci mohli uvést příklady ze svého vlastního rodiště. A konečně mnohokrát bylo využíváno mezipředmětových vztahů, tudíž žáci mohli využít znalostí nejen z hodin zeměpisu. Bylo by možné dohadovat se o možných příčinách úspěchů či neúspěchů, ovšem pro objektivnější posouzení by bylo třeba dlouhodobějšího působení ve školních třídách.

Po porovnání výsledků paralelních tříd se prokázalo, že znalosti žáků v rámci jednotlivých škol se příliš neliší. Mnohem větší rozdíly se ukazují mezi různými školami.

7 NÁVRH KONCEPCE VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU

V této kapitole se podrobněji věnuji vlastnímu návrhu koncepce výuky místního regionu Benešovska na 2. stupni základních škol a nižším stupni víceletých gymnázií. Koncept je vytvořen na základě principů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. První část obsahuje komplexní učební materiál k výuce regionu Benešovska v podobě pracovní učebnice. Další část je zaměřena na školní geografický projekt a zahrnuje teoretickou bázi i její praktickou aplikaci. V poslední části předkládám návrh školní exkurze s podrobným popisem trasy a jednotlivých zastávek.

7.1 UČEBNÍ MATERIÁL

NÁŠ REGION BENEŠOVSKO

Pracovní učebnice

OBSAH

Poloha Našeho regionu

Přírodní poměry

- Geologické poměry
- Geomorfologické poměry
- Podnebí
- Vodstvo
- Půdní poměry
- Rostlinstvo a zvířena
- Ochrana životního prostředí

Obyvatelstvo

Sídla

Hospodářství

- Těžba nerostných surovin
- Průmysl
- Zemědělství

Doprava

Cestovní ruch

Milí žáci,

vítejte v malebné oblasti na jihu středních Čech. Nyní se vydáme na putování za poznáním našeho regionu Benešovska. Nabízím vám knihu plnou důležitých informací, nevšedních otázek, zábavných úkolů a neobvyklých diskuzí o místě, kde žijeme. Dozvíme se například, kde stojí Žižkův dub, proč se říká obyvatelům Benešova „Povidláci“ nebo kde studoval Michal Viewegh. Uvidíte, jak vás náš region překvapí svou rozmanitostí a zajímavostí.

Práce s učebnicí není vůbec těžká. Důležité informace jsou vyznačeny tučným písmem, doplňkové učivo je odlišeno písmem Calibri. Pokud něčemu nebudete rozumět pan učitel / paní učitelka vám jistě rádi pomohou. A závěrem ještě dobrou radu: nezapomeňte na práci s mapou a atlasem! Vyhledáte-li si sami na mapě místa, o kterých budeme hovořit, určitě se vám lépe zapamatují.

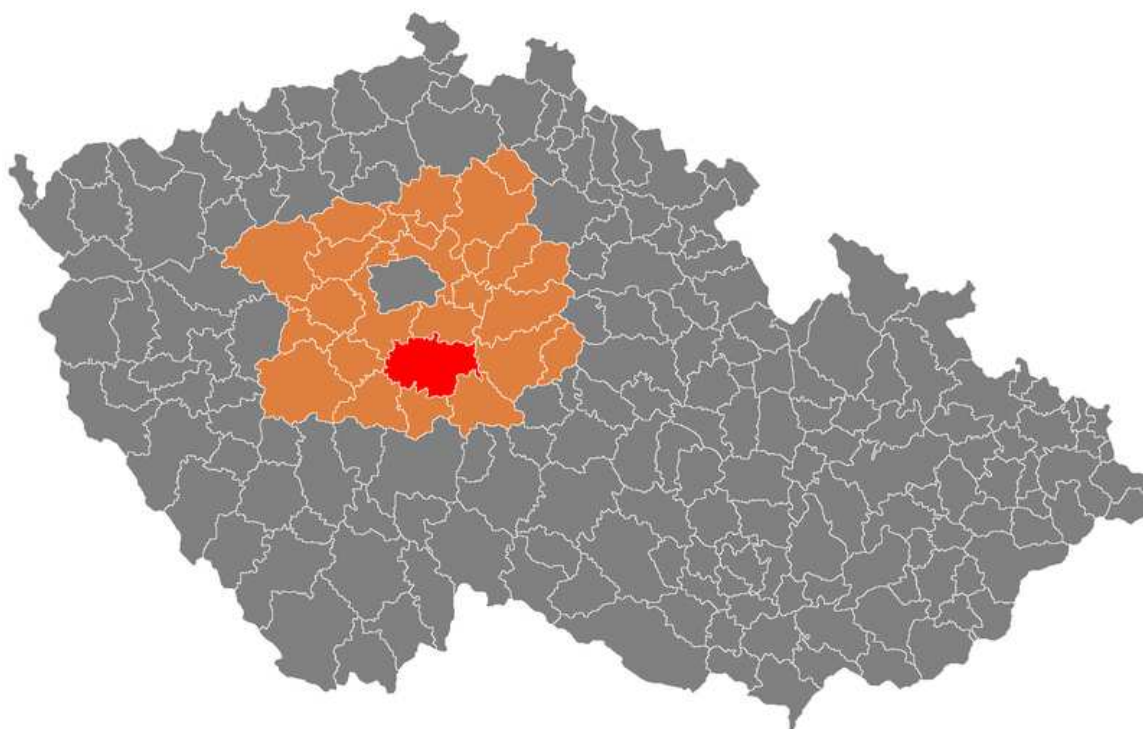
A tak tedy, vzhůru na cestu!

Symbole použité v učebnici	
	otázka
	úkol
	práce s grafem
	diskuze

POLOHA NAŠEHO REGIONU

Již jste poznali Českou republiku jako celek, seznámili jste se zvláštnostmi a krásami jednotlivých krajů, podrobněji jste se věnovali kraji Středočeskému a nyní máte možnost dozvědět se něco o regionu, který je vaším domovem.

Správní obvod obce s rozšířenou působností (SO ORP) Benešov tvoří společně s SO ORP Vlašim a SO ORP Votice **okres Benešov**, který se nachází v **jižní části Středočeského kraje**.

zdroj: www.wikipedia.org

Základní údaje:

Rozloha	690 km ²
Počet obyvatel	56 629
Hustota zalidnění	82,1 obyv./km ²
Počet obcí	51
Počet obcí se statutem města	6

údaje k 31. 12. 2010

zdroj: www.czso.cz

? Do jakého kraje a okresu patří ORP Benešov?

📖 Podívejte se do mapy a vypište, s jakými ORP sousedí ORP Benešov.

📖 Obstarejte si plánec vašeho města a najděte na něm místo, kde bydlíte.

😊 Popište a zhodnoťte polohu našeho regionu. Je tato poloha výhodná? Při diskuzi se zaměřte na:

- vzdálenost od Prahy
- polohu v silniční a železniční síti, napojení na evropskou dopravní síť
- vzdálenost od státních hranic
- kvalitu životního prostředí
- přírodní sféru (podnebí, vodstvo, pohoří)
- cestovní ruch

zdroj: www.czso.cz

PŘÍRODNÍ POMĚRY

Tvář krajiny Benešovska se utvářela po mnoho set milionů let a byla ovlivňována vnitřními činiteli (sopečná činnost, tektonické procesy), vnějšími činiteli (voda, vítr, mráz, vegetace...) a v neposlední řadě i zásahy člověka. V následující kapitole se dozvíte důležité informace a spoustu zajímavostí o geologii, geomorfologii, vodstvu, půdách, rostlinstvu a zvířené a ochraně životního prostředí našeho regionu.

Geologické poměry

Území benešovského regionu náleží k **Českému masivu**, který je jednou z nejstarších částí evropské pevniny.

Nejstarším geologickým útvarem je **české moldanubikum** (pararuly, hadce, krystalické vápence) v jižní části Benešovska. Největší část horninového podkladu Benešovska, ale tvoří komplex hlubinných vyvřelin **středočeského plutonu** (granodiority, diority). Z východu sem zasahuje i **kutnohorské krystalinikum** (ortoruly).

V severní a západní části oblasti se nacházejí tzv. středočeské metamorfované (přeměněné) ostrovy (rohovce, břidlice). Jejich dnešní názvy odvozujeme od blízkých sídel, například čerčanský, zbořeneckokostelecký či neveklovsko-netvořický.

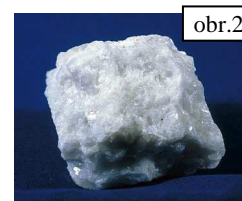

Rozdělte výše jmenované horniny (v závorkách) podle vzniku do tabulky.

vyvřelé (magmatické) - hlubinné, žilné, výlevné	přeměněné (metamorfované)	usazené (sedimentární)

Poznáte pomocí obrázku, jaký je jiný název pro krystalický vápenec?

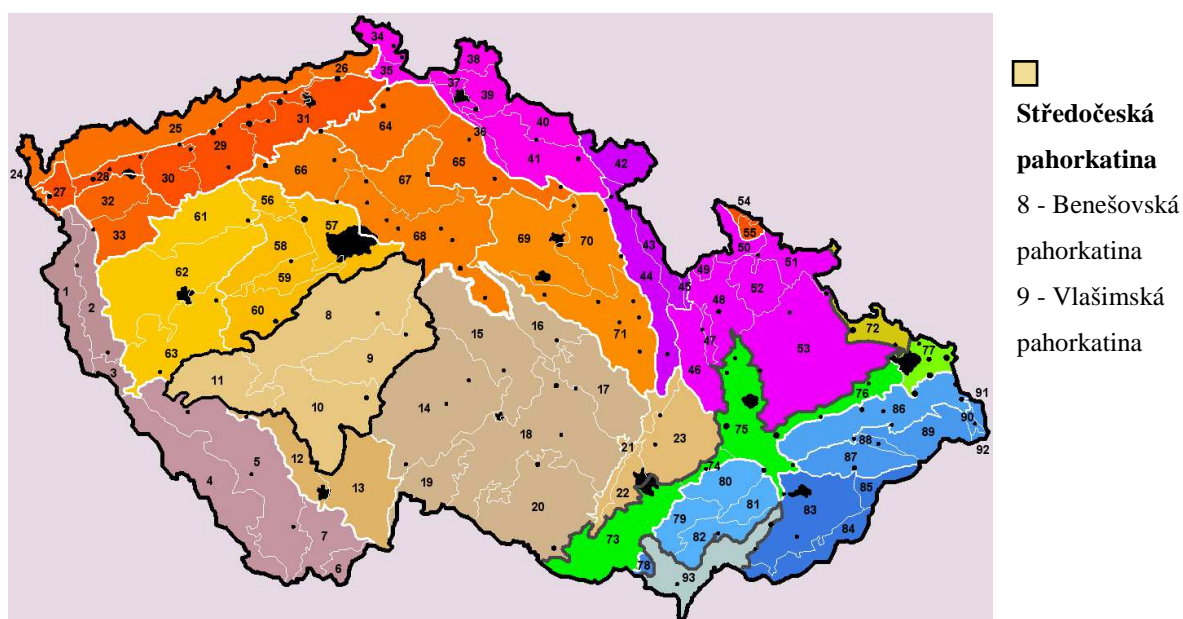
PR Grybla

Grybla (514 m n. m.) je nejvyšším vrcholem Hornopožárského lesa a stejnojmennou přírodní rezervací severně od Týnce n. Sáz. V oblasti se nacházejí rozsáhlé **výchozy hornin střeďočeského plutonu** a místy menší kamenná moře (vznikla mrazovým zvětráváním skalních výchozů). V minulosti se tu těžila žula v kamenolomech. Lokalita je také významná přirozenými **bukovými porosty**.

Geomorfologické poměry

Z geomorfologického hlediska patří Benešovsko do **Střeďočeské pahorkatiny**. Střeďočeská pahorkatina se dělí na čtyři menší celky. Do oblasti Benešovska zasahují dva z nich - z větší části Benešovská pahorkatina a z menší Vlašimská pahorkatina.

mapový podklad: www.wikipedia.org

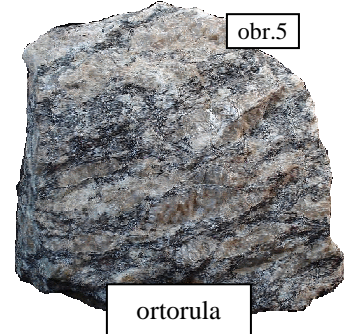
Povrch Benešovska tvoří **mírně zvlněná pahorkatina** s průměrnými nadmořskými výškami **400 - 450 m n.m.** Nejvyšším vrcholem oblasti je **Žebrák** (585 m n.m.) v tzv. **Líšenských horách** nedaleko města Bystřice. Naopak nejnižším místem je **údolí Sázavy** u Poříčí nad Sázavou (270 m n.m.).

Žebrák

Vrch Žebrák se nachází v severní části přírodního parku **Džbány - Žebrák**. Skály a balvany jsou zde tvořeny ortorulami a migmatity, tedy silně přeměněnými

vyvřelinami. V dávné minulosti byly teplota a tlak byly tak vysoké, že

hornina byla vlastně natavena, stala se částečně plastickou a vypadá místy jako prohnětené těsto. Lesy jsou zde dubovo - bukové, na většině území však převládají nepůvodní smrčiny. Při cestě na vrchol se otevírají krásné výhledy do okolní krajiny.

? *Jaký je systém geomorfologického členění České republiky?*

Podívejte se na mapu geomorfologického členění ČR a na internetu vyhledejte všechny celky Středočeské pahorkatiny.

? *Jak se jmenuje nejvyšší vrchol Benešovska? Kolik měří? Kde se nachází?*

Podnebí

Benešovsko spadá do mírně **teplé klimatické oblasti** s průměrnými ročními teplotami **7 - 8 °C**. O něco teplejší je část území v oblasti **Posázaví**, naopak chladnější jsou vyšší polohy na jihu obvodu. Průměrné roční srážky se většinou pohybují mezi **600 - 700 mm**, nejsušší je západní část oblasti. Převažují **západní větry**, společně s větry vanoucími z jihozápadu a severozápadu.

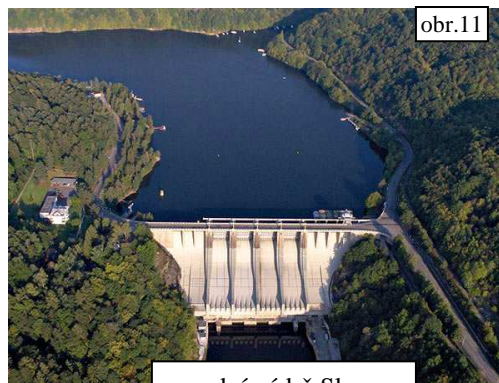
 Popište podnebí na Benešovsku, porovnejte s jinými regiony České republiky.

 Vysvětli pojmy počasí a podnebí.

 Který směr větru u nás převládá?

Vodstvo

Na severu protéká územím řeka **Sázava**, na západě tvoří přírodní hranici s obvodou Dobříš a Černošice řeka **Vltava**. Na Vltavě se nachází vodní nádrž Slapy o ploše zhruba 1 390 ha, která představuje jednak rezervoár užitkové vody, ale také se stala jedním z center rekreace ve středních Čechách. Mezi menší toky můžeme uvést například Benešovský, Křešický, Janovický a Konopištský potok, který se na horním toku nazývá Bystrý. Valná většina potoků směřuje do Sázavy. Celé území vyniká poměrně **značným množstvím rybníků**, většinou však malé rozlohy. Vyskytují se zejména v jižní části oblasti směrem k Voticím a mezi Neveklovem a Týncem n. Sáz. Největším z nich je **Podhrázký rybník** s rozlohou 48 ha, který ale spadá již do ORP Votice. V našem ORP je to tedy **Semovický rybník** nedaleko Bystřice s rozlohou 34 ha, v němž se letošní rok podařilo vylovit sumce vážícího přes 70 kilogramů.

obr.11

vodní nádrž Slapy

Název řeky Sázavy

Na významu názvu řeky Sázavy jsou dva různé historické názory. Jeden je odvozen od keltského sath-ava a znamená řeka tekoucí mezi borovými lesy. Druhý pochází ze slovanského sad-jati a dal by se přeložit jako řeka sázavá, usazující se, přinášející s sebou mnoho nánosů - písků a jílu.

Posázaví

*Jak již název napovídá, Posázaví je oblast rozprostírající se podél řeky Sázavy. Již na počátku 20. století se Posázaví stalo tradičním **turistickým regionem**, který nabízí klid, krásnou přírodu, historické památky a množství zážitků.*

obr.12

Podhrázský rybník

Největší vodní nádrž na Bystrém potoce, od roku 1950 je vyhlášen **ornitologickou rezervací**. Vyskytuje se zde množství chráněných druhů vodního ptactva (potápka roháč, potápka malá, polák velký a další).

Podívejte se do mapy a vypište obce, kterými protéká řeka Sázava.

Do jaké řeky se vlévá Sázava?

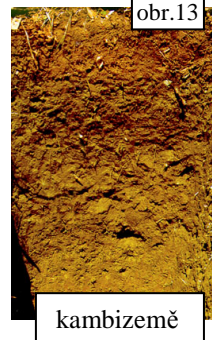
Jaké další rybníky znáte na Benešovsku?

Jaké jsou funkce rybníků?

Půdní poměry

Mezi nejčastější půdní druhy na Benešovsku patří **hlinité a písčitohlinité půdy**. Kolem říčních toků můžeme najít **šterky a písky, náplavy, sutě sprašové a svahové hlíny**. Z půdních typů se zde vyskytují středně až slabě vyživené **hnědé půdy** (kambizemě). Ve vyšších polohách a v jehličnatých lesích dochází k procesu **podzolizace** (ochuzování svrchního půdního horizontu vyluhováním). V oblasti terénních sníženin, kde je vyšší hladina podzemní vody se nachází **oglejené půdy**. Rovné nebo mírně svažité plochy jsou dnes v kulturní krajině využívány jako orná půda nebo na nich již dávno vyrostla lidská sídla.

Jaký je rozdíl mezi půdními druhy a půdními typy?

Jaký je nejrozšířenější půdní typ v České republice?

Jak vznikají půdy? Jmenujte půdotvorné činitele.

Půda je využívána především v zemědělství. Jaký vliv má zemědělská činnost na půdu?

Rostlinstvo a zvířena

Rostlinstvo

Současné uspořádání vegetace představuje výsledek vlivu člověka na původní společenstva. Dávné porosty s výraznou převahou lesů ustoupily orné půdě, pastvinám a sídlům tak, jak přibývalo obyvatelstva. Zbytky původních **lučních porostů** dnes nalezneme na výslunných stráních kolem Týnce nad Sázavou (sesel sivý, netřesk střešní, kakost krvavý), na hlubších půdách se dochovaly zbytky **dubohabrových lesů**. Kromě Týnce se dubohabřiny nacházejí i v oblasti Krhanic, Poříčí nad Sázavou a v údolí řeky Sázavy. Podobně teplý, ale z hlediska minerální výživy mnohem hohatší je Čerčanský Chlum, kde vystupují na Benešovsku vzácné krystalické vápence. Roste tam např. sasanka lesní, šalvěj luční a tařinka kališní. Ve vyšších polohách se dříve vyskytovaly bučiny, v současné době se jejich pozůstatky dají vystopovat na Neštětické hoře a Žebráku v Líšenských horách. Jedná se o tzv. **květnané bučiny**, kde v bylinném podrostu dominuje mařinka vonná, vraní oko čtyřlísté a plicník lékařský. V benešovské kotlině byly původní lesy nahrazeny **smíšenými a smrkovými porosty**. Na rozhraní vody a souše (zejména kolem rybníků) roste **tvrdá příbřežní vegetace** s rákosem obecným a orobincem. Dále se na Benešovsku vyskytuje velké množství **luk** různých typů, např. ovsíkové, pícninářsky obhospodařované suché či vlhké louky.

NPR Ve studeném

Národní přírodní rezervace o rozloze 40 ha se nachází v sázavském údolí u Samechova. V bohatém bylinném patře jsou zde zastoupeny jak rostliny **květnatých bučin**, tak další druhy, jako devětsil bílý nebo kapradina bukovinec osladičovitý. Rezervace je nejstarším chráněným územím na Benešovsku.

památné stromy

*Památné stromy patří k významným prvkům v krajině. Na Benešovsku k nim počítáme např. **Žižkův dub** u staré kovárny na Konopišti, jehož stáří se odhaduje na několik set let. Bohužel dnes z něj zůstal pouhý mrtvý pahýl s obvodem kmene 887 cm. Ze živých dřevin stojí za zmínku **jírovec maďal** u Nechyby nedaleko Benešova a **javor klen** u dvora Věžníky.*

 Přřadřte řnřledujřř rostliny k jejich nřřzřvřm.

mařinka vonnř

kakost krvavř

sasanka lesnř

plicnřk řekařřskř

vranř oko řtyřlřstř

řalvřj luřnř

Zvířena

Podle zoogeografických kritérií řadíme zvířenu Benešovska do kategorie **fauny evropských lesů** (datel černý, výr velký), ale nalezneme zde i zvířata původu **severského** (ořešník kropenatý) a **jížního** (ještěrka zelená). V souvislosti se středověkými změnami krajiny byla (a je) doplňována o **druhy stepní** (křeček polní, tchoř světlý), které v polích nacházejí vhodné podmínky k životu. Této intenzivně hospodářsky obdělávané krajině (pole, louky, sady) se obvykle říká „**kulturní step**“.

? *V současné době pokrývají lesy na Benešovsku méně než 1/4 rozlohy. Avšak tyto lesy jsou poměrně bohaté na výskyt hub. Jaké znáte druhy hub?*

Jmenujte typické zástupce zvířeny našich lesů.

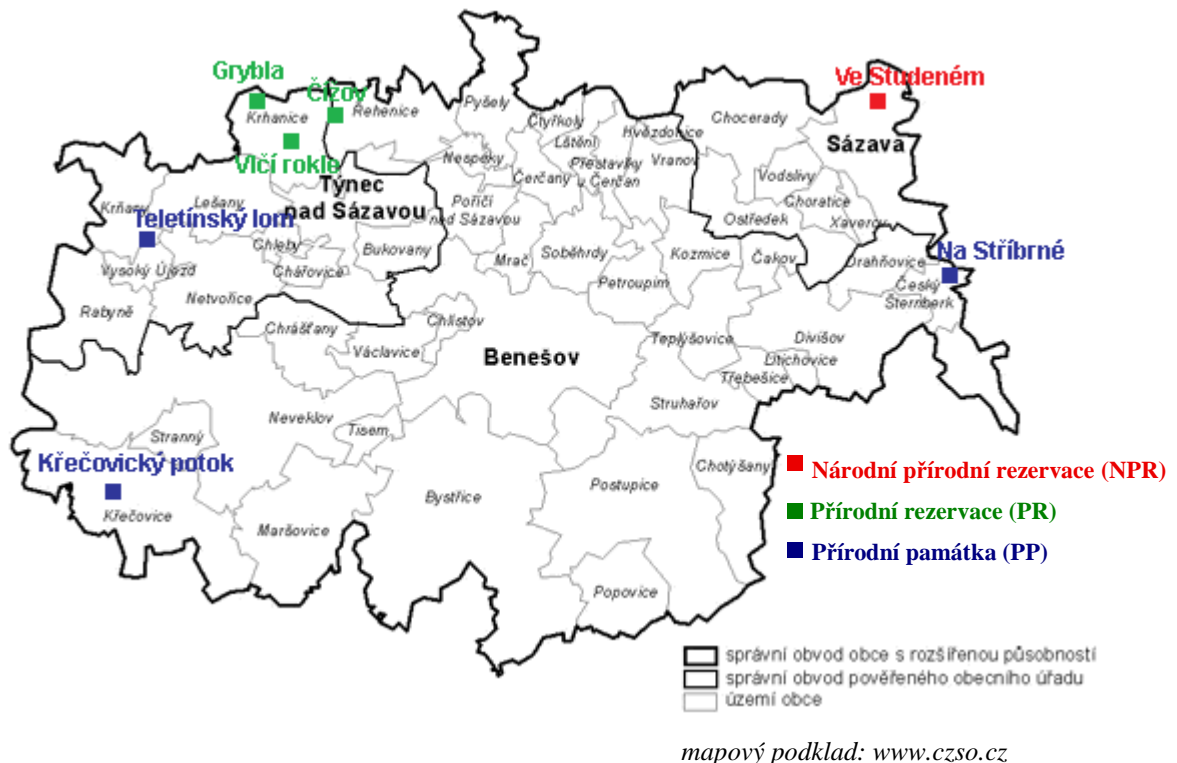
? *Jaké druhy ryb žijí ve stojatých vodách (rybník) a jaké v tekoucích vodách (řeka)?*

Ochrana životního prostředí

V oblasti Benešovska se nacházejí převážně **maloplošná zvláště chráněná území**. Jedná se o národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR) a přírodní památky (PP).

- **NPR Ve Studeném** - květnaté bučiny (viz. rostlinstvo)
- **PR Čížov** - květnaté bučiny a suťové lesy
- **PR Grybla** - bukový porost, významná geologická lokalita (viz. geologické poměry)
- **PR Vlčí rokle** - kamenná moře z žulových balvanů o velikosti až několik metrů
- **PP Na Stříbrné** – bývalý vápencový lom, výskyt lýkovce jedovatého
- **PP Křečovický potok** – naleziště řas
- **PP Teletínský lom** - ukázka magmatických brekcií, četné druhy obojživelníků

Maloplošná chráněná území ve SO ORP Benešov

Z velkoplošných zvláště chráněných územích sem částečně zasahuje přírodní park Džbány Žebrák (viz. povrch).

? *Jaká znáte ještě jiná maloplošná zvláště chráněná území v České republice? Jaká znáte velkoplošná zvláště chráněná území? Uveďte příklady.*

Jaký máte vztah k životnímu prostředí ve vašem regionu? Při diskusi odpovězte na následující otázky:

- Čím topíte?
- Kam vede tekutý odpad z vašeho domu?
- Třídíte odpady?
- Máte kompost?
- Čím plýtváte? (teplo, světlo, voda, plastové obaly, papír...)

OBYVATELSTVO

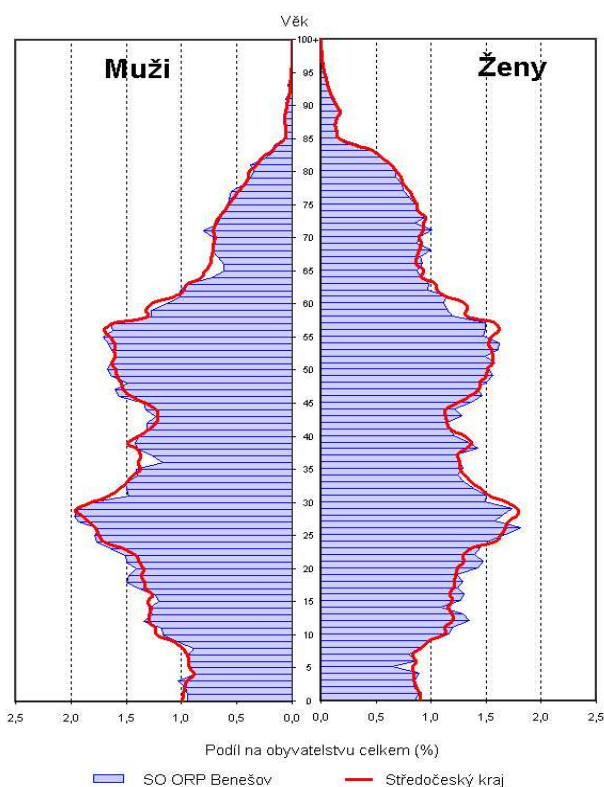
V učivu o České republice jste se dozvěděli velký objem informací o množství, složení a rozmístění obyvatelstva, zaměstnanosti a demografických faktech a zákonitostech. V této kapitole poznáte region Benešovska z hlediska obyvatel, kteří v něm žijí.

Členité území dnešního Benešovska v prehistorických dobách neskýtalo příliš vhodné podmínky pro soustavnější osídlení. Kopcovitá, zalesněná krajina a méně příznivé chladnější a vlhčí klima nelákaly tehdy člověka k založení trvalejších sídlišť. V 18. - 16. století př.n.l. sem zamířili lidé ze severnějších oblastí relativně přelidněných středních Čech a nejprve osídlili území podél řek Vltavy a Sázavy. **Souvislé osídlení** celého Benešovska je doloženo až v **7. - 6. století př.n.l.**

V současné době je správní obvod Benešov svou **rozlohou 690 km²** čtvrtým největším obvodem a **počtem obyvatel 56 629** (z toho 27 833 mužů a 28 524 žen) sedmým největším. **Hustota zalidnění je 82,1 obyvatel na km²**. Věková struktura obyvatelstva obvodu se přibližně shoduje s věkovou strukturou kraje, **průměrný věk je 40,5 let**. Dětská složka mírně převažuje nad obyvatelstvem starším 65 let.

Porovnej hustotu zalidnění Benešovska s průměrem ČR.

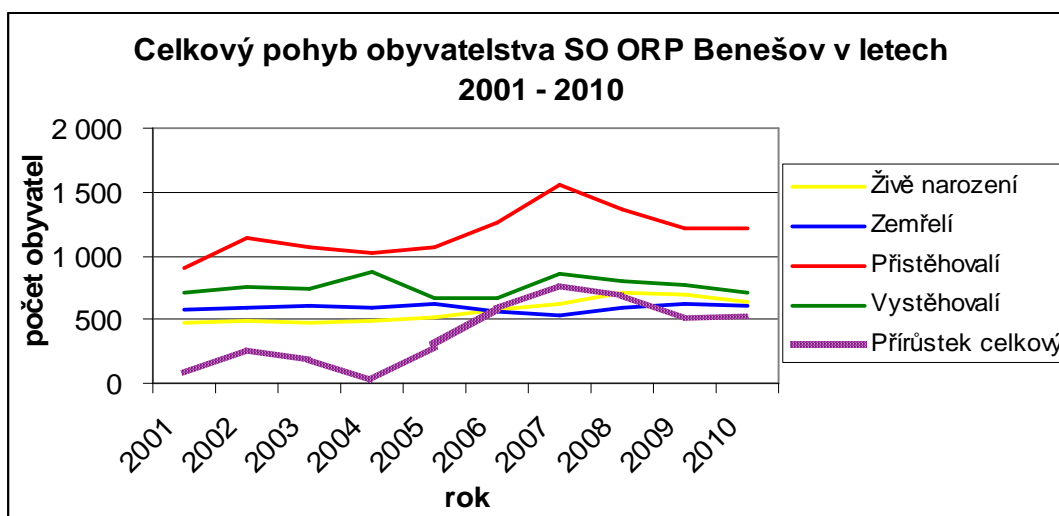
Složení obyvatelstva podle věku a pohlaví (stav k 31.12. 2010)

 Pozorně si prohlédněte věkovou pyramidu a zkuste popsat složení obyvatelstva podle věku a pohlaví a porovnat ho s hodnotami za Středočeský kraj.

zdroj: www.czso.cz

Podívejte se na graf celkového pohybu obyvatelstva ve SO ORP Benešov za posledních 10 let a pokuste se ho popsat.

zdroj: www.czso.cz

Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů

	1991			2001		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem	40 586	19 570	21 016	44 150	21 501	22 649
v tom se vzděláním (v %):						
základní včetně neukončeného	34,3	25,1	42,9	23,1	16,0	29,8
vyučení bez maturity	32,4	43,1	22,5	21,2	27,5	15,2
střední odborné bez maturity	5,0	3,7	6,2	18,2	20,6	15,9
vyučení s maturitou	.	.	.	1,5	2,0	0,9
úplné střední všeobecné s maturitou	4,2	3,1	5,2	5,2	3,4	6,9
úplné střední odborné s maturitou	18,1	17,4	18,8	19,0	17,7	20,2
nástavbové studium	.	.	.	2,2	1,5	2,8
vyšší odborné	0,1	0,1	0,0	1,2	1,2	1,2
vysokoškolské	5,3	6,9	3,8	6,9	8,0	5,8
bez vzdělání	0,4	0,5	0,2	0,6	0,7	0,4
nezjištěno	0,2	0,2	0,2	0,9	1,0	0,8

zdroj: www.czso.cz

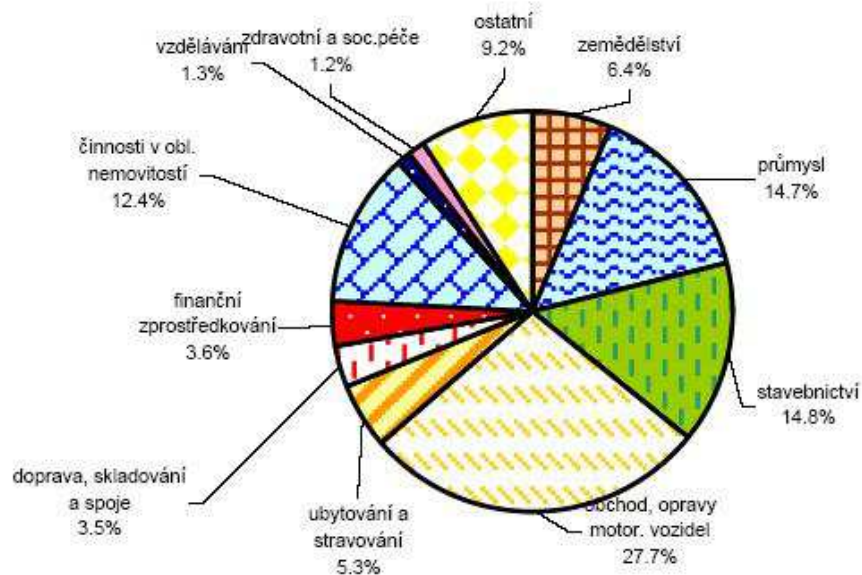

Prostudujte si tabulku vzdělanostní struktury obyvatelstva. Jak se stav změnil od roku 1991 do roku 2001? Jaký je podle vás současný stav?

Uvažte, jaký význam má pro jedince a společnost vyšší vzdělání. V posledních letech se výrazně zvýšil počet lidí s vyšším vzděláním. Má to nějaký vliv na jeho kvalitu? Vy sami uvažujete o vyšším vzdělání?

Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví činnosti k 31.12. 2003

zdroj: www.czso.cz

Prohlédněte si dobře graf a popište strukturu obyvatelstva z hlediska zaměstnanosti. Porovnejte s Českou republikou. Jednotlivá odvětví rozdělte do základních hospodářských sektorů.

Slavní rodáci

Svatopluk Čech (1846-1908)

obr.23

Spisovatel Svatoopluk Čech se narodil v Ostředku u Benešova. V Praze studoval gymnázium a poté práva. Přispíval do časopisů Ruch a Květy a byl redaktorem časopisů Světozor a Lumír. Jeho dílo je velmi ovlivněno K. H. Máchou. Psal prózu i poezii, nejvíce se proslavil fantastickými příběhy pana Broučka (např. „Nový epochální výlet pana Broučka do 14.st.“) a cyklem idylických básní „Ve stínu lípy“.

František Ferdinand d'Este (1863 - 1914)

obr.24

Arcivévoda František Ferdinand d'Este byl **následník rakousko-uherského trůnu** a synovec císaře Františka Josefa I. František Ferdinand se velmi rád věnoval lovu, o čemž svědčí i četné sbírky loveckých trofejí na zámku Konopiště, jehož byl posledním majitelem. Další jeho velkou zálibou bylo cestování. V roce 1892 se vydal na cestu kolem světa, která trvala 14 měsíců a urazil při ní 70 000 kilometrů. Se svou životní láskou Žofií Chotkovou se seznámil v roce 1896 a o čtyři roky později si ji vzal. Z manželství se narodily čtyři děti, z nichž poslední syn zemřel při porodu. V roce 1914 odjeli do Sarajeva a během vojenské přehlídky byli oba zastřeleni srbským separatistou Gavrilo Principem. Tyto výstřely ukončily šťastné manželství Františka a Žofie a daly podnět k rozpoutání první světové války.

Josef Suk (1874 - 1935)

obr.25

V Křečovicích se narodil **hudební skladatel** Josef Suk, zeť Antonína Dvořáka, významný představitel české hudební moderny. Josef Suk složil řadu symfonií, klavírních a komorních skladeb. Mezi jeho nejznámější díla patří například suita „Pohádka léta“, klavírní cykly „Jaro“, „Životem a snem“ a hudba k Zeyerově pohádce „Radúz a Mahulena“.

Karel Nový (1890 - 1980)

obr.26

Básník a prozaik Karel Nový se narodil v Benešově a navštěvoval zdejší školu Na Karlově. Poté studoval na benešovském Gymnáziu. Ve svém díle se nechal inspirovat zážitky z dětství a mládí, minulostí rodného kraje a jeho přírodou. Benešov zobrazil v románu „Plamen a vítr“, děj trilogie „Železný kruh“ je zasazen do okolí Čerčan a část románu „Atentát“ se odehrává na Konopišti. Z děl pro děti jmenujme např. knihy „Potulný lovec“.

Jiří Voskovec (1905 - 1981)

obr.27

Dramatik, divadelní i filmový herec Jiří Voskovec se narodil v městě Sázavě. Spolu s Janem Werichem uvedli v Osvobozeném divadle řadu revuí, v nichž vystupovali jako ústřední dvojice moderních klaunů. V Sázavě napsali první hru Osvobozeného divadla „West Pocket Revue“.

Michal Viewegh (1962 -)

obr.28

Současný **spisovatel** a jeden z nejprodávanějších romanopisců se narodil v Praze, ale záhy se odstěhoval do Sázavy. Po maturitě na Gymnáziu Benešov pak dva roky studoval na Vysoké škole ekonomické v Praze. Poté ze školy odešel a pracoval jako noční hlídač a příležitostně také jako průvodčí vlaku a stavební figurant. V letech 1983-1988 studoval na FF UK češtinu a pedagogiku. Učil na základní škole na Zbraslavi, od roku 1993 byl redaktorem nakladatelství Český spisovatel. Roku 1995 se stal spisovatelem z povolání. Mezi jeho nejslavnější romány patří „Báječná léta pod psa“, „Výchova dívek v Čechách“, „Účastníci zájezdu“ a „Román pro ženy“. Tyto romány byly i zfilmované.

? *Znáte ještě jiné osobnosti ve vašem regionu?*

? *Pojmenujte osobnosti na obrázcích. Čím se proslavili?*

SÍDLA

Při cestě do školy nebo třeba, když jedete s rodiči o víkendu na výlet projíždíte různým počtem větších či menších obcí. Nyní si prohlédneme několik z nich, dozvíme se něco o jejich historii i současnosti a jaké zajímavosti nabízí případným návštěvníkům.

Benešovský obvod tvoří **51 obcí**, z nichž **6 má statut města**. Jsou to Benešov, Bystřice, Neveklov, Pyšely, Sázava a Týnec nad Sázavou. Český Šternberk, Divišov, Maršovice a Netvořice mají statut městyse.

Benešov

obr.29

Město Benešov bylo založeno panským rodem **Benešoviců** na místě zvaném **Na Karlově**. Koncem **11. století** zde patrně stával dnes již zcela zaniklý dvorec a kamenný kostel sv. Mikuláše. Ve 13. století bylo centrum osídlení přesunuto na tržiště v prostoru nynějšího náměstí,

kterým procházela zemská cesta z Prahy do Rakouska. Po vymření Benešoviců město i s Konopištěm získaly **Šternberkové**, jejichž erb je dodnes ve znaku města. V roce 1420 byl Benešov vypálen husity v čele s Janem Žižkou z Trocnova. Dobu rozmachu 15. a 16. století ukončila třicetiletá válka, z níž se město vzpamatovalo až po 100 letech. Za druhé světové války byla vystěhována část města kvůli cvičišti zbraní SS. Tvář Benešova zcela změnilo rozsáhlé přestavby v 70-tých a 80-tých letech.

obr.30

Masarykovo náměstí s kostelem sv. Anny

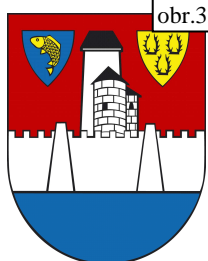
obr.31

Zřícenina minoritského kláštera

V současné době má Benešov **16 382 obyvatel** (stav k 31.12. 2009). Je důležitým správním, školským, dopravním a obchodním centrem. Mezi jeho nejvýznamnější historické památky patří původně raně gotický **chrám sv. Mikuláše**, **zřícenina minoritského kláštera** z poloviny 13. století, bývalá **piaristická kolej s kostelem sv. Anny** z roku 1703 a starý **židovský hřbitov**. Kromě zajímavé historie nabízí Benešov i

množství sportovních a kulturních možností. Nachází se zde krytý i venkovní bazén, zimní stadion, několik sportovních center a různé tenisové kurty a hřiště. V březnu tu probíhá *Jaro Josefa Suka* a Městské divadlo Na Poště pravidelně pořádá amatérské i profesionální kulturní programy. V přírodním divadle Konopiště se konají velké kulturní akce, například *Narozeniny Rádia Blaník* nebo *Folkový kvítek*.

Týnec nad Sázavou

obr.32

Kolem roku **1200** zde byl založen hrad, který střežil obchodní cestu z jižních Čech do Prahy. Pod ním vznikla ve 14. století „zatýněná“, tj. opevněná ves. Na **týneckém hradě** se vystřídaly různé rody, nejznámějším majitelem byl **Albrech z Valdštejna**. V současnosti z hradu zbyla pouze věž, k níž přiléhá románská **rotunda sv. Václava** a budova s muzeem **týnecké kameniny**, jejíž výrobou byla obec v letech 1791 - 1866 proslulá. Gotická věž týneckého hradu slouží jako rozhledna a je uznávaným evropským sídlem **netopýra velkého**.

obr.33

netopýr velký

obr.34

hrad Zbořený
Kostelec

Nedaleko města se uprostřed lesa nachází zřícenina hradu **Zbořený Kostelec**. Zbytky hradu s podivuhodnou minulostí jsou opředeny řadou pověstí. Začátkem července se zde koná *Bitva o brod*, historická rekonstrukce bitvy z období husitských válek.

Bystřice

obr.35

Trhová osada Bystřice byla založena ve druhé polovině **13. století pány z Dubé a Lešna** a náležela k hradu Líšnu. Z historických památek si lze prohlédnout farní **kostel sv. Šimona a Judy** ze 17. století.

obr.36

kostel sv. Šimona a Judy

Sázava

Historie města Sázavy začíná v **11. století** a je spjata především s českým patronem **sv. Prokopem**. K významným osobnostem města patřili **František Kavalír**, zakladatel zdejších skláren a **Jiří Voskovec**, na jehož počest se zde pořádá soutěžní přehlídka hudebních amatérských divadel „Voskovcova Sázava“. Nejznámějším symbolem města je **sázavský klášter**, založený roku 1032. Součástí interiéru je barokní refektář a kapitulní síň se vzácnými malbami ze 14. století. V areálu dále stojí poutní **kostel sv. Prokopa**, pod nímž se nachází krypta s ostatky tohoto světce.

- ? *Jaký je rozdíl mezi městem, městysem a vesnicí?*
- ? *Obyvatelům Benešova se lidově říká „Povidláci“, víte proč?*
- ? *Znáte nějaké pověsti týkající se hradu Zbořený Kostelec?*
- ? *K jakému městu se váže sv. Prokop? Čeho je patronem?*

Podívejte se na znaky čtyř největších měst benešovského obvodu a vyhledejte o nich co nejvíce informací; jak vznikly, co znamenají apod.

Odhadněte, kolik obyvatel má vaše obec. Informaci si poté ověřte na www.czso.cz.

HOSPODÁŘSTVÍ

Benešovsko bylo v minulosti krajem bez většího průmyslu, se zemědělstvím omezujícím se převážně na těžbu brambor. Změny nastaly až po druhé světové válce, kdy vznikaly významné průmyslové podniky. V současné době průmysl ustupuje do pozadí ve prospěch služeb.

Těžba nerostných surovin

Benešovsko je chudé na jakékoliv nerostné zdroje. Z nerostných surovin lze jmenovat pouze **kámen**, který se v menším množství těží u **Sázavy**. Dříve se zde ovšem těžilo stříbro (Komorní hrádek), železná ruda (Soběhrdy, Neveklov, Mezihorí) a vápenec (Mezihorí).

Průmysl

Mezi nejvýznamnější průmyslová odvětví patří v současné době **potravinářství**, **strojírenství** a **stavebnictví**. Zastoupeno je také **sklářství** (Sázava), **elektronika** (Benešov) a **hutnictví** (Týnec n. Sáz.). Nejvýznamnějšími podniky jsou **Jawa a Metaz** v Týnci n. Sáz., **sklářny Kavalier** v Sázavě, **Masterfoods** v Poříčí n. Sáz. a **Hydraulika, pivovar Ferdinand a Danone** v Benešově.

Největší zaměstnavatelé (subjekty se sídlem na území správního obvodu)	
Název	Převažující činnost
SKLÁRNÝ KAVALIER, a.s. 	výroba a zpracování skla
Masterfoods, kom. spol. 	velkoobchod s potravinami, nápoji a tabákem
TRW Autoelektronika, s.r.o. 	výroba dílů a příslušenství dvoustopých motorových vozidel
METAZ a.s. 	odlévání lehkých kovů
Danone a.s. 	úprava a zpracování mléka
JAWA MOTO s.r.o. Týnec nad Sázavou 	výroba motocyklů

zdroj: www.czso.cz

- ? Co se těží na Benešovsku? Kde?
 ? Jaká průmyslová odvětví převažují na Benešovsku?
 ? Do jakých obcí je průmysl soustředěn?
 ? Jmenuj klady a zápory průmyslové výroby.

Zemědělství

Zemědělství se soustřeďuje spíše do **jihozápadní části** oblasti. Z rostlinné výroby převládají **obiloviny, řepka a brambory**. V živočišné výrobě je zastoupen **chov skotu a drůbeže**, na Konopišti a u Líšna najdeme i **chovné rybníky**.

- ? Jaké znáte zemědělské výrobní oblasti? Která z nich na Benešovsku převažuje?
 ? Na Benešovsku je zastoupena spíše rostlinná nebo živočišná výroba?
 ? Chovají se ve vašem okolí nějaká netradiční zvířata?

DOPRAVA

Doprava zajišťuje přepravu osob do zaměstnání, škol apod. Zároveň umožňuje dovoz výrobků do regionu i jejich vývoz z něj. Na Benešovsku jsou nejvýznamnějšími druhy silniční a železniční doprava.

Silniční doprava

Obvodem procházejí dva významné silniční tahy - **dálnice D1 a silnice I. třídy I/3 (E55)**, na níž je velmi hustý provoz. Již dlouhá léta je plánovaná **dálnice D3**, která by jí měla ulehčit. Trasa dálnice by měla vést krajinou Posázaví, kolem Neveklova a dále pokračovat směrem na Tábor, České Budějovice a Rakousko. Proti její výstavbě protestují mnohé ekologické organizace, místní obyvatelé a chataři.

Autobusová doprava na Benešovsku je charakteristická **nízkým počtem dopravců** a poměrně **vysokým počtem linek**. Nejčastějším dopravcem ve správním obvodu Benešov je společnost **ČSAD Benešov**, patřící do skupiny **ICOM**. Značný počet autobusových linek je dán jednak velkým počtem menších obcí, ale i neexistencí moderního integrovaného dopravního systému. Spoje jsou často vedeny v neměnných trasách a časových polohách již léta.

Diskutujte o kladech a záporech stavby dálnice D3.

Čím se vyznačuje autobusová doprava na Benešovsku?

Jmenujte další dopravce provozující autobusovou dopravu na Benešovsku.

Železniční doprava

obr.42

Nejdůležitější tratí v oblasti je **trať 220 Praha - Benešov - Tábor - České Budějovice**. V současné době zde probíhá výstavba **4. železničního koridoru**, který povede až do Rakouska. Na trati jsou provozovány vlaky vnitrozemské i mezinárodní.

Posázavský pacifik

obr.43

Tato lokální železniční trať vznikla na přelomu 19. a 20. století a vede z Prahy-Vršovic, **podél řeky Sázavy** až do Světlé nad Sáz. Svou romantickou podobou a odvážným řešením patří k nejhezčím tratím v České republice. Po cestě se otevírá množství výhledů na přírodní krásy a historické památky Posázaví. V současnosti je možné svézt se historickým

motorákem, ale i parním vlakem.

? Znáte nějaké další železniční koridory? Kudy vedou?

? Který druh dopravy je na Benešovsku nejrozšířenější?

Ve dvojicích nebo menších skupinkách napište seznam historických památek v oblasti Posázaví. Cenné informace naleznete na internetových stránkách www.posazavi.com.

CESTOVNÍ RUCH

V oblasti cestovního ruchu patří Benešovsko k méně známým regionům. Ačkoli nemůže nabídnou vysoké hory, velká města, sni rozlehlé vinice, jeho mírně zvlněná krajina je velmi malebná a nabízí zajímavé možnosti strávení volného času.

Benešovsko, zejména oblast **Posázaví a Povltaví**, je vyhledávanou rekreační destinací. Vyskytuje se zde velké množství **chat a chalup**, které využívají především obyvatelé nedalekého hlavního města. **Slapská vodní nádrž** na Vltavě se stala jedním z center rekreace ve Středočeském kraji. Na jejím břehu se nachází velké kempy **Nová Živohošť, Měřín a Rabyně**. Díky přírodním krásám a vyvážené kulturní krajině je Benešovsko vhodným místem pro jednodenní turistiku a cykloturistiku. Region je bohatý i na **historické a kulturní památky**. Turisticky nejatraktivnější z nich je **zámek Konopiště**, který patří k nejnavštěvovanějším v Čechách. K dalším významným památkám řadíme barokní **zámek Jemniště**, gotický **hrad Český Šternberk**, **klášter v Sázavě** a **románský hrad v Týnci nad Sázavou**. Za zmínku stojí také **kostely v Poříčí nad Sázavou** a **zřícenina minoritského kláštera na Karlově** v Benešově. Zajímavá krajina a relativní blízkost Prahy přilákaly české filmaře, kteří zde natočili například komedii „Vesničko má středisková“ (v Křečovicích) nebo seriál „Šípková Růženka“ (v Benešově a okolí).

Podívejte se na následující obrázky a určete, o jaké turistické atraktivity se jedná. Poté je umístěte do mapy.

obr.45

obr.46

obr.47

obr.48

obr.49

obr.50

Znáte ještě nějaká jiná zajímavá místa ve vašem regionu, která byste doporučili navštívit?

7.2 ŠKOLNÍ GEOGRAFICKÝ PROJEKT

Metoda školního geografického projektu se řídí principem aktivního pojetí výuky. Při řešení projektu žák uplatňuje všechny potřebné vědomosti a dovednosti bez ohledu na to, kde se je naučil. Kořeny projektového vyučování spadají do Německa počátku 20. století, ovšem hojně využívanou metodou se stává ve vyspělých evropských zemích až v 90. letech. U nás jsou její první náznaky patrné ve 30. letech v období prosazující se reformní pedagogiky. Významněji se do výuky zapojuje až v posledních letech.

Podstatou metody školního geografického projektu je postavení žáka před řešení určitého úkolu, který skutečně existuje nebo by existovat mohl. Časově je nejvhodnější projekt umístit do současnosti nebo nejbližší budoucnosti, prostorově je orientován nejlépe na oblast místního regionu, obce nebo okolí školy. K vyřešení úkolu žák potřebuje řadu vědomostí a dovedností pocházejících ze zeměpisu, ale i ostatních více či méně souvisejících předmětů. Uplatnit může i poznatky a zkušenosti z vlastního života. Je nucen navrhnout optimální, popřípadě i alternativní řešení úkolu, rozhodnout se pro určitý postup, své rozhodnutí zdůvodnit, vše důkladně zpracovat a v neposlední řadě obhájit.

Projekt tedy předpokládá bezprostřední střetnutí žáků s předmětem úkolu, přímou účast na jeho řešení. Vede to k rozšíření jejich obzorů, k určité angažovanosti ve prospěch obecních nebo regionálních zájmů a k pocitu uspokojení z uplatnění vlastních vědomostí a dovedností při řešení skutečného problému. (Kühnlová 1993-4)

Metoda školního geografického projektu zaměřená na místní oblast je obsahově i organizačně náročná, a proto se používá spíše na středních školách. Na základních školách ji lze aplikovat také, ale v poněkud jednodušší a hravější formě. Zařazení projektu do procesu vyučování umožňuje propojení obsahu výuky zeměpisu s reálným životem v místě školy. Žáci mají příležitost setkat se s různými profesemi, v nichž se uplatňují geografické vědomosti a dovednosti v praxi. Jedná se například o starostu, architekta, projektanta, ochranáře přírody, obchodníka apod. Dobře zvolený projekt může výrazným způsobem zvýšit zájem žáků o zeměpis.

Realizace školního geografického projektu začíná stanovením cílů. Obecné i konkrétní cíle je třeba vymezit co nejkonkrétněji, aby bylo hned od začátku jasné, co sledujeme a čeho chceme dosáhnout. Poznávací a výchovné cíle zde mají zcela rovnocenný význam. Kühnlová vymezuje při realizaci projektu pět hlavních kroků.

- a) Motivační úvod má žáky seznámit se smyslem a hlavními cíly projektu. Záměrem je probudit zájem o určitý problém a vyvolat chuť zapojit se do jeho řešení. Důležitou součástí motivace je představa o eventuálním možném využití projektu.
- b) Rozbor úkolu, možnosti řešení, plán činnosti jsou přípravné fáze, v nichž jsou žáci obeznámeni s podklady (mapy, plány, data, informace, fotodokumentace atd.), diskutují o způsobech a postupech řešení a vypracovávají plán činnosti.
- c) Zpracování projektu lze realizovat ve škole, v terénu, popřípadě i ve volném čase žáků. Z tohoto důvodu je třeba pečlivě promyslet organizační stránku projektu. Zároveň musí být plán realizace dostatečně flexibilní, abychom byli připraveni na případné potíže či překvapení.
- d) Shrnutí: prezentace výsledků před třídou, diskuse, návrhy řešení, závěr. Tyto činnosti se týkají propojení výsledků všech skupin, objasnění řešených problémů, konfrontace různých názorů a zařazení nových zjištěných skutečností do výsledků práce jednotlivých skupin. Závěr projektu by měl být zaměřen na hodnocení práce skupin, zpracování konečného řešení a na rozhovor o jeho významu.
- e) Využití projektu je významnou součástí školního geografického projektu, zejména pokud je zaměřen na místní region nebo obec. Účelem této závěrečné fáze je zformulovat výsledky projektu tak, aby skutečně či obrazně přispěl k řešení určité aktuální situace nebo potřeby. Ukázka praktického využití projektu má značný výchovný a motivační efekt. Téma zpracované metodou školního geografického projektu může být uzavřeno skutečným předáním výsledků dané instituci, výstavou v budově školy, článkem v místních novinách, tematickým seminářem, besedou s odborníkem apod.

Návrh školního geografického projektu

Školní geografický projekt nese název „CK Region“ a je vhodný zejména pro 8. - 9. ročník základních škol a tercií - kvartu víceletých gymnázií. V daném ročníku by mělo být alespoň 30 žáků, aby se vytvořil dostatečný počet skupin. Časová dotace je stanovena na 3 týdny, projekt je tedy koncipován dlouhodobě. Náplní projektu je vytvoření programu poznávacího zájezdu po regionu Benešovska v délce 3 - 4 dnů.

Cíl projektu

Cílem projektu je zlepšit turistický ruch v regionu sestavením poutavého programu, který nabízí návštěvu nejzajímavějších míst na Benešovsku. Obecnější cíle zahrnují seznámení žáků s oblastí, kde žijí, rozvoj komunikace a spolupráce se spolužáky,

individuální práci, kreativní přemýšlení, sběr a selekci informací, schopnost řešit problémy apod. Všechny tyto činnosti by měli směřovat k rozvoji klíčových kompetencí.

Organizace projektu

Motivační úvod

Učitel žáky seznámí s aktuální situací, hlavními cíly a smyslem projektu. V tomto případě je daná situace fiktivní, konečné využití projektu, ale bude reálné. V nedávné době byla založena nová cestovní kancelář s názvem „CK Region“, která chce nalákat turisty do méně známých regionů České republiky. Mezi nimi byl vybrán i region ORP Benešov. Cestovní kancelář nyní potřebuje několik návrhů programu poznávacího zájezdu, na jejichž základě se rozhodne, jestli náš region zařadí do své nabídky. Smyšlená situace má v žácích probudit fantazii a tvořivost a učinit tak celý projekt poutavějším. Každá třída je rozdělena do skupin po 4 - 5 žácích. Jednotlivé skupiny mají za úkol vymyslet svůj vlastní program. Značným motivačním faktorem by měla být skutečnost, že vybraný projekt bude uskutečněn v podobě školní geografické exkurze.

Rozbor úkolu, možnosti řešení, plán činnosti

Projekt má několik zásadních bodů, které by v něm měly být obsaženy. Výběr turistických míst je zcela v kompetenci každé skupiny, musí však dodržovat hranice SO ORP Benešov. Celý zájezd má být připraven kompletně, včetně dopravy, ubytování, stravy a ceny zájezdu. Žáci si tudíž musí zjistit možnosti ubytovacích a stravovacích zařízení v oblastech jejich zájmu a určit, zda-li bude jejich zájezd zahrnovat nějakou stravu (snídaně, polopenze...) nebo si ji budou zákazníci platit zvlášť. Neměli by zapomenout ani na dopravní dostupnost vzdálenějších míst. Cenu by měli stanovit tak, aby pokryla veškeré výdaje organizátorů a zároveň z ní ještě profitovala cestovní kancelář, kterou zastupují. Žáci tak musí zapojit i své matematické schopnosti a dovednosti, které jim pomáhají rozvíjet ekonomické myšlení, jenž je nesmírně důležité pro praktický život v dnešním světě. Dále je vhodné, aby učitel žáky seznámil s veškerými dostupnými zdroji informací (internet, infocentrum, různé publikace o Benešovsku). Přínosným zdrojem by mohl být i průzkum veřejného mínění v podobě krátkého dotazníku, v němž by žáci zjišťovali oblíbenost turistických míst, popřípadě i hotelů, penzionů či restaurací na Benešovsku.

Zpracování projektu

Projekt je zpracováván po dobu 3 týdnů a to převážně ve volném času žáků. Každý týden je vyčleněna jedna hodina zeměpisu, v níž žáci pokračují ve svých činnostech na projektu. Dále se zde vyřizují případné dotazy či nesrovnalosti ohledně zadaného úkolu. Je důležité, aby si žáci ve skupinách rozdělili úkoly, kdo bude shánět informace o turistických

místech, kdo se bude starat o ubytování, kdo se bude zabývat dopravní dostupností apod. Každý žák se musí na projektu podílet. Pro účely závěrečného shrnutí je vhodné vyrobit buď plakát většího formátu (min. A2) nebo elektronickou prezentaci v programu Microsoft PowerPoint.

Shrnutí projektu

Všechny skupiny postupně prezentují výsledky své činnosti před ostatními žáky. Úkolem ovšem není jen představit svůj projekt, ale umět ho i obhájit a být schopen odpovědět na všechny dotazy. Následuje hodnocení skupin a jejich práce a tajné hlasování o nejlepší projekt. Z objektivních důvodů není možné hlasovat pro svůj vlastní projekt. Hodnotí se zvládnutí a výsledky úkolu, vizuální zpracování, vystupování jednotlivých aktérů, obhajoba práce apod.

Využití projektu

Všechny práce budou vystaveny na nástěnkách v budově školy, popřípadě na školních internetových stránkách. Ostatní žáci se tak budou moci inspirovat a vyzkoušet nějaký program s rodiči. Celkově nejlepší zvolený program poznávacího zájezdu po Benešovsku bude reálně uskutečněn jako školní geografická exkurze.

7.3 NÁVRH ŠKOLNÍ EXKURZE

Školní exkurze nese název „Konopištěm a Měsíčním údolím“ a je vhodná pro všechny ročníky druhého stupně základní školy a nižší ročníky gymnázia. Tematicky se ovšem vzhledem k náplni učiva hodí zejména na konec osmého ročníku (tercie) nebo na začátek devátého ročníku (kvarta), tedy v rámci probírání učiva o místním regionu. Tato organizace je platná za předpokladu, že se výuka provádí na základě RVP ZV. Z důvodu naplnění cílů exkurze je maximální počet žáků stanoven na 30.

Exkurze je navržena na celý den a je dlouhá cca 13 km. Její koncepce má mezipředmětový charakter, žáci se kromě poznatků ze zeměpisu dozví i něco z historie, literatury, umění, přírodovědy a společenských věd. Trasa exkurze vede okolím zámku Konopiště, rozsáhlým areálem zámeckého přírodně krajinářského parku, pokračuje přes Racek a osadou Měsíčního údolí a končí v Poříčí nad Sázavou. Cílem exkurze je seznámit žáky s významnými či zajímavými místy v blízkém okolí Benešova, ale zároveň získat i informace komplexního charakteru podporující jejich všeobecný přehled.

Organizace exkurze

Žáci se sejdou před školou v 8:00 a pod vedením minimálně dvou učitelů se po turisticky značené cestě vydají směrem do Konopiště. Vlastní exkurze začíná v konopišťském parku, kudy prochází naučná stezka s názvem „Historie a příroda konopišťského parku“ a celkem 12 zastaveními. Několik z nich je pro účely exkurze využito. Od brány do konopišťského parku dojdeme k rozcestí U Neptuna, kde se nedaleko od sebe nacházejí dvě tabule naučné stezky. Na tomto místě si žáci udělají první zastávku a dozví se něco o zámku Konopiště a přilehlém parku.

Poté směřujeme do těsné blízkosti zámku. Zde si můžeme prohlédnout zámeckého medvěda, který má v hradním příkopu vybudovaný nově zrekonstruovaný výběh. Od medvěda zahneleme doleva a u sochy Diany nalezneme další naučnou tabuli. Následuje druhá zastávka a informace o barokní části konopišťského parku.

Dále se vydáme do jedné z nejbarevnější části parku - Růžové zahrady. Třetí zastávka je věnována právě jí.

Až si ji prohlédneme, ujdeme asi 300 metrů a dostaneme se k Zámeckému rybníku. U hráze a o kousek dál u pláže s lodní kotvou nás čekají další dvě naučné tabule. Jejich obsah shrneme ve čtvrtém zastavení, pojednávajícím o historii, vývoji a ekosystému tohoto

umělého vodního díla. Tímto ukončíme první část exkurze zaměřené na areál zámku Konopiště.

Od rybníka dojdeme podél ubytovacích a restauračních zařízení na rozsáhlé parkoviště, odbočíme doprava a strmým kopcem vystoupáme k hájovně Želetínce, odkud pocházela Mária Stichová, první Máchova láska. Dnes zde sídlí lesní závod Konopiště. Pátá zastávka ve stručnosti věnuje tomuto významnému spisovateli a jeho dívce.

Po asfaltové cestě pokračujeme směrem k hlavní silnici, kterou opatrně přejdeme a pokračujeme až do vesnice Poměnice, kde je umístěn školní statek Vyšší odborné školy a Střední zemědělské školy Benešov. V těchto místech silnice přechází v polní cestu, která vede podél ohrad s pasoucími se koňmi, posléze se vnořuje do lesa a provází nás do osady s bývalým mlýnem Racek. V současné době zde můžeme nalézt dětský domov a kolonii víkendových chat. Projdeme osadou a dostaneme se do romantického „Měsíčního údolí“ vedoucího podél Konopišťského potoka. Na začátku této oblasti je uskutečněna šestá zastávka.

Údolí se prudce zužuje, úzká stezka vede podél toku místy pod strmými skalami, které jsou tvořeny sázavským granodioritem. Při mostu na rozcestí odbočíme doleva a následujeme zelenou turistickou značku. Tok potoka už je zde klidnější, cesta vede hustým lesem a posléze přichází ke staré tramské osadě, uprostřed málo narušené přírody bez možnosti příjezdu automobilem. Za poslední skalnatou partií se údolí rozšiřuje, přibývá chat a již z dálky je vidět věž poříčského kostela. Mineme fotbalové hřiště a za chvíli dorazíme do obce Poříčí nad Sázavou, kde nás čeká poslední, šestá zastávka. V Poříčí nastoupíme na autobus a necháme se dovézt zpět do Benešova. Spojení do Benešova je velmi dobré, autobusy přes den jezdí přibližně každou hodinu. Předpokládaný návrat domů je kolem 17:00.

Týden před začátkem exkurze jsou žáci rozděleni do sedmi skupin a každé je zadáno téma odpovídající určité zastávce po cestě. Jednotlivá témata jsou pak přednášena na příhodných místech trasy. Učitel informace upřesňuje a vhodně doplňuje. Ostatní žáci musí poslouchat a dělat si poznámky. Na každé zastávce žáci plní rozmanité úkoly nebo odpovídají na otázky. Jejich odpovědi vycházejí z informací, které se právě dozvěděli, ale i z poznatků z různých školních předmětů či vědomostí a zkušeností z běžného života. Za každou správnou odpověď, popřípadě za každý splněný úkol získávají jeden bod. Komu se podaří získat největší počet bodů, dostane jedničku v úrovni ústního zkoušení.

Mapa trasy:

1 : 95 000

- Pěší trasa
- Trasa autobusem
- Plánované zastávky

Poznámky:
Mapový podklad -
www.mapy.cz

Z1 - Zámek a park Konopiště

Z2 - Barokní terasy u sochy „Diany“

Z3 - Růžová zahrada

Z4 - Zámecký rybník

Z5 - Želetínka

Z6 - Měsíční údolí

Z7 - Poříčí nad Sázavou

Charakteristika jednotlivých zastávek včetně návrhů otázek a úkolů pro žáky

Zastávka č. 1

Zámek a park Konopiště

Celý konopišťský areál se rozkládá na ploše 340 hektarů a zahrnuje zámek, zámecký rybník, krajinářský park, Růžovou zahradu se skleníky, oboru a bažantnici. Hrad Konopiště si nechali koncem 13. století postavit páni z Benešova. V průběhu staletí byl přestavěn na zámek a vystřídaly se na něm panské i rytířské rody Benešoviců, Šternberků, Hodějovských z Hodějova, Michnů, Sinzendorfů, Vrtbů a Lobkoviců. Posledním majitelem Konopiště byl arcivévoda František Ferdinand d'Este, který mu dal jeho současnou podobu. František Ferdinand si chtěl vybudovat reprezentativní sídlo. V roce 1887 byla proto vesnice Konopiště s přibližně 500 obyvatel vykoupena a srovnána se zemí, aby uvolnila

obr. 51: Zámek Konopiště

místo rozsáhlému parku. Jádrem parku je tvořeno terasami při východní a jižní straně zámku a Růžovou zahradou v dolině pod zámeckým návrším. K nim se druží i rozsáhlejší části parku, upravené krajinářsky a novokrajinářsky. Park je obohacen o velké množství exotických dřevin a řadu soch ze 17. a 18. století v okolí zámku. Parkové úpravy ovšem nekončí hranicí zámeckého parku. František Ferdinand nechal například vysázet podél cest celého konopišťského panství miliony šípkových růží. Do parku částečně zasahují i proslulé honitby, spojené s velkochovem bažantů. Celý areál zámku včetně zámeckého parku je v současné době vyhlášen národní kulturní památkou. O část parku u zámku a Růžovou zahradu nyní pečuje Správa zámku Konopiště. Většinu ostatních parkových ploch vlastní Lesy České republiky s.p. a obhospodařuje je Lesní závod Konopiště.

- *V jakém století byl založen hrad Konopiště?*
- *Jak se jmenoval poslední majitel Konopiště? Kdo to byl?*

Zastávka č. 2

Barokní terasy u sochy Diany

V roce 1746 byla za Františka Václava Vrtby zasypána jižní část hradního příkopu a před jižním průčelím zámku byla vybudována pozdně barokní zahrada italského typu. Terén je rozčleněn do dvou teras, které lemují zábradlí v podobě balustrád. Těžištěm obou

obr. 52: Socha Diany

teras jsou sochy. Na nižší terase je to socha bohyně lovu Diany (římský název pro božskou vládkyni přírody Artemis) a na vyšší terase sousoší Psovoda, vytvořené vídeňským sochařem Emilem Fuchsem přibližně na přelomu 19. a 20. století. Na dolní balustrádě byly kolem roku 1900 umístěny čtyři sošky pomocníků boha lásky Amora, tzv. putti, jako alegorie čtyř ročních období. V současné době je zde pouze jedna soška. U nedalekého altánku se nachází socha boha Iana se dvěma tvářemi z roku 1657. Poslední rekonstrukce teras, provedená podle návrhu Ing. Radka Pavlačky, skončila v roce 2001. Při ní byla instalována i nová kašna se stylizovaným drakem. Velmi zajímavé rostlinstvo zahrnuje umělecky tvarované tisy červené, chráněný jinan dvoulaločný nebo třeba výrazný svitel latnatý. Západním směrem je dobrý výhled přes zámecký park na dva malebné vrchy - Chlum (505 m n. m.) a Neštětickou horu (536 m n. m.).

- *Jmenujte typické prvky barokního slohu.*
- *Čeho byla Diana bohyně v římské mytologii? Jaká je její řecká obdoba?*
- *Jak se jmenuje římský bůh lásky?*
- *Jak se latinsky nazývá jinan dvoulaločný? Víte, na co se používají léky vyrobené z tohoto prastarého stromu? Nakreslete jeho list.*

Zastávka č. 3

Růžová zahrada

Růžová zahrada byla založena v letech 1888 až 1898 jako rozárium vídeňským zahradníkem Karlem Mössmerem. do současné podoby ji uvedla rekonstrukce z let 1991 až 1994. Obvodová část zahrady je upravena přírodně krajinářsky a najdeme v

obr. 53: Růžová zahrada

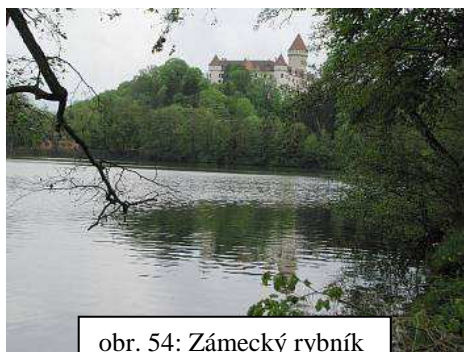
ní kolem 120 druhů dřevin. Další ukázky okrasných a exotických rostlin lze vidět ve skleníku o rozloze 1200 metrů čtverečních. V zadní části zahrady je umístěn altánek se sloupky pobitými kůrou dubu korkového a jezírko s lekníny. Pět soch v řadě nad jezírkem představuje antické bohy Triptolema, Apollona, Afrodité, Dia a Héro. Dominantní postavení má socha Kleopatry se čtyřmi obelisky zdobenými egyptskými hieroglyfy. Vstupní novobarokní brána je ozdobena sochami, které jsou alegorií Práce (Hefaistos) a Vědy (Atlas). Na jaře můžeme na louce severně od Růžové zahrady spatřit kvetoucí sněženky, prvosenky bezlodyžné a ladoňky dvoulisté.

- *Kde se pěstuje dub korkový? Co se z něj vyrábí?*
- *Co symbolizovali v antické mytologii bohové Apollon, Afrodité, Zeus a Hera?*
- *Kdo to byla Kleopatra?*
- *Co jsou to hieroglyfy?*

Zastávka č. 4

Zámecký rybník

Rybník byl založen na Konopišťském potoce, v oddělení nazvaném Tuškov. Má výměru 20,6 ha a jeho vlastníkem je Město Benešov. Stanovištím, kde určující roli hraje voda, říkáme obecně mokřady. Spadají sem nejen bažiny, ale například i studánky, tůňe,

rybníky, jezera, potoky a řeky. Rybníky, tůňe a další stojaté vody včetně břehových porostů představují celý komplex biotopů (stanovišť pro život rostlin a živočichů). Nádrž se stojatou vodou může vzniknout mnoha způsoby, naprostá většina našich větších nádrží však vznikla uměle. Nejběžnějším typem stojatých vod jsou rybníky. Rybník je umělá vodní nádrž, to znamená, že jeho vznik je podmíněn člověkem. Rybníky slouží primárně k produkci ryb a tomu je podřízena veškerá péče o ně. Člověk silně ovlivňuje výskyt prakticky všech vodních organismů nasazováním ryb a hnojením rybníků, za účelem zvýšení jejich produkce. Tímto se ovšem snižuje jeho biodiverzita (rozmanitost rostlinných a živočišných druhů). Pod hladinou rybníka se nachází kromě rybí obsádky i drobné organismy řasového a živočišného původu, na nichž závisí rybí potrava. Sinice, řasy a živočichové ve vodním sloupci, kteří se pohybují pasivně označujeme jako plankton, pohybují-li se aktivně, nekton. Na dně žije společenstvo, jemuž říkáme bentos. Na břehu

rybníka se z dřevin nejčastěji vyskytují olše a vrby, které svými kořenovými systémy zpevňují břehy a dno vodního toku. V bylinném patře můžeme najít například mokryše střídavolistého či rozrazil potoční, na vlhčích místech různé mechy a játrovky.

- *Jak se nazývá potok, který napájí konopišťský rybník?*
- *Jak nazýváme stanoviště, kde určující roli hraje voda?*
- *Co je to rybník? Jak vznikl?*
- *Jakým odborným termínem označujeme rozmanitost rostlinných a živočišných druhů?*
- *Jaké znáte ryby, které se vyskytují v rybníce? Jmenujte alespoň tři.*
- *Co je to plankton?*
- *Přineste list olše a list vrby.*
- *Kde rostou mechy a játrovky?*

Zastávka č. 5

Želetínka

V myslivně Želetínka se 11. prosince 1810 narodila Marinka Stichová, dcera lesního Jana Sticha. Marinka byla údajně velmi půvabná a inteligentní a navíc měla zálibu v četbě českých knih, což tehdy nebylo moc obvyklé. Právě tyto vlastnosti okouzlili Karla

obr. 55: Želetínka

Hynka Máchu, básníka a prozaika, představitele českého romantismu a zakladatele moderní české poezie. Poprvé se setkali při divadelním představení Čech a Němec, kde Marinka hrála mlynářovu dceru a byla Máchovou partnerkou. V době svého pobytu na Benešovsku i po svém návratu do Prahy ji Mácha několikrát navštívil a posílal jí množství milostných dopisů. Jeho láska, ale zůstávala bez ohlasu, dívku nezískal, odmítla ho. Ačkoli byl jejich vztah velmi krátký, přece jen se promítl do Máchova budoucího života a literárně ho inspiroval. V této době vznikl cyklus básní „Pomněnky zasázavské“ a nedokončená veselohra „Polesný“. Marinka si nakonec v roce 1844 vzala o deset let mladšího továrního mistra Františka Dorhöfera, kterému porodila dvě dcery. Zemřela v ubytovně prádelny v Brodcích (dnes součást Týnce nad Sázavou) ve věku nedožitých třiačtyřiceti let. V současné době na Želetince sídlí lesní závod Konopiště a okolo se nachází bažantnice.

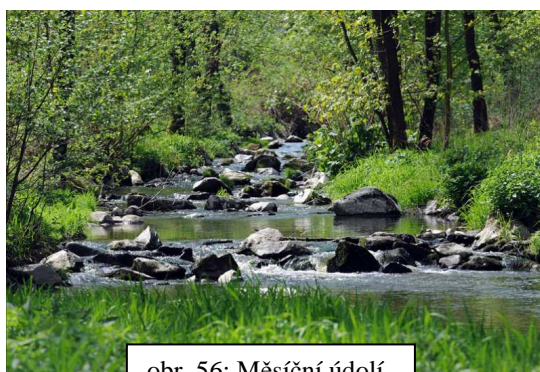
- *Jak se jmenovala první Máchova láska?*

- *Jak se nazývá nejznámější Máchovo dílo?*
- *Jak se jmenuje cyklus Máchových básní, který vznikl během jeho pobytu na Benešovsku?*
- *Kde Marinka zemřela?*

Zastávka č. 6

Měsíční údolí

Měsíčním údolím se nazývá část údolí podél Konopištského potoka, mezi Konopištěm a Poříčím nad Sázavou. Pro své krajinné krásy se mu také říká „Poříčské Švýcarsko“. Konopištský potok, jehož horní tok se také někdy nazývá Bystrá či Bystřice, pramení u osady Hostišov nedaleko Votic. Po 32 kilometrech pak v Poříčí ústí do Sázavy. V oblasti Měsíčního údolí se potok hluboko zařezává do granodioritového podloží a vytváří úzké údolí se strmými a skalnatými srázy. Celá oblast je hustě zalesněna původní druhovou skladbou (dub, habr, javor)

obr. 56: Měsíční údolí

s příměsí smrku. V blízkosti toku se vyskytují nivní a lužní půdy, na svazích břehu jsou to hnědozemě a ilimerizované půdy. Na potoce můžeme nalézt zbytky původně rozsáhlého Podelhotského mlýna, který byl zrušen Františkem Ferdinandem d'Este. V roce 1924 zde byla založena trampská osada v typickém western stylu jako první na Benešovsku a jedna z prvních v celé České republice. Název Měsíční údolí pochází ze stejnojmenné knihy amerického spisovatele Jacka Londona. Nedaleko Poříčí se nachází bývalý žulový lom, který je v současnosti využíván horolezci.

- *Jak se jinak říká Měsíčnímu údolí?*
- *Kde pramení Konopištský potok?*
- *Jaká hornina tvoří skály v Měsíčním údolí?*
- *Kde se obecně vyskytují nivní a lužní půdy?*
- *Odkud pochází název Měsíční údolí?*
- *Znáte nějaké romány Jacka Londona?*

Zastávka č. 7

Poříčí nad Sázavou

V Poříčí nad Sázavou si lze prohlédnout farní kostel sv. Havla, který byl založen kolem roku 1230. O jeho románském původu svědčí zvnějšku odstupňovaný portál s reliéfním symbolem Vykoupení a okénka v apsidě a kryptě. Celkový vnější vzhled kostela je ale spíše barokní. Uvnitř se pod kněžištěm nachází románská krypta, jedna ze

obr. 57: Kostel sv. Petra

čtyř tohoto způsobu a stáří, které se v Čechách zachovaly v původní podobě (další ve Staré Boleslavi, v klášteře v Doksaněch a u Sv. Jiří na Pražském hradě). Interiér kostela je vyzdoben řezbářskými pracemi od Lazara Windmanna z Plzně z let 1745 - 51, obraz na hlavním oltáři je dílem Františka Julia Luxe z roku 1745. Druhým kostelem v Poříčí je románský kostel sv. Petra pocházející ze 3. čtvrtiny 12. století. Stojí ve výrazné vrcholové poloze mezi údolími Sázavy a Konopišťského potoka a udává ráz celé krajiny. Vnitřek kostela je zařízen barokně. Hlavní oltář pochází z roku 1680, boční oltáře jsou dílem E. Zelenky kolem roku 1715. V absidě jsou dochovány zbytky nástěnných maleb ze 13. a 14. století. Žulový kámen nedaleko železniční trati připomíná vítěznou husitskou bitvu z roku 1420, kdy tu vojsko vedené Janem Žižkou z Trocnova zdolalo vojsko katolických pánů při své výpravě na pomoc Praze. Cestou husité dobyli oporu katolických Šternberků Benešov a vypálili tamější minoritský klášter. Události střetnutí popisuje Alois Jirásek ve svém románu „Proti všem.“

- *Jaká řeka protéká Poříčím? Co o ní víte?*
- *V jakém uměleckém slohu byly postaveny oba poříčské kostely? Jmenujte typické stavby tohoto slohu.*
- *Co je to krypta?*
- *Co vypálili husité v Benešově při své výpravě na pomoc Praze? Nakreslete typický husitský znak.*
- *Kdo napsal román „Proti všem“? Znáte nějaké další knihy tohoto spisovatele?*

8 METODICKÁ PŘÍRUČKA

V této kapitole navazuji na předchozí návrh koncepce výuky místního regionu a metodicky ho doplňuji. Jednotlivé podkapitoly se zabývají časovou dotací a obsahem učiva, vybranými formami a metodami výuky a integrovaným pojetím výuky. Výsledná metodická příručka vychází ze zásad zakotvených v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

8.1 ČASOVÁ DOTACE A OBSAH UČIVA O MÍSTNÍM REGIONU

Časová dotace se na každé škole liší a pohybuje se v rozmezí 1 - 4 hodiny. Na základě svých poznatků z výzkumu na školách, charakteru učiva a pravidel zakotvených v RVP ZV či jiných vzdělávacích programech bych stanovila časovou dotaci na 5 - 6 vyučovacích hodin. Vzhledem k počtu hodin a náplni předmětu zeměpis je to podle mého názoru maximální čas, který můžeme tomuto tématu věnovat. Na druhou stranu se mimo tento časový plán dají uskutečnit různé exkurze nebo výlety po místním regionu a žáci tak mají šanci poznat svůj domov mnohem reálněji. Organizačně bych učivo zařadila na závěr vzdělávacího obsahu Česká republika.

V první hodině bych se věnovala vymezení polohy regionu a základní fyzicko-geografické charakteristice (geologická stavba, povrch, vodstvo, klima a půdy). Polohy regionu bychom si měli všimnout v širším pojetí, včetně jejích proměn a znázornění na mapách. Charakterizace přírody by měla být pojata celostně, spolu s hodnocením krajiny včetně vlivů lidské činnosti.

Druhou hodinu bych věnovala rostlinstvu, živočišstvu, životnímu prostředí a jeho ochraně a estetické hodnotě místní krajiny. Při hodnocení krajiny se zaměřujeme na propojenost přírodních a člověkem vytvořených prvků. Je třeba, abychom ji nepředstavovali izolovaně, ale v celém jejím vývoji. Postupujeme od původního stavu a vzhledu přírodní krajiny, přes postupné zásahy až po soudobé problémy.

Třetí hodinu bych se zabývala obyvatelstvem (zvláštnosti jeho pohybu a skladby, struktura zaměstnanosti podle ekonomických sektorů) a sídly. Při poznávání sídel bychom neměli zapomenout na otázky bydlení a životního stylu. Zvláštní pozornost při tom

věnujeme i budoucnosti obce, kde žáci bydlí. Dalšími tématy by byly historie a kultura místního regionu. Šlo by o poznání způsobu života v minulosti, žáci by se měli seznámit s místními tradičními řemesly, pozdější průmyslovou výrobou, vývojem zemědělství, bydlením, vzdělaností a vztahy mezi lidmi v uplynulém století. Co se týče kultury, zaměřila bych se na znalost kulturních hodnot v minulosti a přítomnosti (stavební, umělecké a technické památky, lidové umění) a základní ponětí o etnologických a dialektologických zvláštностech regionu.

Čtvrtá hodina by se týkala hospodářství (nerostné suroviny, průmysl, zemědělství, místní firmy). Ovšem namísto detailního výčtu těžby, výroby a výrobků bych upřednostnila zaměřit se spíše na rozmístění těchto aktivit v krajině, jejich vliv na vzhled krajiny, znečišťování, vliv na zdraví občanů (toxicita, prašnost, hluk) apod.

Pátá hodina by řešila dopravu, služby a cestovní ruch. Zabývala bych se kvalitou a kvantitou dopravy v místní krajině, závislostí na přírodních podmínkách, vztahem dopravy k obyvatelstvu, průmyslu a zemědělství a druhy dopravy. U služeb bychom zkoumali jejich význam pro místní region, problémy a návrhy možných řešení a perspektivy dalšího rozvoje terciálního sektoru v místním regionu. Charakteristika a rozmístění sportovních a rekreačních zařízení v regionu a nejvýznamnější kulturní, historické a přírodní památky by byly náplní poslední části hodiny.

Při výuce místního regionu má učitel jedinečnou možnost působit na žáky výchovně, rozvíjet jejich osobnosti a ovlivňovat jejich životní hodnoty. Žáci by měli být vedeni k vyslovování vlastních názorů, řešení aktuálních problémů a k ochránářským aktivitám. Pokud získají odpovědný a citlivý vztah k místu svého bydliště a obecně k vlastní zemi, uvědoměle se pak rozhodují v jeho prospěch, snaží se pěstovat dobré vztahy k lidem a naučí se tolerovat všechny spoluobčany i cizince.

8.2 VYBRANÉ FORMY A METODY VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU

Místní region je oblastí, kterou žáci více či méně dobře znají, proto bych upustila od tradičních forem výuky (frontální výuka) a žáky co nejvíce zapojila do vyučovací hodiny. Zvolila bych takové formy a metody výuky, které žáky aktivizují, staví je před problémy, rozvíjí jejich tvořivost, nutí je k samostatnosti, ale i k spolupráci a prohlubují jejich zájem o lokalitu, ve které žijí.

První metodou je metoda *brainstormingu*. Podstatou této metody je oznámení problému, po němž každý z aktérů bezprostředně vysloví svůj návrh na jeho možné řešení. Dále musí všichni účastníci podrobit jednotlivé nápady kritice. Cílem je postupně najít nějaké optimální řešení. Metoda brainstormingu předpokládá u aktérů určité znalosti a dovednosti k danému tématu, tudíž její využití k problematice místního regionu může být velmi přínosné. Na druhou stranu vyžaduje dobré organizační schopnosti od učitele, který musí usměrňovat odpovědi žáků tak, aby se skupina dobrala smysluplných výsledků. Tato metoda je vhodná například při posuzování kvality životního prostředí v místním regionu či projednávání různých sociálních problémů v místě bydliště.

Další metodou je *terénní cvičení*, které má velmi komplexní a praktický charakter. Může mít podobu exkurze, terénního cvičení, školního výletu či jen krátkých vycházek do okolí. Mezi žáky bývá tato metoda oblíbená, protože není vázána na prostředí školní třídy a žáci si tak mohou vyzkoušet „reálný“ výzkum v terénu. Žáci mají možnost provádět množství rozmanitých činností od pozorování, mapování, zakreslování a fotografování až po hodnocení a následnou diskuzi. S metodou terénního cvičení úzce souvisejí *činnosti s mapami, plány obce a leteckými snímky*. Nejrůznější práce s kartografickými podklady by měly být ve výuce zeměpisu samozřejmostí a při poznávání místního regionu zvlášť. Porozumění mapě, čtení map různých měřítek a tvorba mapových nákresů jsou praktické dovednosti, které by si měl každý mladý člověk odnést do života. Při práci s plánem obce by si žáci měli všimnout především struktury a využití ploch a rozložení zeleně, lokalizovat chráněné objekty a pokusit se zhodnotit kvalitu bydlení a životního prostředí. Činnosti s leteckými snímky patří ve výuce zeměpisu spíše k novějším prostředkům vzdělávání. Pohled z výšky poskytuje v porovnání s mnohem schematičtějšími mapami a plány celkově lepší představu o místním regionu a pro žáky je navíc i vizuálně zajímavý.

Důležitou metodou je i samostatné *vyhledávání informací*. Žáci mohou využít různých publikací (vlastivědná, turistická, historická literatura, encyklopedie apod.),

infocenter, městského úřadu, internetu nebo třeba i vzpomínek místních pamětníků. Tato metoda se dá využít při tvorbě různých referátů nebo *školního geografického projektu*. Metodě školního geografického projektu se podrobněji věnuji v kapitole 6.4.

Velmi přínosnými metodami jsou také *diskuse* a *beseda*. V oblasti místního regionu lze najít velké množství zajímavých témat, o nichž můžeme s žáky diskutovat. Je třeba dbát nejen o obsahovou stránku diskuse, ale i o vhodné uspořádání podmínek ve třídě, aby se do ní mohli zapojit všichni žáci. Účastníci diskuze by měli sedět v kruhu tak, aby na sebe dobře viděli. Učitel je mezi nimi, aniž by byl dominantní postavou. Ve vyspělé třídě je eventuálně možné nechat řídit diskusi nějakým velmi schopným žákem. Je to výrazně aktivizující metoda, všichni se většinou dostanou ke slovu (můžeme to stanovit i jedním z pravidel debaty), více se poslouchají a více jsou zataženi do diskutované problematiky. V neposlední řadě má i výrazný výchovný potenciál při utváření životních postojů a hodnot žáků. Nejlepšími náměty pro diskusi jsou témata spojená s rozmanitými pohledy na věc, obsahově se týkající například znečištění životního prostředí, etnických či sociálních problémů, řešení trvale udržitelného rozvoje, názorů na politickou situaci v obci, ochrany kulturních a historických památek apod. *Beseda* se pořádá s různými zajímavými osobnostmi místního regionu. Může to být například pamětník, starosta, výtvarník, hudební skladatel, spisovatel, ochránce přírody atd.

Jednou z netradičních forem vyučování je tzv. *tisková kancelář*. Tisková kancelář umožňuje aktivní samostatné učení, uplatnění tvůrčího přístupu k obsahu i způsobu zpracování informací, přirozenou diferenciaci výuky podle schopnosti a zájmu žáků včetně vlastního tempa práce a nejrůznější činnosti, které jsou podmínkou realizace tohoto způsobu výuky. (Kühnlová 1997) Principem je vytvoření několika stanovišť (tiskových kanceláří) s množstvím podkladů k určitému tématu. Žáci pracují buď samostatně, nebo po menších skupinkách. Učitel je seznámí s tématem, s podklady v jednotlivých kancelářích, s náročností, se způsoby zpracování a s podmínkami splnění úkolu. Poté se žáci rozejdou k jednotlivým stanovištím, kde pracují podle rámcově stanovené osnovy. K dispozici mají učebnice, místní publikace, nejrůznější data, obrázky, mapy apod. Nakonec se pokusí sestavit jednoduchý text s výstižnou charakteristikou daného tematického celku. Následný rozhovor je věnován výsledkům, kdy žáci referují, poslouchají, ptají se a doplňují si své záznamy. Na závěr učitel zopakuje a upřesní nejpodstatnější informace. Cílem této činnosti je rozvoj orientace ve velkém množství dat a výběr nejdůležitějších nebo nejzajímavějších informací. Tiskovou kancelář můžeme aplikovat v podstatě na všechna témata učiva o místním regionu. Jako příklad uvedu problematiku přírodních poměrů místního regionu.

Třída je rozdělena do pěti stanovišť a každé nese jedno téma. Na prvním se nacházejí podklady týkající se reliéfu, na druhém vodstva, třetí se zabývá půdními poměry, čtvrté rostlinstvem a živočištvem a páté ochranou životního prostředí.

Existuje ještě řada dalších metod a forem výuky (*studio, školní geografický scénář* apod.), které by se daly aplikovat na učivo o místním regionu a je na každém učiteli, aby si vybral ty, jež jsou mu nejbližší.

Důležitou podmínkou pro úspěšné vyučování kteréhokoliv předmětu, tedy i zeměpisu, je motivace. Tato psychologická příprava vytváří takové předpoklady, kdy se žáci stávají vnitřně přístupnější a dokáží lépe porozumět nové učební látce. Motivovat bychom měli nejen na začátku, ale i v průběhu celého vyučovacího procesu. Charakter učiva místního regionu je sám osobě poměrně aktivizující. Záleží tedy především na osobě učitele a jeho schopnostech využít tohoto potenciálu a probudit u žáků chuť a zvědavost při poznávání svého domova. Důležitým bodem je zdůraznit praktickou hodnotu učiva, která je značná.

8.3 INTEGROVANÉ POJETÍ VÝUKY O MÍSTNÍM REGIONU

Na základní škole jsou vyučovací předměty provázány většinou pouze v rámci obecných cílů vzdělávání. Obsahově ovšem bývají propojeny jen minimálně. Žáci získávají a uchovávají si veškeré informace izolovaně, rozdělené do jednotlivých předmětů. Integrovaný přístup k výuce je založen na principu, který částečně stírá hranice vyučovacích předmětů a nabízí širší přístup ke vzdělávání. Umožňuje žákům získat komplexní pohled na svět, vyznat se v mezioborových souvislostech, propojovat poznatky z jednotlivých oborů a přiblížit tak obsah vzdělávání životu. Tento přístup ovšem klade nemalé nároky na schopnosti učitele. Vyžaduje od něj nejen didaktické a organizační schopnosti, ale i orientaci v učivu i vzdáleně souvisejících předmětů a poměrně výrazné množství kreativity. Na druhou stranu má takto pojatá výuka přínos pro žáky i učitele. Žák pochopí smysl studia a význam vědomostí a dovedností pro život, učitel si rozšíří své znalosti a rozhled a objeví širší smysl své práce.

Jednou z metod a forem integrovaného přístupu ke vzdělávání je tzv. „**kolegium**“. Jedná se o velmi účinnou výuku podle týdenního tematického plánu, kterou lze uskutečnit na obou stupních základních škol. Princip této formy spočívá v zaměření výuky ve více předmětech v jednom týdnu na určitý tematický celek. Vznikne tak netradiční, zajímavá a hlavně efektivní výuka, jejímž výsledkem budou integrované vědomosti žáků. (Kühnlová 1997). Týdenní tematickou výuku může doprovázet promítání vhodného filmu, exkurze, beseda, výzdoba nástěnek apod.

Základní školy této metody často využívají při realizaci průřezových témat. Vzniká tak například předem připravený a dobře promyšlený týden životního prostředí, kdy se v jednotlivých předmětech věnuje zvýšená pozornost těmto otázkám. Není ovšem nutné držet se pouze průřezových témat. Problematika místního regionu je pro svou mezipředmětovou povahu ideálním tématem pro uskutečnění integrovaného způsobu výuky. Vedle zeměpisu se může zapojit i dějepis, biologie, český jazyk, výtvarná a hudební výchova, eventuálně i tělesná výchova a další vyučovací předměty. Níže uvádím návrh týdenního tematického plánu výuky místního regionu na příkladu Benešovska.

Matematika

V matematice lze využít témat polohy a rozlohy místního regionu. Žáci určují zeměpisné souřadnice, vypočítávají místní čas a srovnávají velikost benešovského regionu s ostatními regiony Středočeského kraje a následně i celé České republiky.

Zeměpis

V hodinách zeměpisu žáci získají základní vědomosti o fyzicko-geografické sféře místního regionu. Dozvědí se nejdůležitější informace z oblasti přírodních poměrů Benešovska zahrnující poznatky o geologii, povrchu, vodstvu, klimatu a půdních poměrech. Socioekonomická část je zaměřena na obyvatelstvo a sídla regionu Benešovska. Žáci zkoumají počet a rozmístění obyvatel, rasové a náboženské složení a vybrané demografické ukazatele jako například sňatečnost, rozvodovost, porodnost a úmrtnost v regionu. Snaží se najít příčiny a následky těchto ukazatelů a možný vývoj v budoucnosti. Poznávání sídel se zabývá množstvím, velikostí a hustotou sídel a jejich dopravní dostupností a je obohaceno o otázky bydlení a životního stylu. Dále je žákům objasněna tematika hospodářství včetně těžby nerostných surovin, zemědělství, průmyslu, služeb a zaměstnanosti.

Přírodopis

Žáci si rozšíří své poznatky z fyzicko-geografické sféry o biogeografické poměry, tzn. nejdůležitější informace týkající se rostlinstva a živočišstva našeho regionu. Zvláštní pozornost pak učitel věnuje životnímu prostředí a jeho ochraně. Žáci si připomenou systém chráněných území v České republice, ukáží si, jaká se nacházejí v oblasti Benešovska a charakterizují si ty nejdůležitější (NPR Ve Studeném, PR Grybla, PP Na Stříbrné).

Dějepis

Učitel žáky stručně seznámí s historií regionu Benešovska se zaměřením na centrum regionu, město Benešov. Historické souvislosti jim umožní lépe pochopit současný stav našeho regionu i pravděpodobné směry dalšího vývoje. Poté se učitel zaměří na různé druhy památek v regionu; církevní a židovské památky, historické budovy, budovy s moderní historií, technické památky atd. Zvláštní pozornost pak věnuje hradům a zámkům. Tematický celek uzavírá charakteristika nejvýznamnějších osobností historie Benešovska (Tobiáš z Benešova, František Ferdinand d'Este).

Občanská výchova

Výuka místního regionu v občanské výchově je rozdělena na dvě části. První má spíše etnologický charakter a věnuje se místním zvykům a tradicím. Učitel žákům představí regionální folklor v minulosti, postupný vývoj a jeho podobu v současnosti. Druhá část se zabývá systémem místní správy a komunálních voleb. V dostatečně se orientující třídě je možné zavést diskuzi na současnou politickou situaci v obci nebo celém regionu.

Hudební výchova

Nejvýznamnější osobností hudebního světa Benešovska je Josef Suk. Proto je hlavní obsah výuky zaměřen na tohoto známého hudebního skladatele. Žáci jsou obeznámeni se životem Josefa Suka a jeho tvorbou. Druhá polovina vyučování je věnována poslechu několika vybraných skladeb. Dále se uskuteční návštěva vystoupení folklorního tanečního souboru „Benešáček“ a exkurze do studia regionálního radia „Blaník“.

Výtvarná výchova

Výuka je otevřena představením rozmanitých podob architektury stavebních památek regionu a jejich proměn v průběhu historie. K výtvarné výchově bezpochyby patří i žákův výtvarný projev, proto je další část výuky zacílena právě na něj. Žáci mají za úkol nakreslit nějakou architektonicky zajímavou budovu podle vlastního výběru. K dispozici mají fotografie kostela sv. Anny, zříceninu kláštera minoritů, budovu Gymnázia, justiční dům a pivovar Ferdinand. Jednotlivé budovy mají různý stupeň náročnosti ztvárnění, proto je třeba dát žákův volnost, aby se mohli rozhodnout podle na základě vlastních schopností. Na závěr žáci navštíví pobočku muzea Podblanicka v Benešově, kde se nachází stálá expozice dějin Benešova a okolí včetně uměleckých a folklorních památek, a muzeum umění a designu, které je zaměřeno na umění 20. století a současnosti. Obě muzea jsou umístěna v jedné budově, takže jejich návštěva není časově náročná.

Český jazyk a literatura

V rámci českého jazyka žáci zkoumají geografické názvosloví a původ místních zeměpisných jmen. Výuka literatury je zaměřena na osobnosti a literární tvorbu regionálních spisovatelů minulosti i současnosti. Mezi ně patří především prozaici Svatopluk Čech, Karel Nový a Michal Viewegh, básník Jan Noha a dramatik a divadelník i

filmový herec Jiří Voskovec. Žáci se učí o jejich životě a tvorbě, čtou si úryvky z děl a diskutují o nich. Pokud je k dispozici video, promítají si úryvky z děl zfilmovaných. Dále jsou žáci seznámeni s regionálními novinami a časopisy a mají za úkol přinést nějaký zajímavý článek z místního tisku, který je v poslední době zaujal, a představit ho svým spolužákům.

Cizí jazyk

Tematiku místního regionu ve výuce cizích jazyků můžeme začlenit do množství různých činností. Výuka je zahájena rozhovorem v daném cizím jazyce, který se týká znalostí žáků o místě, kde žijí. Ve vyspělejších třídách lze realizovat i diskuzi na nějaké z problematických témat Benešovska. Poté žáci na základě učitelem přinesených podkladů zpracují krátký text popisující region Benešovska. Na závěr žáci dostanou práci domů. Za úkol mají vytvořit dopis zahraničnímu kamarádovi, v němž mu představí nejzajímavější místa regionu, které spolu navštíví, až přijede do České republiky.

Informační technika

V rámci výuky informační techniky mají žáci za úkol vyhledat a prozkoumat co nejvíce internetových stránek, které se zabývají regionem Benešovska. Potom vytvoří prezentaci v programu Microsoft PowerPoint o místě v regionu, které je podle jejich názoru nejzajímavější.

Tělesná výchova

Místní region je možné poznávat i pomocí orientačního běhu. Žáci dostanou podrobnou mapu širšího okolí školy a kompas nebo buzolu a jsou obeznámeni s jejich použitím. Na mapě je vyznačena trasa orientačního běhu. Po trase jsou rozmístěny kontrolní vzestupně označená stanoviště, jež musí žáci najít, aby bylo jasné, že si běh nezkrátili.

9 ZÁVĚR A DISKUZE

Ve své diplomové práci jsem popsala postavení místního regionu ve vzdělávacích programech a na základě provedeného výzkumu na školách jsem zjistila způsoby výuky a úroveň znalostí žáků na základních školách a nižším gymnáziu Benešovska. Podle všech shromážděných poznatků jsem následně vytvořila vlastní návrh koncepce výuky místního regionu včetně komplexního učebního materiálu.

Jedním z východisek při tvorbě obsahové i metodické části koncepce pro mě byly výsledky pracovních listů vyplňovaných žáky a dotazníků, které zodpověděli jednotliví učitelé. Pracovní listy, zahrnující patnáct otázek, mi umožnily získat informace o učivu, které je pro žáky snadné nebo naopak, jaké otázky jim činí potíže. Dotazníky pro učitele mi poskytly celkový obraz o formách a metodách výuky, obsahu, časové dotaci, oblíbenosti učiva, vyskytujících se problémech apod. Zjistila jsem, že výuka místního regionu probíhá na všech školách velmi podobně. Většinou je tato problematika považována za nepříliš důležitou a věnují se jí jen okrajově. Bohužel není výjimečný odsun učiva na konec školního roku, kdy už na něj nezbývá čas. Na druhou stranu výuka často probíhá formou terénních cvičení či exkurzí, tudíž je zřejmé, že se učitelé snaží vybírat takové metody, které jsou velmi praktické a nutí žáky k aktivitě.

Na základě tohoto výzkumu, prostudované odborné i regionální literatury, vlastních zkušeností z vyučování a dalších zdrojů jsem sestavila vlastní návrh koncepce výuky benešovského regionu. Koncepce obsahuje komplexní učební materiál v podobě ucelené pracovní učebnice. Region Benešovska je zde charakterizován jak z fyzicko-geografického, tak ze socioekonomického hlediska. Učebnice zahrnuje základní i rozšiřující text doplněný množstvím obrázků, grafů a tabulek. Zároveň poskytuje i zpětnou vazbu ve formě rozmanitých otázek a úkolů. Následuje návrh školního geografického projektu a školní exkurze. Koncept uzavírá metodická příručka zabývající se časovou dotací, obsahem učiva, vhodnými formami a metodami a integrovaným pojetím výuky.

Věřím, že tato práce poskytne ucelený soubor informací o výuce místního regionu na základních školách a nižších gymnáziích a přispěje tak ke zkvalitnění vyučování této problematiky. Doufám, že můj koncept výuky bude realizován nejen mnou, ale i dalšími učiteli zeměpisu či jiných předmětů na Benešovsku.

Potvrdilo se, že nejvíce se danému tématu věnují na gymnáziu, které také dosáhlo nejlepších hodnot v testu znalosti regionu Benešovska. Předpokládala jsem, že nejhorší

výsledky získají školy mimo středisko oblasti. Tato hypotéza se potvrdila jen částečně. ZŠ Bystřice skutečně prokázala značné nedostatky v informovanosti o Benešovsku, ovšem ZŠ Poříčí projevila v této problematice poměrně kvalitní úroveň vědomostí. Domnívala jsem se, že rozdíl v úspěšnosti ve fyzicko-geografické a socioekonomické části pracovních listů bude minimální. Na základě výzkumu se, ale ukázalo, že část socioekonomická činila žákům mnohem větší obtíže než část fyzicko-geografická. Dle předpokladu, nejméně problémů činily žákům s otázky zaměřené na polohu a turistické atraktivitu regionu. Otázka týkající se průmyslu se potvrdila jako obtížná, nicméně ještě menší úspěšnosti dosahovali žáci v oblasti historie regionu a místních významných osobnostech. Podle očekávání byly rozdíly v úspěšnosti paralelních tříd v rámci jedné školy nevýrazné.

10 SEZNAM LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ INFORMACÍ

BUXTON, C. A., PROVENZO, E. F. Teaching Science in Elementary and Middle school: A Cognitive and Cultural Approach. 2nd ed., Sage Publications, Los Angeles, 2011, 387 p.

DOLEŽAL, I., DOLEŽAL, J. (1982): Posázaví. 1. vyd., Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 184 s.

FRIČ, D. (1990): Podblanicko. 1. vyd., Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 155 s.

HÁJEK, J. (1999): Vybrané kapitoly z didaktiky geografie. 1. vyd., ZČU, Plzeň, 110 s.

HNILIČKOVÁ, J., JOSÍFKO, M., TUČEK, A. (1972): Didaktické testy a jejich statistické zpracování. 1. vyd., Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 199 s.

KALHOUS, Z., OBST, O. (2003): Didaktika sekundární školy. 1. vyd. UPPF, Olomouc, 186 s.

KOCOUREK, J. (2005): Český atlas. Střední Čechy. 2. vyd., Freytag a Bernard, Praha, 246 s.

KOL. (1996): Vzdělávací program Základní škola. <http://www.zshartmanice.cz/osnovy.pdf> (12.11. 2011)

KOL. (1997): Národní škola. Vzdělávací program pro 1-9. ročník základního školství. http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/Narodni_skola_1-9.pdf, (12.11. 2011)

KOL. (2000): Okres Benešov. Průvodce okresem s mapou. Euroverlag, Plzeň, 55 s.

KOL. (2005): Středočeský kraj. ACR Alfa, Praha, 511 s.

KOL. (2006): Vzdělávací program Obecná škola (6-7 ročník), http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/obecna_skola_6-9.doc (12.11. 2011)

KOL. (2007): Klíčové kompetence v základním vzdělávání. VÚP, Praha, 75 s.

KOL. (2010): Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf> (12.11. 2011)

KOVAŘÍKOVÁ, J. (2010): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Písecka. Diplomová práce. JU Katedra geografie, České Budějovice, 92 s.

- KÜHNLOVÁ, H (1993): Školní geografický projekt. Geografické rozhledy, ČGS, Praha, roč. 3, č. 3, s. 72–73.
- KÜHNLOVÁ, H. (1997a): Zeměpis místního regionu – příroda, kultura a životní prostředí. Geografické rozhledy, ČGS, Praha, roč. 7, č. 4, s. 116 – 119.
- KÜHNLOVÁ, H. (1997b): Vybrané kapitoly z didaktiky geografie I. 1. vyd., Karolinum, Univerzita Karlova, Praha, 55 s.
- KÜHNLOVÁ, H. (1998a): Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště. 1. vyd., Moby Dick, Praha, 53 s.
- KÜHNLOVÁ, H. (1998b): Metodická příručka k pracovní učebnici - Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště. 1. vyd., Moby Dick, Praha, 20 s.
- KÜHNLOVÁ, H. (2000) Program rozvoje naší vesnice. Školní geografický projekt. Geografické rozhledy, ČGS, Praha, TERRA, roč. 10, č. 2, s. I–IV.
- KÜHNLOVÁ, H. (2007a): Život v našem regionu – pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. 1.vyd., Fraus, Plzeň, 65 s.
- KÜHNLOVÁ, H. (2007b): Život v našem regionu – příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd., Fraus, Plzeň, 74 s.
- LUDVÍK, M. (1980): Dolní Posázaví. 1. vyd., Olympia, Praha, 97 s.
- PETRÁŇ, J., DURDÍK, T., HANEL, L. (1985): Benešovsko - Podblanicko. 1. vyd. Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, Praha, 368 s.
- PLCH, M., (2008): Okolí Prahy-západ. 1. vyd. Computer Press, Brno, 102 s.
- PODHORSKÝ, M., (1999): Okolí Prahy. 50 vybraných turistických tras. 1. vyd., Freytag a Berndt, Praha, 144 s.
- PRŮCHA, J. (1998): Učebnice teorie a analýzy edukačního média. Paido, Brno, 148 s.
- PROCHÁZKOVÁ, E. (1988): Benešov. 1. vyd., Pressfoto, Praha, 127 s.
- PROCHÁZKOVÁ, E., CHROMÝ, E., VAŠÁK., P. (1998): Benešov. 1. vyd. Město Benešov, Benešov, 94 s.
- PYŠNOVÁ, L. (2008): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Sedlčanska, Diplomová práce. JU Katedra geografie, České Budějovice, 68 s.
- ŘEZNÍČKOVÁ, D. (1995): Jak správně sestavit zeměpisný test? Geografické rozhledy, Nakladatelství ČGS, Praha, r. 5, č. 2, s. 54-55.
- ŠUPKA, J., HOFMANN, E. (1990): Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie. 1. vyd., Fakulta pedagogická, Masarykova univerzita, Brno, 66 s.

ŠUPKA, J., HOFMANN, E., MATOUŠEK, A. (1994): Didaktika geografie II. 1. vyd.,
Fakulta pedagogická, Masarykova Univerzita, Brno, 59 s.

VALENTA, M. (1997): Koncepce a tvorba učebnic. 1. vyd., UPPF, Olomouc, 64 s.

Internetové zdroje:

<http://benesov-city.cz/> (2.11. 2011)

<http://www.benesovsko.info/> (4.11. 2011)

<http://www.czso.cz/> (10.11. 2011)

<http://www.gbn.cz/> (12.11. 2011)

<http://www.msmt.cz/> (15.11. 2011)

<http://www.posazavi.com/> (2.12. 2011)

<http://www.rvp.cz/> (14.12. 2011)

<http://www.vuppraha.cz/> (15.12. 2011)

<http://www.wikipedia.org/> (19.12. 2011)

<http://www.zsben.cz/> (12.11. 2011)

<http://www.zsbnkarlov.cz/> (12.11. 2011)

<http://zs.bystrice.indos.cz/> (12.11. 2011)

<http://www.zsjiraskova.cz/> (12.11. 2011)

<http://www.zsporicens.wz.cz/> (12.11. 2011)

Seznam zdrojů obrázků

Kapitola: 7.1. Učební materiál

obr.1: <http://departments.fsv.cvut.cz/k135/wwwold/webkurzy/horniny/horniny.data/components/granodiorit.jpg> (10.11. 2011)

obr.2: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8d/MarbleUSGOV.jpg>
(10.11. 2011)

obr.3: <http://teptin.info/wp-content/uploads/2011/09/800px-VrcholGrybly.jpg>
(10.11. 2011)

obr.4: http://mm.denik.cz/2/c6/na_vrch__ebr_k__3__denik_clanek_solo.jpg (10.11. 2011)

obr.5: <http://vygosh.borec.cz/img/geo/ortorula.png> (1.12. 2011)

obr.6: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c1/Bystrice_vyhled_chvojen.JPG (1.12. 2011)

obr.7: http://www.wallpaper.cz/prim0/ir2/kvetouci_strom--400x300.jpg (4.12. 2011)

obr.8: <http://www.letovenku.cz/wp-content/uploads/2011/04/2008-11-08-155252-priroda-mala-vrbka.jpg> (4.12. 2011)

obr.9: <http://www.apatykacb.cz/fotky5269/podzim.jpg> (4.12. 2011)

obr.10: http://www.penzionsedmihorky.cz/media/6/01_obrazky/zima1.jpg (4.12. 2011)

obr.11: http://www.vyletnik.cz/images/vylet/uzivatele/dkd/slapska_prehrada-9d7.jpg (4.12. 2011)

obr.12: <http://www.chytej.cz/foto/clanky/2010/823/06.jpg> (4.12. 2011)

obr.13: http://www.herber.webz.cz/www_slovakia/obrazky/pudy_sk/Kambizem.jpg (4.12. 2011)

obr.14: http://www.cittadella.cz/europarc/fg_one.php?gid=122&site=NPR_ve_studenem_cz&site=NPR_ve_studenem_cz&id=2440&p=index (10.12. 2011)

obr.15: http://img3.rajsce.idnes.cz/d0303/1/1066/1066412_129d2998f14a360833b289bb64152d04/images/014_-_Zizkuv_dub.jpg (10.12. 2011)

obr.16: <http://www.blogsburg.de/wp-content/waldmeister1.jpg> (10.12. 2011)

obr.17: http://www.kvetena.com/fullimages/kakostovite/kakost_krvavy1.jpg (10.12. 2011)

obr.18: <http://www.biolib.cz/IMG/GAL/19221.jpg> (10.12. 2011)

obr.19: <http://botany.cz/foto/pulmonariaoffherb1.jpg> (10.12. 2011)

obr.20: http://nature.hyperlink.cz/photos/Vrani_oko_Zaskali_28-07-02.jpg (10.12. 2011)

obr.21: <http://botany.cz/foto/salviaprat2.jpg> (10.12. 2011)

obr.22: <http://img5.ceskatelevize.cz/program/porady/10121466875/foto/207382534450002.jpg> (15.12. 2011)

obr.23: http://www.knihovnaslany.cz/wp-content/gallery/kalendarium/cech_svatopluk.jpg (15.12. 2011)

obr.24: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/4c/Franz_ferdinand.jpg/220px-Franz_ferdinand.jpg (18.12. 2011)

obr.25: <http://userserve-ak.last.fm/serve/252/6271797.jpg> (18.12. 2011)

obr.26: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/getImage.jsp?docid=830&thmb&id=33> (18.11. 2011)

obr.27: <http://www.jiri.info/foto/jiri-voskovec.jpg> (20.12. 2011)

obr.28: <http://www.informuji.cz/data/201142094409.jpg> (20.12. 2011)

obr.29: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/55/Bene%C5%A1ov.jpg> (27.12. 2011)

obr.30: <http://www.mesto-vlasim.info/pics/vylety-do-okoli/benesov/benesov-masarykovo-namesti.jpg> (10.2. 2012)

obr.31: http://www.benesovcity.cz/vismo/galerie3.asp?idorg=219&id_fotopary=1507&id_obrazky=1679&typsady=1&p1=2471 (10.2. 2012)

obr.32: http://www.mestotyneec.cz/download/znak_tyneecns.jpg (27.12. 2011)

obr.33: http://www.casopis.ochranaprirody.cz/res/data/025/003067_05_012514.jpg (27.12. 2011)

obr.34: <http://www.swedweb.info/?p=220> (10.2. 2012)

obr.35: <http://www.hasicibystrice.estranky.cz/img/picture/7/znak-m%C4%9Bsta-Byst%C5%99ice.jpg> (27.12. 2011)

obr.36: <http://www.kostelycz.cz/foto/15bystrice.jpg> (12.2. 2012)

obr.37: <http://www.tvicko.cz/mesto/sazava/> (27.12. 2011)

obr.38: <http://www.chalupa-sazava.cz/klaster1.jpg> (14.12. 2012)

obr.39: vlastní zdroj

obr.40: <http://www.csv-kolec.cz/data/images/18.jpg> (28.12. 2011)

- obr.41:** http://stary.seznam-autobusu.cz/csad-bn/mj20040104_bnb1179.jpg (28.12. 2011)
- obr.42:** <http://img.ahaonline.cz/img/18/full/862974-img-nadrazi-benesov.jpg> (28.12. 2011)
- obr.43:** http://www.fotoaparát.cz/g/08/08/31/562297_b36e6.jpg (28.12. 2011)
- obr.44:** <http://data.czechtourism.com/aktivity/foto/2009-03-05-2116-za-poznanim-pesiturstika-organizovana-turistika-sazava/2d3723c8-09c1-11de-b2f5-001a64a218ce.jpg> (3.1. 2012)
- obr.45:** <http://www.topvylet.cz/img/W2WOU3J9RR6NJ7I6M3D489L5FY3I1E67.jpg> (3.1. 2012)
- obr.46:** <http://data.czechtourism.com/aktivity/foto/2009-03-05-2116-za-poznanim-pesiturstika-organizovana-turistika-sazava/2d3723c8-09c1-11de-b2f5-001a64a218ce.jpg> (3.1. 2012)
- obr.47:** <http://www.benesovsko.info/obr/divadelni-letojemnice-6.jpg> (3.1. 2012)
- obr.48:** <http://praguechauffeurs.com/cs/tours/images/konopiste2.jpg> (3.1. 2012)
- obr.49:** <http://data.czechtourism.com/fotografie/2008-08/foto/2008-08-03-115923-pamatky-cesky-sternberk.jpg> (5.1. 2012)
- obr.50:** <http://www.benesovsko.info/obr/hrad.jpg> (5.1. 2012)

Kapitola 7.3. Návrh školní exkurze

obr.51: Zámek Konopiště	http://praguechauffeurs.com/cs/tours/images/konopiste2.jpg (4.1. 2012)
obr.52: Socha Diany	vlastní zdroj
obr.53: Růžová zahrada	vlastní zdroj
obr.54: Zámecký rybník	vlastní zdroj
obr.55: Želetínka	http://blog.idnes.cz/blog/3951/112391/zeletinka.jpg (4.1. 2012)
obr.56: Měsíční údolí	http://i.iinfo.cz/rs2/235/mesicni-udoli.jpg (4.1. 2012)
obr.57: Kostel sv. Petra	vlastní zdroj

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník pro učitele

Příloha 2: Pracovní list – Benešovský region

Příloha 1

OTÁZKY PRO UČITELE

Název školy:

Jméno učitele:

Aprobace:

Počet let praxe:

V jakém ročníku probíráte učivo místního regionu ?

Kolik vyučovacích hodin mu věnujete ?

Jaký je obsah učiva o místním regionu ?

Jakým způsobem toto učivo probíráte (metody, formy výuky) ?

Jakou učebnici používáte ?

Používáte nějaké další materiály (fotky, videa, místní literatura...) ?

Pořádáte nějaké přednášky, exkurze či výlety ve spojitosti s místním regionem ?

Baví žáky toto učivo ?

Vyskytují se nějaké problémy s tímto učivem ?

Jakým způsobem hodnotíte toto učivo ?

Škola:

Třída:

BENEŠOVSKÝ REGION

Okres Benešov se skládá ze 3 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP): Benešov, Votice a Vlašim. Regionem Benešovska je v tomto dotazníku míněna **jen oblast ORP Benešov**, tzn. bez Voticka a Vlašimska.

1. Do jakého kraje patří region Benešovska ?

.....

2. Jaká pahorkatina tvoří povrch Benešovska ?

.....

3. Jaká významná řeka, oblíbená mezi vodáky, protéká severní částí Benešovska?

.....

4. Jaké tvrzení nejlépe vystihuje podnebí Benešovska ? Zakroužkujte.

- a) Mírně chladná oblast s průměrnou roční teplotou 4°C a průměrným ročním úhrnem srážek 900 mm.
- b) Mírně teplá oblast s průměrnou roční teplotou 7-8°C a průměrným ročním úhrnem srážek 600-700 mm.
- c) Teplá oblast s průměrnou roční teplotou 9°C a průměrným ročním úhrnem srážek 350-400 mm.

5. Jmenuj alespoň 2 obce se statutem města (kromě Benešova), které náležejí do Benešovského regionu ?

.....

6. V jakém století byl založen Benešov ?

.....

7. Jaký je přibližný počet obyvatel Benešova ? Zakroužkujte.

- a) 16 500
- b) 18 000
- c) 20 500

8. Jmenuj historické památky v Benešově.

.....

9. Kým byl vypálen minoritský klášter Na Karlově ?

.....

10. Jmenuj alespoň 3 hrady/zámky na Benešovsku ?

.....

11. S regionem Benešovska je spojena řada významných osobností. Doplňte jejich jména na základě daných informací.

- a) Spisovatel, rodák z Ostředka, autor Nového epochálního výletu pana Broučka do 14.st.:
- b) Současný spisovatel, mládí strávil v Sázavě, vystudoval Benešovské gymnázium, autor Báječných let pod psa.:
- c) Hudební skladatel, rodák z Křečovic.:
- d) Poslední majitel zámku Konopiště, následník rakousko-uherského trůnu.:
.....

12. Jmenujte významné průmyslové podniky v Benešově a okolí a doplňte k nim, na co se zaměřují.

.....

13. Jak se jmenuje benešovský pivovar a kdo ho založil ?

.....

14. Odkud bere Benešov a okolní obce pitnou vodu ?

.....

15. Co se těží na Benešovsku ? Zakroužkujte (1 možnost).

- a) bauxit
- b) kámen
- c) stříbro
- d) uhlí
- e) železná ruda
- f) zinek